

Vámlogisztika

Jegyzet

SZERKESZTŐ: DR. GELEI ANDREA

**SZERZŐK: DR. GELEI ANDREA, GÖDÖNY MIKLÓS,
HÁLÁM SZABOLCS, NIETSCH TAMÁS, ROZGONYI SÁNDOR,
SKRÁM KATALIN, TELEKI JÓZSEF,
TOLNAINÉ DR. TÓTH VERONIKA, VIZSY JÓZSEF**

2020

EFOP-3.5.1-16-2017-00001

Duális és kooperatív felsőoktatási képzések, felsőoktatási szakképzési és szakirányú
továbbképzések fejlesztése

Budapesti Corvinus Egyetem

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

EFOP-3.5.1-16-2017-00001 „Duális és kooperatív felsőoktatási képzések, felsőoktatási szakképzési és szakirányú továbbképzések fejlesztése”

© dr. Gelei Andrea, Gödöny Miklós, Hálám Szabolcs, Nietsch Tamás, Rozgonyi Sándor, Skrárm Katalin, Teleki József, Tolnainé dr. Tóth Veronika, Vizsy József, 2019

ISBN 978-963-503-804-6

Felelős kiadó: Budapesti Corvinus Egyetem

A kiadásért felel: Láncki András

Olvasószerkesztő: Székely Krisztina

Készült a Budapesti Corvinus Egyetem digitális nyomdájában

Nyomdavezető: Dobozi Erika

Tartalomjegyzék

A szerzők rövid bemutatása	8
1. Ellátásilánc-menedzsment a globális gazdaságban – vámszakmai aspektusok	11
Bevezetés.....	11
1.1. Alapozás – Globális ellátási láncok és menedzsmentjük.....	14
1.2. Az ellátási láncok struktúráját meghatározó vezetői döntések	17
1.3. Az ellátási lánc-menedzsment vámlogisztikai megközelítésben	22
1.4. Az ellátási lánc teljesítménye	25
1.4.1. Logisztika a vállalatok kettős értékteremtésében	26
1.4.2. A logisztikai folyamat teljesítményének mérése	29
1.4.3. Az ellátási lánc teljesítménye	33
Záró gondolatok	37
Hivatkozások jegyzéke.....	38
2. fejezet: A vámlogisztikai megoldások vámügyi keretrendszere	41
Bevezetés.....	41
2.1. A kereskedelempolitikai makrokörnyezet – globális szinten	42
2.2. Szűkebb kereskedelempolitikai környezetünk, az EU kereskedelempolitikája.....	49
2.3. Vámpolitikai eszközrendszer a versenyképesség szolgálatában	51
2.4. A kereskedelempolitika és a vámjog közös metszete: a származás.....	54
2.5. Származás vagy vámuniós státusz?	58
2.6. A vámok alkalmazásának egyéb nemzetközi szabályzói	59
2.7. Nemzetközi standardok a kiemelt ügyféli minőségre.....	64
2.8. Nemzetközi szerződések horizontális kapcsolata a vámok alkalmazásához	66
2.8.1. Árutovábbítási egyezmények, mint nemzetközi kapcsolódási pontok.....	66
2.8.2. Vámmentességi jogcímek nemzetközi jogforrásokból.....	68
2.9. Vámügyekre is hatással lévő nem jogszabályi nemzetközi szabályzók	69
2.10. Konklúzió.....	69
Záró gondolatok	71
Hivatkozások jegyzéke.....	73
3. fejezet: A vám és a versenyképesség makrogazdasági aspektusai.....	75

Bevezetés.....	75
3.1. Versenyképesség szintek és alapfogalmak	76
3.2. A tagállami vámhatósági jogalkalmazás versenyképességi aspektusai, a vámszolgáltatások uniós versenye	78
3.3. Az EU versenyképességi célkitűzései és eszközrendszere a vám és a vámszabályozás esetében	81
3.4. Kihívások kezelése	84
3.5. Esettanulmány: Hogyan kezelte (kezeli) az EU a határon átnyúló e-kereskedelem jelentette kihívásokat az adó- és vámeljárásokban?.....	89
Záró gondolatok	90
Hivatkozások jegyzéke.....	90
4. fejezet: Vámlogisztikai alapok.....	93
Bevezetés.....	93
4.1. Nemzetközi jogszabályi környezet és annak alakulása	94
4.1.1. Rövid áttekintés a jelenleg hatályos vámértékre vonatkozó szabályok kialakulásáról	94
4.1.2. A vámértékre vonatkozó Uniós jogszabályi rendszer	96
4.2. Az Uniós Vámkódex vámérték vonatkozású rendelkezései	97
4.2.1. Az ügyleti érték módszer	98
4.2.2. Az ügyleti érték alkalmazásának feltételei	102
4.2.3. Az ügyleti érték kiegészítése	102
4.2.4. A vámérték meghatározás másodlagos módszerei	104
4.3. Incoterms 2010 és vámérték	106
4.3.1. Bármely fuvarozási mód esetén	107
4.3.2. Tengeri és belvízi fuvarozás esetén.....	112
Záró gondolatok	113
Hivatkozások jegyzéke.....	113
5. fejezet: Vámeljárások a vállalati versenyképesség szolgálatában	115
Bevezetés.....	115
5.1. Szabad forgalomba bocsátás	116
5.2. Kivitel	117
5.3. Különleges eljárások.....	120

5.3.1.	Árutovábbítás (külső és belső árutovábbítás).....	121
5.3.2.	Tárolás	124
5.3.3.	Különleges felhasználás	130
5.3.4.	Feldolgozás.....	140
5.4.	Hogyan valósul meg az elmélet a gyakorlatban?.....	146
	Záró gondolatok	149
	Hivatkozások jegyzéke.....	150
6.	Versenyképes vámszakmai megoldások feltételrendszere – fókuszban a vámspecifikus engedélyek összekapcsolódó rendszere	152
	Bevezetés.....	152
6.1.	Az AEO engedély	157
6.2.	A vámlogisztikai eszközök közötti kapcsolat.....	158
6.2.1.	A vámjogi engedélyek rendszere.....	160
6.2.2.	Vámszolgáltatási tevékenység közvetlen vámjogi képviselőben	163
6.2.3.	Vámszolgáltatási tevékenység közvetett vámjogi képviselőben	163
	Záró gondolatok	166
	Hivatkozások jegyzéke.....	167

Ábrák jegyzéke

1.1. ábra: Egy ellátási lánc tipikus felépítése, struktúrája	15
1.2. ábra: A kiterjesztett ellátási lánc (vagy hálózat)	16
1.3. ábra: A mosolygörbe	18
1.4. ábra: A globális értékláncok, azaz belső üzleti hálózatok struktúráját meghatározó döntések tartalma és kapcsolatrendszere	20
1.5. ábra: A vevői érték koncepciója és építőelemei	26
1.6. ábra: A stratégiai profit modell felépítése	29
1.7. ábra: Kapcsolatrendszer a vevői ill. tulajdonosi érték dimenziói és az egyes teljesítménymutatók között	32
1.8. ábra: Példa az ellátási lánc készlet és folyamat térképére	35
1.9. ábra: A vámlogisztikai megoldások hatása a vállalatok értékteremtő képességére, végső soron versenyképességére – elméleti modell	36
2.1. ábra: WTO tagállamok és megfigyelők	43
2.2. ábra: Az Uniós kereskedelem helyzete 2017-ben	50
2.3. ábra: Mátyás király oklevele 1496-ból	52
2.4. ábra: A gazdasági integráció fokozatai	53
2.5. ábra: A Vámügyi Világszervezet logója	60
2.6. ábra: A SAFE csomag	65
2.7. ábra: Globális ellátási lánc	72
3.1. ábra: Az EU nemzetközi import-export kapcsolatai	83
5.1. ábra: Vámraktározási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vámeljáráások	128
5.2. ábra: Záhony-Port Zrt. telephelye madártávlatban	129
5.3. ábra: Aktív feldolgozási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vámeljáráások	144
5.4. ábra: Passzív feldolgozási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vámeljáráások	146
5.5. ábra: Vámeljáráások és kapcsolódó vámlogisztikai megoldások hatása a vevői és a tulajdonosi értékre - példák	150
6.1. ábra: A vámjogi engedélyek rendszere	160
6.2. ábra: Az EGYKE nyomtatvány – példa	165

Táblázatok jegyzéke

1.1. táblázat: A globális értékláncok, ellátási láncok rendszerhatékonyágát támogató különböző irányítási típusok	24
5.1. táblázat: Az engedély lényeges elemeinek összehasonlítása	131
6.1. táblázat: A vámlogisztika témaköre szempontjából legfontosabb rövidítések jelentése	154
6.2. táblázat: A vámlogisztika témaköre szempontjából legfontosabb fogalmak jelentése	155
6.3. táblázat: A vámlogisztikai eszközök közötti kapcsolatrendszer	159

A szerzők rövid bemutatása

dr. Gelei Andrea

1991-ben végzett a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) jogelődjén. Egyetemi doktori fokozatát 1996-ban, PhD-ját 2007-ben szerezte ugyan itt. 2014-ben habilitált. Számos neves európai es amerikai egyetem ösztöndíjasa volt: Mannheim Universitát, Harvard Business School, Massachusetts Institute of Technology. A BCE Vállalatgazdaságtan Tanszékéhez (ma Intézet) 1991-ben csatlakozott, mint kutatási asszisztens, ma az Intézet egyetemi tanára. 2005–2012 között az Intézet keretei között működő Logisztika és Ellátási Lánc Menedzsment Tanszék vezetője. Meghatározó szerepe volt a Logisztikai menedzsment mesterszak országos alapításában és a BCE-n történő indításában. 2012-ig a mesterszak vezetője. 2008 óta a Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság Elnökségének tagja, 2018 óta a Magyar

Vámügyi Szövetség tagja. 2008 óta a Magyar Tudományos Akadémia Logisztikai Osztályközi Bizottságának tagja. A Magyar Tudományos Művek Tárában több mint 200 közleménye található.

Gödöny Miklós

A ROYAL SPED Szállítványozói Zrt. vámszakmai igazgatójaként és a VÁM SERVICE Vámkezelő Kft. ügyvezetőjeként tevékenykedik. Korábban a vámigazgatásban külkereskedelmi áruforgalmi és jövedéki szakterületen, míg a civil szférában vámszakértőként dolgozott. Külkereskedelmi Főiskolán közgazdászként végezte felsőfokú tanulmányait, melyet kiegészített a Pécsi Tudományegyetemen Európai Unió szakértő, illetőleg a Budapesti Corvinus Egyetemen Vámlogisztikai szakközgazdász képzettséggel. A Magyar Vámügyi Szövetség szervezésében vámjogi szakértő vizsgát tett, melynek alapján a Pénzügyminisztérium által regisztrált vámtanácsadó.

Hálám Szabolcs

Az Audi Hungaria Zrt. Vámosztályának vezetője. A Budapesti Corvinus Egyetem Vámlogisztika szakirányú továbbképzési szakán, az Ellátásilánc-menedzsment tárgyon belül oktatja a vámjog gyakorlati alkalmazását. Korábban főleg vámstratégiai projektekkel foglalkozott, mint például a vámszabadterületi státusz megszüntetése, vállalat felkészítése az uniós csatlakozásra, az új autógyár vámfolyamatainak kialakítása, AEO engedély megszerzése, cégjogi átalakulás koordinálása. Közvetlenül az uniós csatlakozás után lehetősége volt egy évet eltölteni az Audi AG. ingolstadi vámosztályán, ahol az egységes engedély bevezetésén dolgozott.

Nietsch Tamás

Okleveles közgazda, 1957-ben született Budapesten. A Közgazdaságtudományi Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok szakán 1980-ban szerzett diplomáját követően 1981-ben felsőfokú nemzetközi szállítmányozó szakvizsgát tett. Az 1980-as években nemzetközi szállítmányozással, külkereskedelmi bonyolítással, raktározással, közúti fuvarozással foglalkozó vállalatok ügyintézője, majd 1983-tól középfokú, 1986-tól felső vezetője. 1989-ben megalapított és általa vezetett vállalkozása 2006-ig vámügynökségként működött. 2006 óta egy multinacionális vállalat Európa, Közel-Kelet és Afrika régiójának vámmal és a kereskedelem jogszerúségének biztosításával foglalkozó regionális vezetője.

Rozgonyi Sándor

Szakmai pályafutását a Vám- és Pénzügyőrségnél kezdte. Az elmúlt húsz évben multinacionális termelő és logisztikai vállalatoknál vámszakmai vezetői beosztásban dolgozott. Szakterülete a komplex logisztikai folyamatok támogatása, vámeljáráások kidolgozása és működtetése. A Magyar Vámügyi Szövetség elnökségi tagjaként aktívan közreműködik a hazai és nemzetközi vámjogszabályok véleményezésében, fejlesztésében és oktatásában. A Budapesti Corvinus Egyetemen gyakorlati vámlogisztikai ismereteket oktat.

Skrám Katalin

1998-ban a Külkereskedelmi Főiskolán végzett közgazdászként, külgazdasági szakon, logisztika szakirányon. Pályafutását logisztikai szakterületen kezdte, később vámszakmai területre specializálódott. Egy meghatározó magyar vámügynökség vezető munkatársaként kis, közép és multinacionális vállalkozások napi vámügyeivel, vámtanácsadással és vámügyi stratégiai tervezéssel foglalkozott. Számos fórumon európai uniós vámjogot oktatott Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozása kapcsán. A Magyar Vámügyi Szövetség Szakmai és Nemzetközi Bizottságának elnökeként több országos és nemzetközi rendezvényen képviselte a szövetséget. 2009 és 2015 között az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóságán (DG TAXUD) az Uniós Vámkódex és kapcsolódó jogszabályi rendelkezések kidolgozásában vett részt. 2018 óta saját vállalkozásában vámjogi szaktanácsadással és vámszakmai oktatással foglalkozik.

Teleki József

Közgazdász. Több évtizedes, az államigazgatásban szerzett vámszakmai tapasztalattal rendelkezik. Részt vett Magyarország Transit Egyezményhez való csatlakozásának előkészítésében, majd működtetésében. Közreműködött a szabad forgalomba bocsájtás és az export vámeljárások hazai elektronizálásában. 2011-től a repülőtéri vámszolgálatot vezeti. Rendszeresen tart előadásokat vámszakmai és logisztikai konferenciákon, több szakkönyv társszerzője. Legújabbán a határon átnyúló e-kereskedelem vámügyi megoldásaival foglalkozik.

Tolnainé dr. Tóth Veronika

A Magyar Vámügyi Szövetség főtitkára. A Budapesti Corvinus Egyetemen a Vámlogisztika szakirányú továbbképzésben, a Pázmány Péter Egyetemen a Pénzügyi szakjogász képzésében oktat vámpolitikát és vámjogot. Korábban a Pénzügyminisztérium Vámsztyálynak vezetőjeként a nemzeti vámjogi jogalkotásban, és uniós csatlakozásunkat követően az EU vámügyi munkacsoportjaiban a magyar álláspont kialakításában és képviselésében dolgozott. Részt vett az EU Bizottság Adó- és Vámügyi Főigazgatósága (TAXUD), az EU Csalás Elleni Hivatala (OLAF) és a Vám Világszervezet (VVSZ) munkatársaival folytatott egyeztetéseken.

Vizsy József

Jelenleg az AVON Cosmetics Magyarország Kft. disztribúciós központjában dolgozik a Pannónia régió szállítványozási és vámügyi vezetőjeként. Hat kelet-közép-európai ország disztribúciós és vámügyi tevékenységének irányításáért felel. Korábban a Magyar Államvasutak Vezérigazgatóságán, a vám- és határforgalmi ügyek irányításáért, koordinálásáért volt felelős. A Budapesti Corvinus Egyetem több szakirányú továbbképzési szakán óraadóként vámlogisztikai ismereteket oktat logisztikusoknak és beszerzőknek.

1. Ellátásilánc-menedzsment a globális gazdaságban – vámszakmai aspektusok

Szerző: dr. Gelei Andrea

A fejezet célja: A vámlogisztikai megoldások gazdálkodástudományi megalapozása, elhelyezése a nemzetközi ellátási láncok versenyképes menedzsmentjének eszköztárában.

- A versenyképesség értelmezési szintjei – mezo szintű versenyképesség
- Alapfogalmak (üzleti hálózat, globális értéklánc, ellátási lánc, külső, belső ellátási láncok, kiterjesztett ellátási lánc, ellátásilánc-menedzsment)
- Az ellátási láncok struktúrájának kialakítása
- Teljesítmény – a kiemelt érintettek számára teremtett érték
- Az ellátási lánc teljesítményének összetevői

Bevezetés

A 20. század második fele a globalizáció felgyorsulását hozta. A nemzetközi kereskedelem liberalizációja együtt járt a tőke szabad áramlása előtt álló akadályok jelentős részének lebontásával. Így a gazdasági globalizáció motorja ebben az időszakban a működőtőke-befektetések (más néven közvetlentőke-befektetések) voltak. Ebben az időszakban az infokommunikáció terén végbement forradalom és az innovatív logisztikai megoldások elterjedése jelentős mértékben csökkentette a globális gazdasági térben zajló tranzakciók költségeit. Mindez elősegítette a globális munkamegosztás erősödését, és ezzel a transznacionális vállalatok és üzleti hálózataik térnyerését.

Ezeknek az új, hálózati jellegű szervezeti struktúráknak (Laage-Hellman – Gadde, 1996) a kialakulásával újraértelmeződött a versenyképesség fogalma. A mikro- és makroszintű versenyképesség közé beékelődött az ún. mezo szintű versenyképesség, mely mindkét hagyományosnak tekinthető versenyképesség alapvető forrása lett. A mikro szintű, azaz vállalati versenyképesség esetén az elemzés alapegysége a jogi személyiséggel rendelkező üzleti vállalkozás szervezeti keretként értelmezett vállalat (company) (Chikán, 2008, 24. old.). A makro szintű versenyképesség pedig az egyes országok gazdasági teljesítőképességét ragadja meg. A két

klasszikus versenyképességi elemzési szint összefügg egymással (Chikán, 2017), ugyanakkor, ma már mindegyikük csak a globális gazdaság hálózati struktúráiba beágyazottan vizsgálható. A versenyképesség szempontjából tehát mára meghatározóvá vált ezeknek a mezo szintű struktúráknak a versenyképessége. E struktúrák megnevezésére a gazdálkodástudomány különféle diszciplínái eltérő fogalmakat használnak. Ilyen a szervezetelméletben a vállalatcsoport (Bühner et al., 2002), amely a hagyományos vállalatok tulajdonosi és irányítási szempontból homogén hálózatát jelöli. A hazai kkv szektor jelentős része ilyen vállalatcsoportok beszállítóiként tevékenykedik, és a magyar gazdaság példája is jól mutatja, mennyire erős hatással bír e vállalatcsoportok egy-egy betelepült leányvállalata az egész gazdaság makroszintű versenyképességére.

Más diszciplínák, másképp közelítenek e hálózati struktúrákhoz. A vállalatok értékteremtési logikáját középpontba állító ún. értékkonfiguráció elemzés (Stabel – Fjeldstad, 1998) alapvető célja, hogy megértse a vállalat, vagy vállalatcsoport komplex értékteremtő folyamatrendszerét, és képes legyen arra, hogy azokat lebontsa, dekomponálja és ábrázolja abból a célból, hogy azonosítsa a stratégiaileg fontos folyamatelemeket és az értékteremtés logikáját. Legismertebb vállalat szintű értékkonfiguráció az ún. értéklánc (Porter, 1985), amely egy termelő vállalat értékteremtésének logikáját írja le. Ma már azonban inkább globális értékláncokról (Global Value Chain, GVC) (Gereffi et al., 2005) kell beszélnünk, hiszen az értéktermelés egyre nagyobb része globálisan szétszórt leányvállalatok összetett rendszereibe szerveződik. Ezek a globális értékláncok ráadásul összekapcsolódnak egymással, bonyolult üzleti hálózatokat hozva létre.

A vállalatok folyamatainak dekomponálása az elmúlt évtizedekben igen intenzívvé vált, azaz ezek a GVC-k egyre hosszabbá, egyre széttöredezettebbé váltak. Az OECD kialakította az ún. értéklánc-részvételi mutatót (De Backer – Miroudot, 2012), amely két mutató értéke összege: Egy ország exportjában a külföldi hozzáadott érték hányada, illetve az adott országban előállított köztes termékek hányada más (harmadik) országok exportjában. Az értéklánc-részvételi mutató megmutatja az adott értéklánc integráltságát. „Míg az USA esetében például a mutató első összetevője (a külföldi hozzáadott érték hányada az exportban) 10% alatt marad, ha a második összetevőt is figyelembe vesszük (az USA-ban előállított köztes termékek integrálása más országok exporttermékeibe, hozzáadott érték-alapon) akkor az értéklánc-részvételi mutató már meghaladja

a 40%-ot. Az OECD értéklánc-részvételi indexének rangsorában 2005-ben első helyen szerepelt (33 vizsgált OECD-tagállam közül) a Cseh Köztársaság: 65% feletti értékkel. (Magyarország nem sokkal 65% alatt, az ötödik helyen).” (Szalavetz, 2015, 26. old.)

A globális értéklánc mellett a hálózati típusú kvázi szervezeti egységek közé tartozik maga az ellátási lánc is, melynek elemzése fejezetünk középpontjában áll. A reálfolyamatokat felölelő, összetett, globális ellátási láncok a gazdaság hálózatosodásával, és a GVC-k kialakulásával párhuzamosan jönnek létre. Ezeknek az ellátási láncoknak a hatékony kezelése igen összetett feladat, számos konkrét technika, ellátásilánc-menedzsment megoldás révén valósul meg (Gelei, 2003). Jegyzetünk ezek közül a nemzetközi kereskedelemhez kapcsolható azon vámlogisztikai megoldásokat tárgyalja, melyeket az Európai Unió közös vámpolitikája biztosít a globális versenyben helyt állni kívánó uniós vállalatok, vállalatcsoportok számára. Külön aktualitást ad a témakörnek az Európai Unió vámjogi szabályozásában a 2016. május 1-jétől érvényes új Uniós Vámkódex, amely megerősítette az EU vámszabályozásának versenyképességi irányultságát. Fontosnak tartjuk, hogy erre a szabályozásra, mint versenyképességi eszközrendszerre gondoljanak a vállalatvezetők, hiszen az abban biztosított megoldások közvetlenül és erőteljesen képesek azt befolyásolni. A versenyképesség korábban említett elemzési szintjei közül könyvünk a mezo szintű versenyképességhez kapcsolódik leginkább, hiszen ezeknek a vámlogisztikai megoldásoknak jelentős része éppen az értékláncok, ellátási láncok fragmentációja során kialakuló összetett, földrajzilag is szétszórt struktúrákban zajló reálfolyamatok mentén értelmezhető és alkalmazható. Az EU vámlogisztikai megoldásainak tárgyalását megalapozó ellátásilánc-menedzsment fejezet is a versenyképesség oldaláról közelít, ezért külön alfejezet szól az ellátási lánc teljesítményének értelmezéséről. Elsőként azonban az ellátási láncot és kapcsolódó fogalmait értelmezzük. Ezt követően bemutatjuk azokat a vezetői döntéseket, melyek révén az ellátási láncoknak a globális struktúrái kialakulnak. E struktúrák kialakításával jön létre az a munkamegosztás, amely a globális kereskedelmi folyamatokat meghatározó áruáramlási folyamatokat generálja. Ezek ismerete nélkül a különféle vámlogisztikai megoldásokról nem lehet megalapozottan dönteni. Ezt követően külön fejezetben tárgyaljuk az ellátási láncok teljesítményét. Kialakítunk egy ellátási lánc teljesítmény koncepciót, amely alkalmas arra, hogy megmutassa, hogyan hat egy vámlogisztikai, megoldás az ellátási lánc teljesítményére. Ezt a koncepciót a későbbiekben is alkalmazzuk az adott megoldások teljesítmény hatásainak bemutatására.

1.1. Alapozás – Globális ellátási láncok és menedzsmentjük

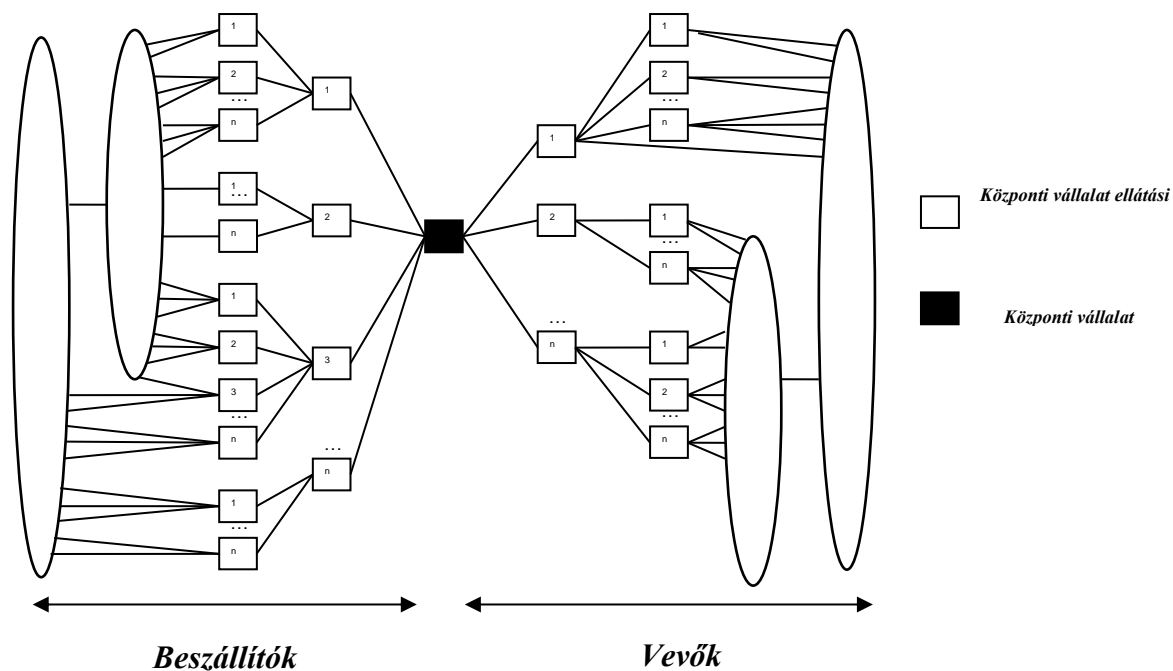
A fejezet Bevezetőjében a globális gazdaság összetett, hálózati jellegű struktúráinak fontosságáról volt szó. Legáltalánosabb értelemben a hálózat – így az üzleti hálózat is – egy olyan struktúra, amelyben számos csomópont számos szálon keresztül kapcsolódik egymáshoz. A csomópontok az üzleti hálózatokban az egyes üzleti egységek, mint pl. termelő cégek, vevők, logisztikai, vagy éppen pénzügyi szolgáltatók. Az összekötő szálak pedig e csomópontok közötti kapcsolatként értelmezhetők. Minden üzleti hálózatban mind a csomópontoknak, mind a szálaknak megvan a sajátos, speciális tartalmuk (Håkansson, 1997). Az üzleti hálózatok ráadásul állandóan fejlődő, változó, rendkívül komplex egységek, és mint ilyenek, csak igen nehezen vizsgálhatók. Ezért az üzleti hálózat fogalma mellett elterjedt a hálózatok adott szempont szerint történő leszűkített értelmezése és annak vizsgálata. Az irodalomban például elterjedt a belső, illetve a külső üzleti hálózat fogalma (Borbély, 2001). Belső üzleti hálózatnak tekintjük egy adott üzleti hálózatban meghatározó, központi szerepet játszó, jellemzően transznacionális nagyvállalat belső (az anyavállalat által tulajdonolt) szervezeti egységeit, illetve a közöttük lévő kapcsolatokat. (Vegyük észre, hogy a belső üzleti hálózat és a globális értéklánc szinonim fogalmak!) Külső üzleti hálózat pedig e vállalatcsoport tagjaihoz kapcsolódó, különféle szintű és típusú beszállítókat, valamint a vállalatcsoport termékeinek értékesítésére szerveződött, de attól független szervezeteket és azok további kapcsolatrendszerét öleli fel.

Mint korábban már utaltunk rá, az ellátási lánc is hálózati jellegű struktúra. Az egyik legelterjedtebb ellátási lánc értelmezés szerint az nem más, mint három, vagy több szervezetből álló csoport, mely tagjai közvetlenül részt vesznek meghatározott termék- és szolgáltatáscsomag kapcsán szükségessé váló, a forrástól a végső felhasználás felé irányuló termék- és értékáramlás biztosításában (Mentzer et al., 2001). Érdekes, hogy az ellátási lánc ilyen módon történő értelmezése a lánc szereplőire, tehát az üzleti hálózat egyik építőkövére, a csomópontokra helyezi a hangsúlyt, de nem hangsúlyozza a másik építőelemet, a szereplők közötti kapcsolatokat. Az ellátási lánc tipikus szereplői az ún. központi vállalat, az a szereplő, akinek ennek az összetett elemzési egységnek úgymond a motorja, a koordinációt, irányítást végző szereplő. Az ellátási lánc központi vállalata jellemzően erős, a végső fogyasztói értékteremtésre alkalmas termék- és szolgáltatáscsomag előállításában központi szerepet játszó, gyakran transznacionális nagyvállalat. További szereplők, az első, másod stb. körös beszállítók, beleértve a végső, jellemzően alapanyag

beszállítókat; illetve a közvetlen, első körös, illetve a közvetett megrendelők, beleértve a végső fogyasztót.

Az előzőek szerint értelmezett, tehát az ellátási lánc szereplőire (csomópontjaira) hangsúlyt helyező ellátási lánc valójában azonban szintén nem láncszerű felépítést mutat, sokkal inkább hálózatra hasonlít. Ezért gyakran az ellátási lánc fogalmával azonos tartalommal szokás az ellátási háló kifejezést is használni.

1.1. ábra. Egy ellátási lánc tipikus felépítése, struktúrája

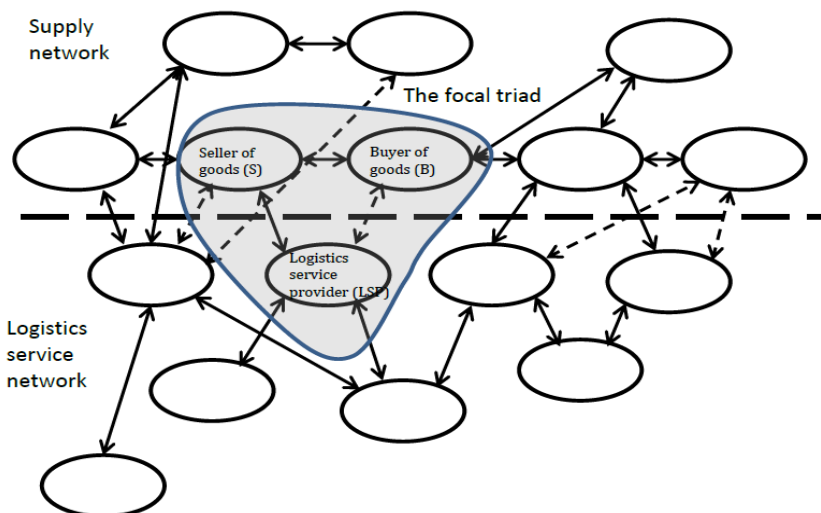
Forrás: Lambert ed. 2008, 6. old.

Az ellátási lánc definícióinak egy része tehát a szereplőket hangsúlyozza, azokat helyezi középpontba. Egy másik megközelítés szerint az ellátási láncot úgy értelmezzük, mint adott termék- és szolgáltatáscsomag létrehozásához szükséges értékteremtő – termelési és logisztikai – folyamatok együttműködő szervezeteken átívelő sorozata, amely vevői igények kielégítésére alkalmas terméket, illetve szolgáltatást hoz létre (Chikán, 1997). Ez a definíció az elemzés középpontjába azokat a reálfolyamatokat helyezi, amelyeken keresztül a végső fogyasztó igényének kielégítéséhez szükséges termék- és szolgáltatás létrejön. Az ellátási lánc tehát végső

sonon a tágan értelmezett üzleti hálózat egy részhalmaza, amely azokat a vállalatokat és kapcsolatrendszerüket öleli fel, melyek a reálfolyamatok – termelési és logisztikai folyamatok – mentén alakulnak ki. A külső és belső üzleti hálózat fogalmihoz hasonlóan az ellátási láncokat szintén két alapvető részre bonthatjuk, a külső és a belső ellátási láncokra.

Az ellátási lánc fogalma mellett az utóbbi évtizedben egyre inkább elterjedt a kiterjesztett ellátási lánc (vagy hálózat) kifejezés. A hagyományos ellátási lánc koncepciója ugyanis jellemzően figyelmen kívül hagyja a nemzetközi árueljuttatási folyamatban kulcsszerepet játszó, logisztikai szolgáltatást végző cégek összekapcsolódó rendszereit, az ún. szállítási láncot. Ezek a szállítási láncok önmagukban is összetettek, felölelik a komplex logisztikai szolgáltatókat és azok alvállalkozóit, de a nemzetközi ármozgásban meghatározó további szereplőket, mint pl. kikötők, belföldi intermodális terminálok, vasúttársaságok, vagy éppen a vámeljárársban érintett szereplők hálózatait. A hagyományos ellátási láncok a mindennapi operáció során szervesen kapcsolódnak ezekhez a szállítási láncokhoz, és együtt adják meg az ún. kiterjesztett ellátási lánc (vagy hálózat) elemzési egységét (Andersson, 2014).

1.2. ábra: A kiterjesztett ellátási lánc (vagy hálózat)

Forrás: Andersson, 2014, 7. old.

Felmerül a kérdés, hogyan is alakulnak ki ezek az összetett ellátási lánc struktúrák, amelyek meghatározzák az ellátási lánc szereplői között zajló áruáramlások irányait, és melynek

kontextusában a vámlogisztikai eszköztár alkalmazását értelmezni és mérlegelni szükséges? Ezt tárgyalja következő alfejezetünk.

1.2. Az ellátási láncok struktúráját meghatározó vezetői döntések

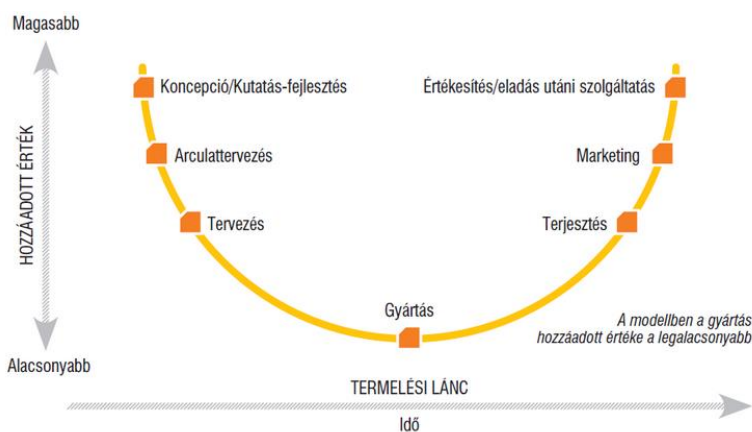
Egy ellátási lánc felépítését számos tényező befolyásolja. Ezek között kulcsszerepe van a munkamegosztást vezérlő elveknek. A munkamegosztás nem más, mint egy nagyobb feladategyüttes részekre bontása, és az így dekomponált működés építőelemeinek különböző szervezeti egységekhez történő allokálása (Dobák – Antal, 2010). A transznacionális nagyvállalatok ellátási láncainak esetében ugyanakkor a munkamegosztás szükségszerűen együtt jár a különböző tevékenységegyüttesek (és az azért felelős egyes leányvállalatok) lokációjáról, földrajzi elhelyezéséről szóló döntéssel is. E földrajzi munkamegosztást jellemzően a ricardói komparatív elméletek nyújtotta előnyökkel magyarázzák (Török, 1986), az okok azonban ma már ezen gyakran túlmutatnak. A globális gazdaság hálózati jellegű struktúráinak kialakulásában ma már meghatározó szerepe van a vállalatcsoporton (azaz globális értékláncokon, vagy annak alrendszereként értelmezett belső ellátási láncokon) belüli áramlások tudatos, ún. hatékonyságkereső (efficiency-seeking) átalakításának (U.N. UNCTAD, 1996).

A vállalatcsoportok struktúráját két vezetői döntés, a nemzetközi munkamegosztásról és ehhez kapcsolódóan a lokációról szóló – azaz az outsourcing és az offshoring – döntések határozzák meg. Mindkét tárgyalandó menedzsmentdöntésnek gazdag irodalma van, amelyben a strukturális aspektus is megjelenik (Contractor et al., 2010; Jensen et al., 2013; Lewin – Peeters, 2006). A kérdéskör mögött meghúzódó belső struktúraalakítási tényezők fókuszált elemzése ugyanakkor jellemzően még hiányzik. Alfejezetünk célja, hogy ezeket a belső döntési mechanizmusokat mélyebben megértsük, azonosítsunk olyan tényezőket, amelyeknek kiemelt szerepük van a hálózati jellegű globális struktúrák – benne az ellátási láncok – felépítésének kialakításában. Elsőként az outsourcing (kiszervezés), majd az offshoring (kihelyezés) döntéseit tárgyaljuk.

A kiszervezés döntésének lényege, hogy a vállalat/vállalatcsoport meghatározza az értékteremtés biztosításához szükséges folyamatok felosztását belső és külső hálózatának, illetve ellátási láncának tagjai között. Szokás ezt a döntést „venni, vagy gyártani” (make or buy) döntésként is

nevezni, ahol a gyártás természetesen a tágan értelmezett szervezeten belüli előállítás jelenti, tehát nemcsak a klasszikus termelő, hanem szolgáltatási jellegű folyamatokra is vonatkozik. A kiszervezési döntés meghozatalakor kiemelt szempont, hogy az adott folyamatoknak milyen az értékteremtő potenciálja (Kaplinsky, 2004). Az Acer alapítójaként és első számú vezetőjeként ismerté vált Stan Shih 1990-ben vezette be az ún. mosolygörbe koncepcióját. E szerint hagyományosan a termék vagy szolgáltatás tartalmát meghatározó K+F és tervezési (design), valamint a fogyasztói márkaépítéshez kötődő tevékenységek azok, amelyek kiemelten nagy értékteremtő potenciállal rendelkeznek, ezért a nemzetközi vállalatok jellemzően ezeket a tevékenységeket tartják házon belül, míg az alacsony értékteremtő potenciállal rendelkező tevékenységeket, mint például magát a termelést külső partnerhez szervezik ki.

1.3. ábra: A mosolygörbe

Forrás: Ming et al., 2015, 3. old.

Ez a döntés a valóságban jóval bonyolultabb, hiszen azt számos további tényező befolyásolja (McIvor, 2000). Így például az, hogy az adott vállalatnak mi az alapvető képessége, egy adott tevékenységrendszer a vállalat maga mennyire képes versenyképesen megvalósítani a lehetséges külső megoldásokhoz képest. Van-e egyáltalán szóba jöhető külső partner, aki kiszervezés esetén hatékonyan és az elvárt minőségben képes az adott feladat elvégzésére? Az is fontos szempont továbbá, hogy a kiszervezéssel létrejövő kapcsolatok milyen hatalmi viszonyokat teremtenek a hálózat szereplői között. A kiszervezés összetett döntésével mindenesetre meghatározódik a határ a külső és a belső tevékenységrendszer, azaz a külső és belső hálózat – reálfolyamatok esetén külső

és belső ellátási lánc – között. Ezért az outsourcing döntését elsődleges munkamegosztási döntésként értelmezzük.

Offshoring alatt leggyakrabban az üzleti folyamatok kihelyezését vagy relokációját értik (Hunya – Sass, 2006; Mudambi – Venzin, 2010), amellyel adott vállalat egyes tevékenységeit alapítási országa helyett más, távolabbi helyeken valósítja meg (Murtha et al., 2006). A kutatók döntő többsége ugyanakkor offshoring alatt mind a külső beszállítókhöz kiszervezett tevékenységek távoli helyeken való megvalósítását (offshore outsourcing, kiszervezett relokáció), mind a központi vállalat házon belül tartott tevékenységeinek relokációját (captive offshoring, azaz fogoly relokáció) érti (Kumar et al., 2009). Az offshoringnak ez a tág értelmezése ugyanakkor összecsúsztatja a külső és a belső kapcsolatok, azaz a külső és a belső hálózatok/ellátási láncok struktúraalakításának kérdéskörét. Természetes, hogy mind a kiszervezett, mind a fogoly relokációnak vannak hasonló kihívásai. Ilyen például az anyaországtól eltérő gazdasági feltételrendszer kezelése, vagy éppen a nyelvi, tágabban a kulturális különbségekből adódó kihívások. Az egyes szervezetek belső struktúraalakításának szempontjából ugyanakkor legalább annyi eltérés is van a kettő között, mint amennyi hasonlóság. Ilyen eltérés például maga az irányítás (governance) problémaköre. Nem mindegy, hogy egy adott tevékenységrendszer és az azért felelős szervezeti egység az anyavállalat által tulajdonolt-e, azaz köztük a bürokratikus irányítás a meghatározó, vagy ellenkezőleg, a piaci koordináció és a hozzá kapcsolódó irányítási mechanizmusok (szerződések) lesznek a meghatározók.

A nemzetközi nagyvállalatok szempontjából az offshoringot a már eldöntöten házon belül tartott tevékenységek belső munkamegosztására vonatkozó, így a globális értékláncnak, azon belül az ún. belső ellátási láncnak a struktúráját meghatározó döntésként értelmezzük. Ebben a megközelítésben az outsourcing és az offshoring két, egymáshoz szorosan kapcsolódó, de egyértelműen szétválasztható stratégiai döntés. Az outsourcing döntése annak meghatározása, ki végezzen egy adott feladat- vagy tevékenység-halmazt, mi magunk, vagy tőlünk független szereplők? Az offshoring pedig azt határozza meg, hogy a vállalat/vállalatesoport határain belül tartott üzleti folyamatok közül melyiket, hol végezzük el. Nyilvánvaló, hogy adott vállalat csak a házon belül tartott tevékenységek kapcsán dönthet a folyamatok lokációjáról. Persze a megrendelői pozícióban lévő nagyvállalatok beszállítóik, üzleti partnereik lokációs döntéseit is

befolyásolhatják, de elsődlegesen a saját kiszolgálására vonatkozó elvárásaik specifikálásán keresztül. Az, hogy egy adott üzleti partner ezeknek az elvárásoknak (pl. just-in-sequence beszállítás) hogyan felel meg, már a beszállító (azaz a külső, független partner) saját döntése, amelynek során az elvárásokat biztosító eltérő lehetséges megoldások között saját belső működésére optimalizálva választ és alakítja ki ezzel saját globális struktúráját. Struktúraalakító vezetői döntésként tehát az offshoring szükségszerűen az ún. captive, azaz fogoly jellegű, hiszen eleve a házon belül tartott folyamatokra vonatkozik.

1.4. ábra: A globális értékláncok, azaz belső üzleti hálózatok struktúráját meghatározó döntések tartalma és kapcsolatrendszere

Outsourcing: A külső és belső üzleti hálózat közötti határvonal meghatározásának döntése, az **külső dezintegráció, azaz az elsődleges munkamegosztás** meghatározása.

Offshoring: A belső üzleti hálózat (más néven globális értéklánc) felépítésének, struktúrájának meghatározása:

(1) **Belső dezintegráció döntése:**

- a. **Másodlagos munkamegosztás** (melyik belső szervezeti egység mit végezzen)
- b. **Elsődleges lokációs döntés** (A centralizáció fokának meghatározása: globális, regionális, lokális szinten önálló szervezeti egységgel megjelenő tevékenységek)

Forrás: Gelei, 2018

A transznacionális nagyvállalatok hálózatainak struktúraalakítása során a legfontosabb, kiinduló kérdés tehát a munkamegosztás. Mindkét tárgyalt döntés befolyásolja ezt a munkamegosztást, az outsourcing a külső és a belső hálózat között osztja fel az elvégzendő feladatokat, míg az offshoring

a házon belül tartott tevékenységek belső munkamegosztását végzi el (melyik leányvállalat mit végezzen), de oly módon, hogy egyben meghatározza a létrehozott belső szervezeti egységek elsődleges lokalizációját, földrajzi elhelyezkedését is, konfigurálva ezzel a vállalatcsoport globális értékláncát.

A szakirodalom rámutat arra, hogy a lokációs döntés szempontjai igen sokrétűek (Kedia–Mukherjee, 2009). Felölelik például azokat az előnyöket, amelyeket az adott tevékenység-halmazzal rendelkező leányvállalatot befogadó ország rendelkezik, az ország infrastruktúrájának magas színvonalától kezdve a kormányzat támogató politikáján át a munkaerő alacsony költségintjéig, vagy éppen magas képzettségi színvonaláig. Vámlogisztikai megközelítésben kiemelkedően fontos szempont továbbá az adott ország adózási rendszere, beleértve az adózási adminisztrációs szabályokat és a fizetendő adók mértékét is. Ugyanis a vámot, mint adminisztrációs szabályt az egyes országok, gazdasági régiók (EU) az adózás keretén belül kezelik még akkor is, ha egyébként tényleges vámfizetés nem is merül fel. Az offshoring lokációs aspektusa kapcsán ugyanakkor hangsúlyoznunk kell, hogy itt az ún. elsődleges lokáció meghatározásáról van szó, amely nem az országspecifikus jellemzőkhöz, inkább a globális működés kapcsán felmerülő centralizációs szint problémájához kötődik. Ez a döntés ugyanis mindenképp arról szól, milyen centralizációs szinten valósítson meg bizonyos tevékenységeket az anyavállalat: globális, regionális vagy lokális szinten hozzon-e létre egy-egy funkcióra, folyamatalemre önálló szervezeti egységet. E döntés alapvetően a centralizáció erősítéséből fakadó méretgazdaságossági és így költségelőnyök, illetve az (erőforrás)piacokhoz való közelség és így a rugalmasság közötti tudatos választásról szól.

A lokalizáció, azaz az egyes gazdasági tevékenységek térbeli elhelyezkedése az új gazdaságföldrajz (Krugman, 1991) egyik központi problémaköre. A globális struktúra kialakítása kapcsán az előzőekben meglehetősen lazán, globális, regionális és helyi szervezeti egységeket különböztettünk meg. Ezek pontosítása az ún. vertikális térségi felosztás fogalomkészletével lehetséges (Bernek, 2000). E felosztás szerint térségi szintek lehetnek például a nagytérségi régió, az ország, régió, a település. Az offshoring döntés is ilyen térségi szintekben gondolkodik, amikor egyes folyamatok szervezeti szintű decentralizálását vagy éppen centralizálását határozza el. Megállapíthatjuk, hogy legfontosabb térségi szint maga a globális gazdaság. Emellett a

nagyvállalatok alapvetően az ún. nagytérségi régiók (pl. Amerika, az ún. EMEA régió, vagy Ázsia) szintjén gondolkodnak. Persze az, hogy egy nagytérségi régió konkrét határai hol húzódnak meg, számos tényező eredőjeként alakul ki, és vállalatcsoportonként, illetve időben is eltérő is lehet.

Mint említettük, az ellátási láncok globális struktúrájának kialakításában az offshoring döntése kiemelten fontos. Vámlogisztikai megközelítésben ugyanakkor elsősorban nem az országhatároknak, hanem a vámhatároknak és a szabadkereskedelmi övezetek (valamint további kapcsolódó nemzetközi egyezmények által kijelölt) határainak van kiemelt jelentősége. E struktúrák jelentőségét jól mutatja a Brexit, hiszen az számos érintett transznacionális vállalatot (pl. Honda¹) – éppen vámlogisztikai megfontolások miatt – ellátási láncának strukturális átalakítására készített.

Általában az adózási, benne a vámadminisztrációs rendszer nemzetközi áruforgalomra gyakorolt hatását egy másik, szintén a Brexit problémaköréhez kapcsolódó jelenség is jól illusztrálja. A hatékonytalan, vagy az áruk áramlását jelentősen akadályozó állami adminisztrációt a gazdaság beárazza és adott esetben más, akár a korábbinál drágább és hosszabb útvonalat keres. Ilyen például az írországi vállalatok esete, amelyek azt fontolgatják, hogy az EU27-re közvetlen kompjárt, az UK „landbridge” helyett, légi charter járatokkal bonyolítják a jövőben az áruforgalmat.

1.3. Az ellátásilánc-menedzsment vámlogisztikai megközelítésben

Ezeknek az összetett, hálózati jellegű struktúráknak, benne kiemelten az ellátási láncoknak a kezelése tudatos odafigyelést igényel. Az ellátásilánc-menedzsment legáltalánosabban úgy határozható meg, mint az abban részt vevő szervezetek között kialakuló struktúrák és kapcsolatok, illetve a közöttük zajló folyamatok tudatos, a résztvevők versenyképességének javítását célzó kezelése (Gelei, 2003). A vállalati gyakorlat és az elmélet számos olyan konkrét menedzsmenttechnikát, megoldást dolgozott ki, amelyek segítségével ezeknek az összetett struktúráknak a teljesítménye megfelelően kezelhető. Jegyzetünkben a hangsúly egy speciális, a felsőoktatásban eddig nemzetközileg is viszonylag kis hangsúlyt kapó eszközrendszeren, a vámlogisztikai megoldásokon van. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a vámlogisztikai

---

¹ Lásd pl.: https://index.hu/gazdasag/2019/02/18/brexit_bezarja_angliai_gyarat_a_honda/
Letöltés ideje: 2019. 08.12.

megoldások illesztése az ellátási láncok struktúrájához és folyamataihoz szintén az ellátási láncok tudatos, azok versenyképességét növelő menedzsmentfeladat, amely révén a teljes lánc ún. rendszerhatékonysága (system efficiency) (Kaplinsky, 2004) növelhető!

A vámlogisztika értelmezésünkben egy olyan interdiszciplináris megközelítést igénylő menedzsmentterület, amely az ellátáslánc-menedzsmentet és a vámissmereteket integrálva biztosítja a nemzetközi operációval bíró vállalatok² ellátási láncainak optimalizálását oly módon, hogy a globális kihívásokhoz igazodó vámtechnikai megoldásokat alkalmaz. A vámlogisztikai szemlélet ellátási láncokra, hálózatokra történő kiterjesztése alapvetően a költségek csökkentésén, az áruáramlás felgyorsításán és a hatékonyabb eszközgazdálkodáson keresztül biztosíthat ellátási lánc szintű versenyelőnyt.

Mint azt korábban már tárgyaltuk, a globális értékláncok és ellátási láncok egyre tagoltabbá, széttöredezettebbekké válnak, ami szükségszerű következménye az egyre finomabb és finomabb munkamegosztásnak. Ez a jelenség a termelés magas tudástartalmával párosulva azt jelenti, hogy a lánc egy-egy szereplője, sőt az egyes kapcsolatok is egyre kevesebbet tudnak tenni saját versenyképességük növelésére. Rendszerintegráció szükséges, amely szoros kooperációt igényel a lánc tagjai között, és ez többnyire együtt jár a lánc központi szereplőjének, azaz a lánc irányítójának egyre nagyobb szerepével és felelősségével.

A bonyolult, földrajzi határokon átívelő értékláncok, ellátási láncok tehát hatékony koordinációt és irányítást igényelnek. A globális gazdaság e hálózati egységeinek irányítása Gereffi et al. (1994) alapján három alapvető mechanizmus mentén történik. Az ún. szabályozói irányítás (legislative governance) a láncban való részvétel feltételeit és alapvető szabályait határozza meg. Természetesen szükség van arra, hogy folyamatosan ellenőrizzék e szabályoknak való megfelelést. Ezt ellenőrző irányításnak (judicial governance) nevezünk. Ugyanakkor szükség van az irányítás proaktív formájára is, amelyet végrehajtói irányításnak (executive governance) nevezünk (Czakó szerk., 2014). Ez alatt olyan eszközöket vagy szereplőket értünk, amelyek segítik a lánc egyes tagjait abban, hogy az előírt elvárásoknak meg tudjanak felelni. Gondolhatunk például a globalizált

---

² A vámlogisztika kapcsán valószínűleg mindenkinek elsőként a nagy transznacionális vállalatok jutnak az eszébe. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a jegyzetben tárgyalt vámtechnikai megoldások alkalmazása azon nemzetköziesedő KKV-k számára is versenyelőny forrása lehet, mely vállalatok harmadik országos árut is felhasználnak operációjuk során, illetve ilyen országban értékesítik termék- és szolgáltatásomagjaikat.

játékparra (Gereffi et al., 1994), ahol a Kínában zajló termelést tajvani közvetítők koordinálják, magukat a termékeket viszont az USA piacaira szánják. Azokat a standardokat, amelyeket ezeknek a gyártóknak el kell érniük (pl. ólommentes anyagok használata) a szabályozói irányítás segítségével rögzítik az USA kiskereskedői. Jellemzően mindkét fél ellenőrzi az ezeknek való megfelelést, ez a jogi irányítás. Ugyanakkor, maguk a tajvani közvetítők azok, akik a különböző szintű beszállítókkal koordinálják a munkát és segítséget nyújtanak számukra az elvárásoknak való megfelelés érdekében – ez a végrehajtói irányítás egy jó példája.

1.1. táblázat: A globális értékláncok, ellátási láncok rendszerhatékonyságát támogató különböző irányítási típusok

Irányítás típusa	A láncon belüli résztvevők által gyakorolt	A láncon kívüli szereplők által gyakorolt
Szabályozói (legislative)	pl. a beszállítók számára a szállítási határidő specifikálása, vagy a szállítási gyakoriság és a minőség meghatározása	pl. környezetvédelmi standardok, vagy gyermekmunkára vonatkozó előírások
Ellenőrző (judicial)	pl. a beszállító monitorozása, hogy a fenti elvárásoknak megfelel-e	pl. NGO-k (Non-Governmental Organizations), amelyek monitorozzák e standardok betartását, vagy az ISO-elvárásokat monitorozó cégek
Végrehajtói (executive)	pl. beszállítófejlesztési programok, amelyek segítik a beszállítókat abban, hogy elérjék az elvárt teljesítményszintet	pl. specializált szolgáltatók, kormányzati iparpolitika

Forrás: Kaplinsky, 2004, 86.old.

A globális értékláncok, ellátási láncok irányításában ugyanakkor nem csak belső szereplők vesznek részt, külső szereplők is meghatározó szerepet játszanak. Ezek a külső szereplők lehetnek maguk is vállalkozások, de sok ún. NGO (Non-Governmental Organizations) található közöttük. Végül ki kell emelnünk az egyes államokat, sőt tágabb gazdasági-politikai szövetségeket, akik gyakran szintén jelentős szabályozói szerepet töltenek be. A globális értékláncok, ezen belül összetett ellátási láncok rendszerszintű hatékonyságát támogató ilyen szabályozói irányításként értelmezhető az Európai Unió közös vámpolitikája, és ezáltal az európai székhelyű transznacionális vállalatok rendszerhatékonyságát növelni célzó közös vámszabályozása is. Jegyzetünk ezt a

speciális szabályozási kérdéskört állítja a tárgyalás középpontjába, méghozzá – a rendszerhatékonyság miatt elsősorban – a mezo szintű, azaz ellátási láncok szintjén értelmezett versenyképesség szempontjából.

1.4. Az ellátási lánc teljesítménye

A versenyképesség fogalmának értelmezése – mint arra korábban már utaltunk – igen sokszínű, mondhatjuk kiforratlan (Török 2003). Jegyzetünkben e fogalmat alapvetően, mint egy gazdasági szereplő – esetünkben elsősorban a transznacionális vállalat/vállalatcsoport – üzleti sikerességét, teljesítményét összefoglaló jelleggel megragadó koncepcióként használjuk.

A versenyképesség gazdálkodástudományi megközelítésének kidolgozása Porter nevéhez kapcsolódik (Somogyi, 2009). Porter (1993) alapvetően a mikro szintű versenyképességből indult ki. Munkáiban ugyanakkor a hagyományos vállalati (company) értelmezés keveredik az összetettebb vállalatcsoport (corporation), azaz mezo szintű elemzési egységére vonatkozó értelmezéssel. Mindkét esetben a versenyképesség alapja ugyanakkor a kompetitív előny, ami mindig relatív, egy adott elemzési egységnek a versenytársakkal szemben azonosítható versenyelőnye. Jegyzetünkben mi is ebből indulunk ki. Elfogadjuk Chikán és Czakó definícióját, amely szerint ez a versenyképesség nem más, mint „a vállalatnak az a képessége, hogy a társadalmi felelősség normáinak betartása mellett tartósan tud olyan termékeket és szolgáltatásokat kínálni a fogyasztóknak, amelyeket azok a versenytársak termékeinél (szolgáltatásainál) inkább hajlandók a vállalat számára nyereséget biztosító feltételek mellett megfizetni” (Chikán – Czakó, 2005, 13. old.).

A versenyképességnek ez az értelmezése szorosan kapcsolódik a vállalat/vállalatcsoport kiemelt érintettjei számára teremtett értékkel. A definícióban három kiemelt érintett típus is megjelenik: a társadalom, mint közösség, a fogyasztó (vevő), és a tulajdonos. E két utóbbi érintett számára teremtett érték létrehozásáról, mint a vállalat kettős értékteremtéséről beszélünk (Chikán, 2003). A fogyasztó/vevő és a tulajdonos számára teremtett érték nélkül nincs versenyképesség. Fejezetünk számára ezért központi jelentőségű annak megértése, hogy:

1. Hogyan tud a logisztika – mint a vámlogisztikai megoldások számára alapvető vállalati és ellátási lánc folyamat – hozzájárulni a vevői és a tulajdonosi érték létrejöttéhez?

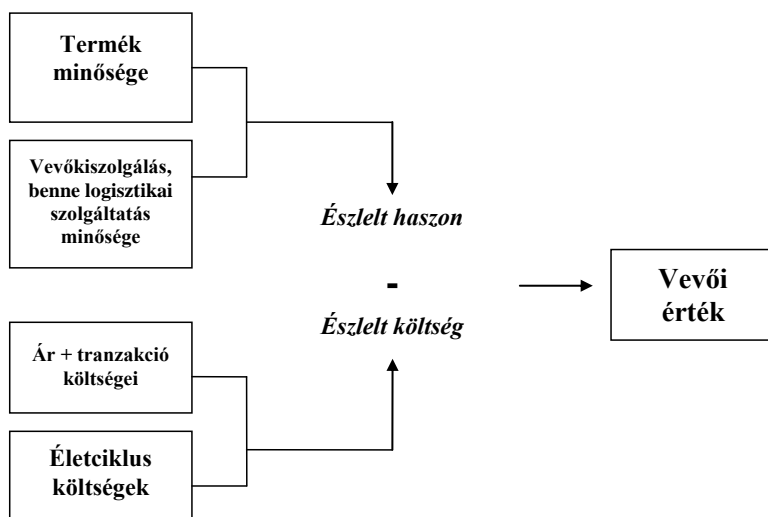
2. Miként tudjuk mérni vállalati (company) szinten azokat a teljesítményelemeket, amelyeken keresztül e fő folyamat teljesítményhatása megragadható?
3. Végül, de nem utolsó sorban, felmerül a kérdés, hogy a logisztika vállalati szinten kialakított teljesítménymérése hogyan terjeszthető ki az ellátási láncok szintjére?

Fejezetünket a következőkben e három fő kérdés mentén tagoljuk.

1.4.1. Logisztika a vállalatok kettős értékteremtésében

Az előzőekben bevezettük a kettős értékteremtés fogalmát. A vállalati működés e két kiemelt érintettje számára nyújtott érték a vállalatok, ezen belül pedig a logisztikai folyamatok működésének legátfogóbb teljesítményként értelmezhető (Gelei, 2013). A következőkben ezért elsőként értelmezzük a vevői, majd a tulajdonosi érték koncepcióit, majd megvizsgáljuk, hogy a logisztika miként járulhat hozzá azok növeléséhez.

1.5. ábra: A vevői érték koncepciója és építőelemei

Forrás: Anderson et al., 2006

Vevői érték akkor képződik, ha a vevő adott tranzakcióból (azaz adásvételből) származó észlelt haszna meghaladja a kapott termék és szolgáltatáscsomag tulajdonlásának teljes észlelt költségét. A vevői érték tehát nem más, mint az adott termék- és szolgáltatáscsomag észlelt hasznának és a

tulajdonlás teljes észlelt költségének különbsége (Anderson et al., 2006). A vevői érték létrejöttének két meghatározó eleme tehát az észlelt haszon, illetve az észlelt költség. A vevő által észlelt haszon mértékét a szóban forgó termék- és szolgáltatáscsomag komplex módon értelmezett minősége, míg az észlelt költségeket az adott termék- és szolgáltatáscsomag ára, a vevő e termék- és szolgáltatáscsomag megszerzéséhez kapcsolódó tranzakciós költségei, valamint annak tulajdonlásához, illetve használatához kötődő költségeinek összessége határozza meg.

A logisztika e vevői érték teremtéshez több módon hozzá tud járulni. Ennek az alapvető hatásmechanizmusai a következők:

A logisztikai szolgáltatás minősége az ún. logisztikai szolgáltatási színvonal. Ez meghatározó eleme a központi terméket körülölelő, összetett szolgáltatáscsomag minőségének (vevőkiszolgálási színvonal). A logisztikai szolgáltatási színvonal növelése tehát fontos módja a vevői érték teremtésének.

Másik kiemelt hatásmechanizmus a vevő adott termék- és szolgáltatáscsomag kapcsán észlelt költségeihez kapcsolódik, hiszen a logisztikai szolgáltatás minőségének biztosításához számos költségtípus kapcsolódik. A logisztikai – és ehhez kapcsolódóan a vámtechnikai megoldások – költségeinek csökkentése tehát befolyásolhatja a vevői érték alakulását. Fontos megjegyezni, hogy a logisztika területén ez a költségcsökkentési törekvés nagy körültekintést igényel. Az egyes költségek között ugyanis ún. átváltások (ún. trade-off) találhatók, amelyek következtében számos esetben egy konkrét menedzsmentdöntés hatására az érintett különböző költségelemek egymástól eltérően változnak: míg a döntés az egyik logisztikai költségtípust csökkenti, a másikat növeli. Fontos ezért, hogy a logisztikai rendszer fejlesztését mindig ezeknek az átváltásoknak és a felmerülő valamennyi releváns költségtípusnak a figyelembe vételével hozzuk meg. Ezt a fontos alapelvet nevezzük a logisztikában a teljes költség koncepciójának.

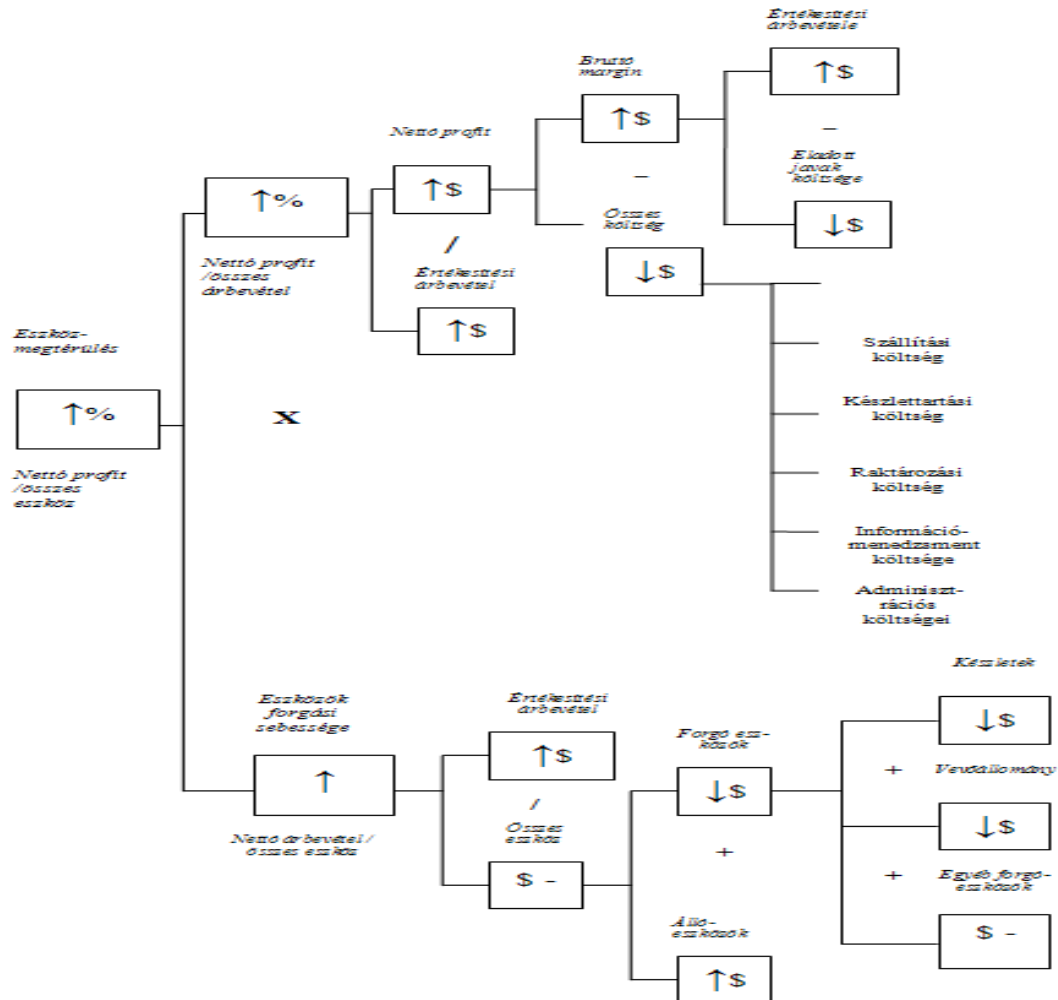
A tulajdonosi értéket leggyakrabban a vállalat saját tőkéjének piaci értékeként definiálják, vagyis a tulajdonosi érték egyenlő a vállalat értéke, mínusz a vállalat adósságának értéke (Rappaport, 2002, idézi Könczöl szerk., 2007, 298. old.). A tulajdonosi érték tehát nem más, mint az a jövedelem, amelyet a vállalat megtermel, realizál, és a tulajdonosok szabad rendelkezésére áll. Minden tőketulajdonos azért fekteti pénzét üzleti vállalkozásba, mert azt reméli, hogy így növelheti

vagyonát. Ennek következtében érdekelt a vállalat nyereséges működtetésében, de nem egyszerűen a profit növelése a cél, mint inkább a vállalat értékének maximalása. A profit növelése csak eszköz a vállalati érték növeléséhez. A nyereség növelése a vállalati érték növelésének csak feltétele, de nem egyenlő vele (Chikán, 2008). Számos alapvető logisztikai irodalom a logisztika tulajdonosi értékre gyakorolt hatását az ún. stratégiai profit modell segítségével vizsgálja (Stock – Lambert, 2001), és a ROI (Return on investment), azaz a befektetett tőkére jutó megtérüléssel méri.

A befektetett tőkére jutó megtérülés a vállalat működése során adott időszak alatt realizált nettó profitot veti össze az annak kitermeléséhez szükséges, befektetett összes eszköz mértékével. A ROI alakulása, mint azt az 1.6. ábra is mutatja két további mutatószám változásától függ: az árbevétel nettó profittartalmától és az összes befektetett eszköz forgási sebességétől.

E két mutatószám kibontásával rámutathatunk arra, hogy a logisztika milyen módon járulhat hozzá a tulajdonosi érték növeléséhez:

1.6. ábra: A stratégiai profit modell felépítése

Forrás: Lambert (ed.), 2008, 7. old. alapján

Az 1.6. ábra alsó fele egy eddig még nem hangsúlyozott mechanizmusra hívja fel a figyelmet. Ez a működésbe fektetett eszközökön keresztül kifejtett pozitív hatás. Mind a forgóeszközök (pl. készletek, vevőállomány), mind az állóeszközök fontos szerepet játszanak a logisztika megfelelő működésében, körültekintő csökkentésük a tulajdonos számára teremtett érték növekedését eredményezheti.

1.4.2. A logisztikai folyamat teljesítményének mérése

Az előző részfejezetben tárgyaltuk, hogy a logisztika miként képes hozzájárulni a vevői és a tulajdonosi érték növeléséhez, így azonosítani tudtuk azokat a kiemelt teljesítménydimenziókat,

amelyek mentén az hozzájárulhat a vállalat versenyképességének növekedéséhez. Ezek a teljesítménydimenziók következők voltak:

1. logisztikai szolgáltatás minősége,
2. logisztikai költségek,
3. logisztikai folyamathoz kapcsolódó forgóeszközök,
4. logisztikai folyamathoz kapcsolódó állóeszközök.³

Az 1.7. ábra mutatja a vevői ill. tulajdonosi érték, azok egyes értékdimenziói és az azok mérésére alkalmas konkrét mutatószámok közötti kapcsolatrendszer. De hogyan, milyen konkrét mutatószámokkal ragadhatók meg a fenti teljesítménydimenziók?

A logisztikai folyamatok minőségét átfogó jelleggel megragadó logisztikai kiszolgálási színvonal koncepciója maga is összetett. Ezt a minőséget számos konkrét mutatókon keresztül tudjuk mérni. Az egyik legelterjedtebb logisztikai kiszolgálási színvonal mutató a termék rendelkezésre állásának mutatója, amely megmutatja, hogy adott mérési periódus (pl. egy nap) alatt beérkező összes vevői rendelés mekkora százaléka került határidőre a rendelésben meghatározott specifikációknak megfelelően kiszállításra. Az angol elnevezésből (on time, in full) szokás ezt a mutatót OTIF-nek is nevezni.⁴

A logisztikai kiszolgálási színvonalnak, azaz a logisztikai szolgáltatás minőségének azonban nem ez az egyedüli mutatója. A logisztikai kiszolgálási színvonal fontos dimenziója lehet a rendelésteljesítés átfutási ideje, amely megmutatja, hogy a megrendelés és a rendelt termékek tényleges „leszállítása” között mennyi idő telik el. A rendelésteljesítés átfutási idejének készletről történő kiszállítás esetén fontos, de nem egyedüli eleme a tényleges kiszállításhoz szükséges idő, beletartozik a rendelés-specifikus raktári folyamatok (pl. kommissiózás, csomagolás) átfutási ideje, sőt, készlethiány (vagy rendelésre gyártás) esetén még a termék gyártási ideje is. Ma már azonban gyakran nem is a rendelésteljesítés átfutási ideje a legfontosabb minőségi mutató, legalább akkora jelentősége van az ígért szállítási határidő megbízhatóságának. További fontos teljesítménymutató

³ Vagy ezek bármilyen okos kombinációjával növelhető a vevői és a tulajdonosi érték.

⁴ A különböző teljesítménydimenziókat mérő konkrét mutatószámokról részletesen olvashatnak a következő forrásban: Gelei A. (szerk.) (2013): Logisztikai döntések – fókuszban a disztribúció, Akadémiai Kiadó, Budapest (2. fejezet).

a logisztikai szolgáltatás rugalmassága, a minimális rendelési tétel nagyság, vagy a logisztikai folyamatok során bekövetkezett sérülések száma.

A logisztikai szolgáltatás minősége mellett fontos annak létrehozásához szükséges logisztikai költségek mérése is. Ezek közé tartozik a rendelésvétel és -feldolgozás költsége, a szállítási, a készlettartási és a raktározási költségek, valamint a logisztikai folyamatot megelőző, illetve kísérő információ kezelésének költségei. Ezek közül számunkra most kiemelt jelentőségűek a készlettartási, a raktározási és az informatikai költségek. A készlettartás költsége magában foglalja mindazokat a költségeket, amelyek a készlet tartása során, a készlet értékével arányosan merülnek fel. Ide tartozik pl. a készletek biztosításának költsége, a készlet esetleges sérüléséből, vagy romlásából adódó költségek. A készlettartás költségeinek döntő hányadát ugyanakkor a készletbe fektetett tőke költsége teszi ki. A raktározási költségek a raktár fenntartásának, működtetésének (pl. fűtés, világítás, biztosítás) költségeit jelentik, de a raktáron belüli folyamatok megvalósításához kapcsolódó költségek (pl. raktári alkalmazottak bére) is ide tartoznak. Mint említettük, a logisztikai költségek közé soroljuk a folyamatokat kísérő információ előállításával, tárolásával és kezelésével kapcsolatban felmerülő költségek, azaz a logisztikai információs költségek is.

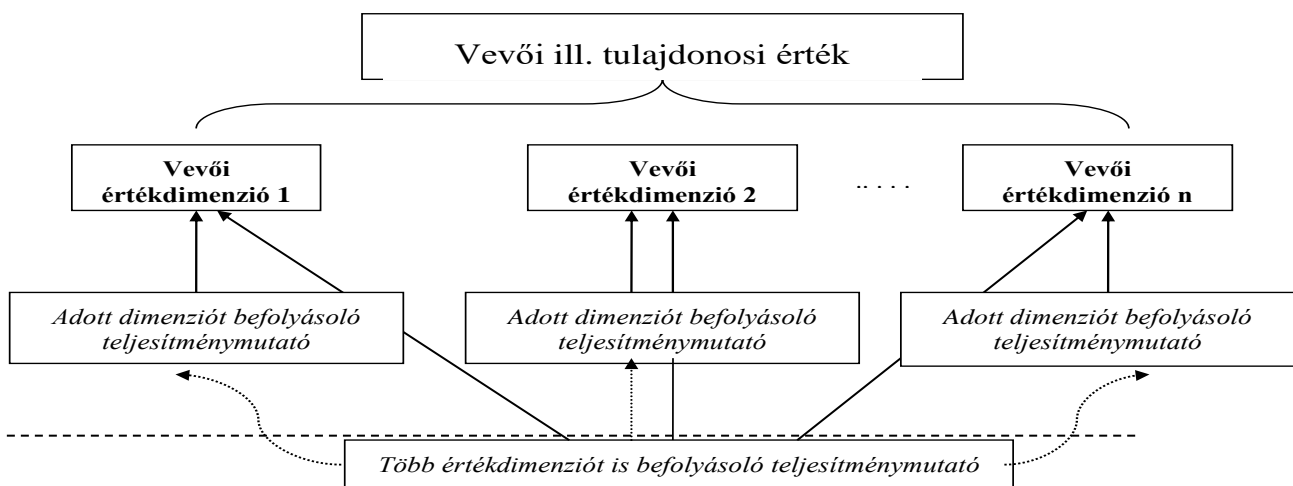
A vevői érték mellett a tulajdonos számára teremtett érték kapcsán is felmerül a kérdés, milyen mutatószámokon keresztül lehetséges a versenyképességi hatások megragadása. Mint azt korábban már megállapítottuk, a logisztikai szolgáltatás minőségének javítása és/vagy a logisztikai költségek csökkentése a ROI segítségével mért tulajdonosi értéknövekedésre is pozitív hatást gyakorolhat. Az előzőekben az ezzel kapcsolatos kiemelt KPI-okat tárgyaltuk. Ezért a következőkben a logisztikai működéshez kapcsolódó eszközbefektetésekre fókuszálunk, az ezzel kapcsolatos kiemelt teljesítménymutatók tárgyalásával.

A forgóeszközök közül kiemelt jelentősége van a készleteknek, és az azzal kapcsolatos költségeknek. A megtérülési mutatók közül is kiemelendő a készletforgási sebesség mutatója. A készletforgási sebesség értelmezésének két megközelítése is van (Demeter et al., 2009). Az első, ún. pénzügyi megközelítés szerint a készletforgás mérőszáma az árbevétel realizálásához szükséges készletleköltést, mint tőkemegtérülést értelmezi. A készletek esetén a forgási sebesség mutatójának számításánál viszont célszerű a bruttó árbevétel helyett inkább az értékesített termékek

költségeit használni annak érdekében, hogy kiszűrjük az árbevételben jelentkező eseti bevételeket. A mutató magas értékét gyakran úgy értelmezik, mint a hatékonyság jelét. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a készletforgási sebesség mutatója csak egy korábbi, ugyanolyan feltételek melletti forgási sebességhez viszonyítva jelzi a készletlekötés hatékonyságának változását. A forgási sebességet így vállalatok közötti összehasonlításokban is óvatosan kell kezelni. A készletek fizikai forgási sebességét is értelmezhetjük. Ekkor a készletek tényleges fizikai forgását vizsgáljuk, a keresletet és a készlet fizikai mennyiségét viszonyítjuk egymáshoz. Ez a készletforgási sebesség azt mutatja meg, hogy egy meghatározott értékű készletmennyiséget adott időszakban – rendszerint egy évben – hányszor használtak fel.

A készletek kapcsán meg kell említeni a készletfedezet mutatóját is, amely megmutatja, hogy a rendelkezésre álló készlet a várható kereslet tükrében mennyi időre biztosít árualapot a vállalat számára. A fizikai értelemben vett készletforgási és készletfedezeti mutatót jellemzően termék szinten számoljuk, elképzelhető azonban az átlagos készletfedezet, vagy átlagos készletforgás számítása is.

1.7. ábra: Kapcsolatrendszer a vevői ill. tulajdonosi érték dimenziói és az egyes teljesítménymutatók között

*Folyamatos nyíllal jelöltük az egyes válogatási megoldásokkal befolyásolható teljesítménymutatók és az értékdimenziók közötti kapcsolatot, míg pontozott vonással a különböző teljesítménymutatók közötti hatást.

Forrás: Chikán – Gelei, 2010, 33. old. alapján

A készletek mellett a logisztika jelentős mértékben tudja befolyásolni a vevőállomány alakulását is, hiszen amennyiben a logisztikai vevőkiszolgálási folyamat magját adó áruáramlási folyamatot nem követi zökkenőmentesen a dokumentumok (pl. számla, szállítólevél, áruátvételi igazolás) áramlása, a vevőállomány óhatatlanul növekedni fog, ami rontja a vállalat eszközeinek forgási sebességét, végső soron az ROI-t, ily módon pedig a tulajdonosi értékteremtés sérüléséhez vezethet. A logisztikai teljesítményhez közvetlenül kapcsolható így az átlagos beszedési idő is, mely azt az átlagos időszakot mutatja, amely alatt a vevőkkel szembeni követelésekből rendelkezésre álló pénzeszköz lesz, azaz a követelés beszedése megtörténik. Az átlagos beszedési idő mutathatja a kint lévő követelések behajtásának hatékonyságát, de sokszor a valóságban rövidülése nem feltétlenül a behajtás hatékonyságának növelésére, mint inkább a szigorodó hitelezési politikára utal.

1.4.3. Az ellátási lánc teljesítménye

Az eddigiekben a logisztika teljesítményét és hatását a vevői illetve a tulajdonosi értékre vállalati szinten tárgyaltuk. Felmerül a kérdés, vajon alkalmazható-e az ellátási lánc esetében ez a megközelítés, a teljesítménynek az érintettek számára teremtett érték mentén történő értelmezése és mérése? A vevői érték mentén történő megközelítés mindenképpen, hiszen az ellátási lánc végén mindig ott áll az a végső fogyasztó, akinek a kiszolgálására maga az ellátási lánc létrejön és működik. A (végső) fogyasztó számára teremtett érték és a vevői érték koncepcionálisan szinonim fogalmak. A fogyasztó számára teremtett érték is a minőség és a megvásárolt termék- és szolgáltatáscsomag kapcsán észlelt költségek mentén befolyásolható.

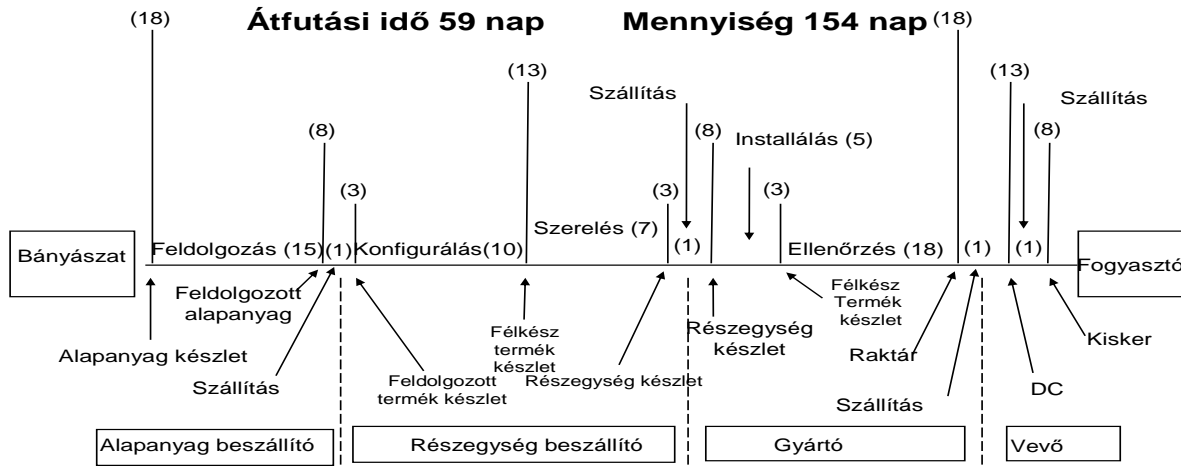
A logisztikai folyamatok minősége így az ellátási lánc teljesítményének is fontos dimenziója. De vajon használhatóak-e azok a konkrét teljesítménymutatók, amelyeket vállalati szintű logisztikai KPI-ként használunk? A válasz nem egyértelmű. E mutatók használata ellátási lánc szinten csak akkor ajánlható, ha az egyes vállalati szintű mutatók ellátási lánc mentén mért értékeinek aggregálása értelmes és hasznosítható eredményre vezet. Rendelésre gyártás esetén a folyamatok átfutási idejének aggregálása például javasolható, hiszen azzal az ellátási lánc teljes átfutási idejét kapjuk meg. A különböző költségmutatók, benne a logisztikai költségmutatók aggregálása is hasznos lehet, hiszen segítségével számolhatjuk ki az ellátási lánc teljes költségét (amit az angol

szakirodalom jellemzően a „total landed cost” kifejezéssel nevez meg). Tehát ezeknek az aggregációval keletkező mutatóknak az ellátási lánc teljesítményének mérésére történő használata lehetséges, de vannak feltételei is! E feltételek közé tartozik, hogy az aggregálás alapját képező vállalati szintű teljesítménymutatókat (pl. a belső átfutási időket, vagy éppen vállalati költségmutatókat) az együttműködő szereplők egységesen értelmezzék, definiálják és parametrizálják. Fontos, hogy az ily módon összehangolt mutatókat minden szereplő folyamatosan és konzisztens módon mérje, és azokat bizalmasan kezelje. Csak így biztosítható, hogy az ellátási lánc mentén aggregált mutatók valós képet mutassanak a lánc egészének a teljesítményéről (Stadtler – Kilger, 2008).

Az ellátási láncban együttműködő felek közötti információmegosztás ugyanakkor kritikus kérdés, különösen érzékeny – és ezért sokszor akadályba ütköző – a teljesítmény mérésére vonatkozó mutatóknak, kiemelten pedig a pénzügyi jellegű mutatóknak a megosztása. Ezeknek az információknak a cseréje egy belső ellátási láncban jellemzően könnyebben megvalósítható. Biztosítja ezt az itt együttműködő szereplők közös tulajdonosi háttere. Nem véletlen, hogy az ellátási lánc-menedzsment modellek jelentős része a belső ellátási lánc tagok reálfolyamatainak a hatékonyságnövelését célozza.

Vannak azonban olyan, eredetileg vállalati szinten értelmezett és használt teljesítménymutatók – pl. a termék rendelkezésre állásának mutatója (OTIF) –, amelyek az ellátási lánc mentén már kevesebb sikerrel aggregálhatók és használhatók. Az ellátási láncban együttműködő partnerek, termelő, kereskedelmi vállalatok és logisztikai szolgáltatóik OTIF mutatóinak összeadása nem sok plusz, értékes információval kecsegtet.

1.8. ábra: Példa az ellátási lánc készlet- és folyamattérképére

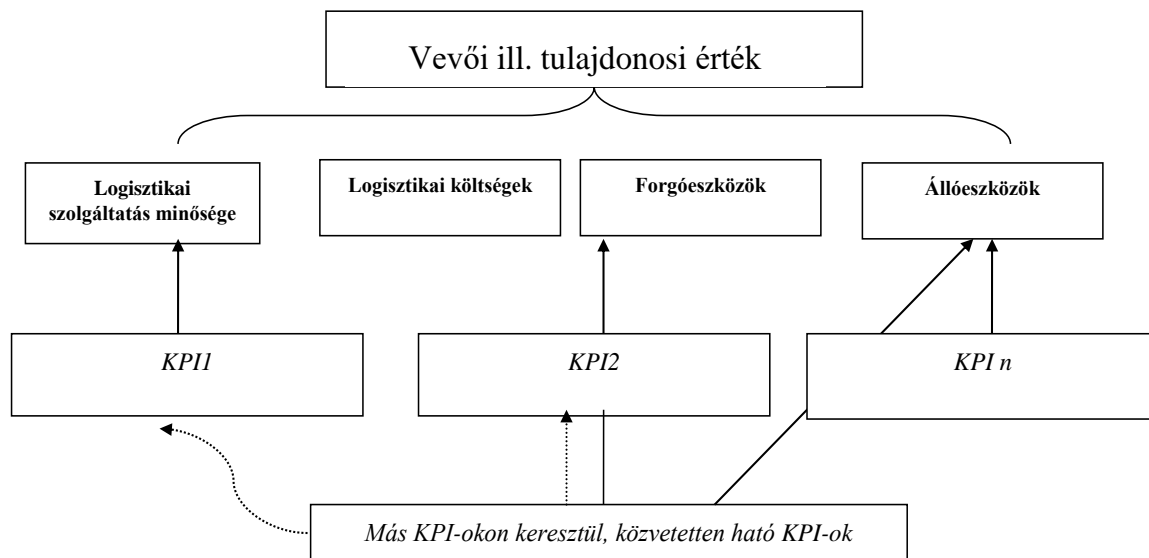
Forrás: Fawcett et al., 2007 alapján

Az ellátási – benne a belső ellátási – lánc, mint működési és elemzési egység teljesítményének a mérése során azonban nem csak a vállalati szinten értelmezett, ún. hagyományos teljesítménymutatók nyújthatnak segítséget. Léteznek olyan teljesítménymutatók is, amelyek már kialakításuk során az ellátási lánc kontextusában értelmeződnek, ún. született ellátási lánc teljesítménymutatók. Ilyen ellátási lánc szintű teljesítménymutató például az ún. készlet nyugalmi idő (inventory dwell time, IDT). Ez azoknak a napoknak az arányát mutatja az ellátási láncban, amikor egy adott tétel nyugalmi állapotban (készletben) van azokhoz a napokhoz képest, amikor azt produktívan használják. Egy ilyen összetett ellátási lánc szintű mutató képzéséhez természetesen számos információra van szükség. Ezek felméréséhez szokás alkalmazni az ellátási lánc ún. készletfolyamat-térképét (1.8. ábra). Az ilyen jellegű, született ellátási lánc teljesítménymutatók kialakításához és méréséhez is elengedhetetlen azonban az együttműködés, a kooperáció, mely bizalom nélkül megvalósíthatatlan.

Az ellátási lánc teljesítménye a vállalati teljesítményhez hasonlóan tehát megragadható és mérhető a kettős értékteremtés koncepciója mentén. Azok a kiemelt teljesítménydimenziók, amelyeket ennek tárgyalása során azonosítottunk, ezen az összetettebb elemzési egység szintjén is relevánsak.

Jegyzetünk vámszakmai fejezeteiben számos konkrét vámlogisztikai megoldást ismertetünk. Ezeket igyekszünk folyamatosan az ellátási lánc teljesítményére gyakorolt hatásuk mentén tárgyalni. Ebben segíthet az 1.9. ábra.

1.9. ábra: A vámlogisztikai megoldások hatása a vállalatok értékteremtő képességére, végső soron versenyképességére – elméleti modell

Forrás: Chikán – Gelei, 2010, 33. old. alapján

Most – ismét a Brexit aktuális példáján keresztül – csak egyetlen példával illusztráljuk ezt, a vámadminisztrációs rendszer változása és az érintett vállalatok készlet szintjének összefüggésén keresztül. A Brexit miatt várható hosszabb vámkezelési folyamat és forgalmi torlódások miatt becslések szerint az érintett vállalatoknál egy heti forgalmat/igényt lefedő késztermék/alapanyag készlet szint növekedés, tehát a szükséges forgóeszközök növekedése várható. A készlet szint növekedése – ugyanolyan értékesítési volument, kapcsolódó kiszolgálási színvonalat, és a többi költségelem változatlanóságát feltételezve – érzékelhető módon csökkenti a ROI mutatóját, és ezzel a tulajdonosi értéket.

Záró gondolatok

Jegyzetünk alapvető célja, hogy a vámot menedzsment kérdéskörként pozícionálja, és ezzel felhívja a vállalatvezetők és szakemberek figyelmét arra, hogy az Európai Unió vámszabályozása számos olyan megoldást tesz lehetővé, amely lehetőséget ad arra, hogy ezeket kihasználva az EU transznacionális áruforgalomban érintett vállalatai versenyelőnyre tegyenek szert. A vámlogisztika ily módon stratégiai jelentőségű, kiemelt vezetői figyelmet igényel.

Ezeknek a vámlogisztikai lehetőségeknek a kihasználása a vám- és a logisztikai, ellátásilánc-menedzsment szakismeretek ötvözését igényli. Ebből az interdiszciplináris megközelítésből fakadóan ennek az integrált szakmai ismeretanyagnak a megnevezésére a vámlogisztika kifejezés használatát javasoljuk.

Első fejezetünk ebből fakadóan az ellátásilánc-menedzsment kérdéskörét, ezen belül kiemelten annak egyik folyamatát, a logisztikát helyezte a tárgyalás középpontjába. Két fontos témaköre pedig az ellátási lánc struktúrája és az ellátási lánc teljesítménye, elsősorban a témakörhöz legerősebben kapcsolódó folyamat, a logisztika teljesítményének tükrében. Az első témakörnek azért van kiemelt jelentősége, mert a lehetséges vámlogisztikai megoldások közül az ellátási lánc struktúra közvetlenül befolyásolja, hogy melyek alkalmazhatók ténylegesen adott vállalatcsoport nemzetközi operációjában. A másik témakört pedig azért tárgyaltuk kiemelten, mert fontos célunk, hogy rámutassunk, a jegyzet következő fejezeteiben tárgyalt megoldások miként hathatnak az ellátási lánc teljesítményre. A fejezet az ehhez szükséges elméleti alapot adta meg.

A következő fejezet részletesen bemutatja azt a nemzetközi keretrendszert, amelyben az egyes vámlogisztikai megoldások létrejönnek, majd tárgyaljuk a vám és versenyképesség makrogazdasági aspektusait. Ezt követően térünk rá a konkrét vámlogisztikai megoldások ismertetésére. Külön fejezet foglalkozik a vámlogisztika alapjaival, a speciális vámeljárással és azok versenyképességi hatásaival. Végül, de nem utolsósorban, önálló fejezetben tárgyaljuk a versenyképes vámszakmai megoldások feltételrendszerét, benne kiemelten a szükséges vámspecifikus engedélyek kapcsolódó rendszerét.

Hivatkozások jegyzéke

- Anderson, J.C. – Narus, J.A. – vanRossum, W. (2006): Customer value propositions in business markets; Harvard Business review, March, pp. 91 – 99.
- Andersson, D. – Dubois, A. – Holma, A. M. – Hulthén, K. (2014): Triads at the interface between supply networks and logistics service networks. Presented at the 8th Nordic Workshop on Relationships Dynamics, Oslo, Norway, and October 15-17.
- Berneke Á. (2000): A globális világ „új gazdaságföldrajza”; Tér és Társadalom 14. évf., 4. szám, 87-107. old.
- Borbély Sz. (2001): Nemzetközi üzleti hálózatok Magyarországon. Európai Tükör, 6. évf. 4. sz., 41 – 64.
- Bühner, R. – Dobák, M. – Tari, E. (2002): Vállalatcsoportok; Aula Kiadó Kft. Budapest
- Chikán A. (2003): A kettős értékteremtés és a vállalat alapvető célja; Vezetéstudomány, 5. szám.
- Chikán, A. (2008): Vállalatgazdaságtan, Aula Kiadó Kft., Budapest
- Chikán A. (2018): Vállalatgazdaságtan, Aula Kiadó Kft., Budapest
- Chikán A. (2017): A vállalati versenyképesség alakulásának tényezői; In: Vilmányi Márton –
- Chikán A. – Czakó E. (2005): Kutatási tervtanulmány, Versenyben a világgal, 2004 – 2006, Gazdasági versenyképességünk vállalati nézőpontból c, kutatás, 1. sz. Műhelytanulmány, Budapesti Corvinus Egyetem, Vállalatgazdaságtan Intézet, versenyképesség Kutató Központ, Budapest
- Chikan, A. – Gelei, A. (2010). New insight into the competitiveness of supplier firms: Aligning competences and customer expectations. In Supply Chain Forum: An International Journal (Vol. 11, No. 2, pp. 30-44). Taylor & Francis.
- Contractor, F. J. – Kumar, V. – Kundu, S. K. – Pedersen, T. (2010): Reconceptualising the firm in a world of outsourcing and offshoring: The organizational and geographical relocation of high-value company functions, Journal of Management Studies, 47(8), pp. 1417-1433.
- Czakó, E., Bodnár, D., Buzder Lantos, G., Dunavölgyi, M., Erdős, R., Felméry, Z., ... – Szukits, Á. (2014). A globális értékláncok–a multinacionális vállalat, mint globális gyár. Fejezetek a nemzetközi üzleti gazdaságtanból 6.; BCE Vállalatgazdaságtan Intézet, Műhelytanulmány sorozat, 155. sz. Műhelytanulmány
- De Backer, K. – Miroudot, S. (2012): Mapping Global Value Chains. Mimeo, http://www.wiod.org/conferences/groningen/Paper_DeBacker_Miroudot.pdf
- Demeter K. – Gelei A. – Nagy J. – Jenei I. (2009): Tevékenységmenedzsment, Aula Kiadó, Budapest
- Dobák M. – Antal Zs. (2010): Vezetés és szervezés - Szervezetek kialakítása és működtetése; Aula Kiadó, Budapest
- Fawcett, S. E. – Ellram, L. M. – Ogden, J. A. (2007): Supply chain management – From Vision to Implementation; Pearson International Edition

- Gelei, A. (2003): Az ellátási lánc típusai és menedzsmentkérdései; *Vezetéstudomány* XXXIV. Évfolyam 7-8. szám, 24-34. oldal
- Gelei A. (2013): A logisztika teljesítménye – a kiemelt érintettek számára teremtett érték; in: Gelei A. (szerk.): *Logisztikai döntések – fókuszban a disztribúció*, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Gelei A. (2018): Globális értékláncok strukturális kérdései – versenyképességi megfontolások; *Külgazdaság*, 62. évfolyam, No.11-12, 30-54. old.
- Gereffi, G., Humphrey, J., – Sturgeon, T. (2005). The governance of global value chains. *Review of international political economy*, 12(1), 78-104.
- Gereffi, G.; M. Korzeniewicz – R.P. Korzeniewicz. 1994. “Introduction.” In: *Commodity Chains and Global Capitalism*, ed. G. Gereffi and M. Korzeniewicz. London: Praeger.
- Håkansson, H. (1997). Organization networks. *The Handbook of Organizational Behaviour*. London: Thomson, 232-240.
- Hunya G. – Sass M. (2006): Nyer-e Magyarország a termelési helyezéssel? *Külgazdaság*, L. évf., 2. szám, 33–53. o.
- Jensen, P. D. Ø. – Larsen, M. M. – Pedersen, T. (2013): The organizational design of offshoring: Taking stock and moving forward, *Journal of International Management*, 19(4), pp. 315-323.
- Kaplinsky, R. (2004): Spreading the Gains from Globalization - What Can Be Learned from Value-Chain Analysis?; *Problems of Economic Transition*, vol. 47, no. 2, June 2004, pp. 74–115.
- Kazár Klára (szerk.): *Menedzsment innovációk az üzleti és a nonbusiness szférákban*. SZTE Gazdaságtudományi Kar, Szeged, 58–64.
- Kedia, B.L. – Mukherjee, D. (2009): Understanding offshoring: A research framework based on disintegration, location and externalization advantages; *Journal of World Business*, 44, pp. 250 – 261.
- Könczöl E. (szerk.) (2007): *Vállalati stratégia*, Alinea Kiadó, Budapest.
- Krugman, P. (1991): *Geography and Trade*, Leuven University Press, Leuven – Belgium and MIT Press, Cambridge MA.
- Kumar, K. – van Fenema, P.C. – von Glinow, M.A. (2009): Offshoring and the global distribution of work: Implications for task interdependence theory and practice; *Journal of International Business Studies*, 40, pp. 642-667.
- Laage-Hellman, J., – Gadde, L. E. (1996). Information technology and the efficiency of materials supply: The implementation of EDI in the Swedish construction industry. *European Journal of purchasing & supply management*, 2(4), 221-228.
- Lambert, D. M. (ed.) (2008). *Supply chain management: processes, partnerships, performance*. Supply Chain Management Inst.
- Lewin, A. Y. – Peeters, C. (2006): Offshoring work: business hype or the onset of fundamental transformation,. *Long Range Planning*, 39(3), pp. 221-239.
- McIvor, R. [2000]: A practical framework for understanding the outsourcing process, *Supply Chain Management: An International Journal*, 5(1), pp. 22-36.

- Mentzer, J.T. – DeWitt, W. – Keebler, J.S. – Min, S. – Nix, N.W. – Smith, C.D. – Zacharia, Z. (2001): Defining Supply Chain Management. *Journal of Business Logistics*, Vol. 22. No.2, 1-25.
- Ming, Y., Meng, B., – Wei, S. J. (2015). Measuring smile curves in global value chains. *Institute of Development Economies*.
- Mudambi, R. – Venzin, M. (2010): The Strategic Nexus of Offshoring and Outsourcing Decisions; *Journal of Management Studies*, 47 (8); doi: 10.1111/j.1467-6486.2010.00947.x
- Murtha, T.P. – Kenney, M. – Massini, S. (2006): Call for papers, special issue of *Journal of International Business Studies: Offshoring Administrative and Technical Work: Implications for Globalization, Corporate Strategies, and Organizational Designs*.
- Porter, M. (1985). Value chain. *The Value Chain and Competitive advantage: creating and sustaining superior performance*.
- Porter, M. (1993): *Versenysztratégia*, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Rappaport, A. (2002): *A tulajdonosi érték*, Alinea Kiadó, Budapest.
- Somogyi M. (2009): versenyképesség a szakirodalomban – A fogalmi megközelítések összegzése és elemzése I. rész; *Vezetéstudomány*, XL. évf., 4. szám. 54 -64. old.
- Stabell, C. B., – Fjeldstad, Ø. D. (1998). Configuring value for competitive advantage: on chains, shops, and networks. *Strategic management journal*, 19(5), 413-437.
- Stadtler, H. – Kilger, C. (2008): *Supply chain management and advanced planning. Concepts, Models, Software and case studies*, 4. ed., Springer-Verlag, Berlin, Germany
- Stock, J. R. – Lambert, D. M. (2001): *Strategic Logistics Management*; McGraw-Hill Irwin, Singapore
- Szalavetz, A. (2015): Szakosodás és feljebb lépés a multinacionális vállalatok globális értékláncain belül – Magyarországi feldolgozóipari leányvállalatok tapasztalatai; *Magyar Tudományos Akadémia, Akadémiai Doktori Értekezés*.
- Török Á. (1986): *Komparatív előnyök*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Török Á. (2003): Mit mérünk mivel? A versenyképesség értelmezéséről és mérési problémáiról. *EU-csatlakozás és versenyképesség, Európai Tükör Műhelytanulmányok 93*. Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ, Budapest.
- Ye, M., Meng, B., – Wei, S. J. (2015). Measuring smile curves in global value chains.

2. fejezet: A vámlogisztikai megoldások vámügyi keretrendszere

Szerző: Tolnainé dr. Tóth Veronika

A fejezet célja: Annak az erőternek a bemutatása, amely a világkereskedelmet behálózza a szabadkereskedelmi megállapodások és egyéb gazdasági integrációs kapcsolatokon keresztül, meghatározva ezzel a konkrét, vállalati megoldások makro környezetét. (kb. 20 - 25 oldal)

- A vám fogalma, szerepe
- Autonóm és szerződéses vámrendszerek, vámpolitikai alapvetések
- Kereskedelempolitika, nemzetközi kereskedelmi egyezmények
- Költségalakító tényezők: Védővám, kedvezményes vám, tarifális kedvezmények – antidömping vámok, kiegészítő vámok
- Kereskedelempolitika gyakorlati alkalmazása: Származás, preferenciális származás, kumuláció

Bevezetés

Az első fejezet alapvetéseiben áttekintettük a globalizáció hatását az üzleti hálózatok és a globális értékláncok kialakulása terén. A globális ellátási láncok létrejöttével a teljesítményt összeadó részek meghatározó jellemzője a földrajzi tagoltság, az ellátási láncok diverzifikációja az egyes szereplőket az ellátási láncban általuk végzett feladatok szerint egy adott helyen elérhető erőforrások (pl. munkaerő, nyersanyag) leoptimalisabb használatához rendeli, amely adott esetben országokon, földrészeken keresztülívelő kapcsolatokat teremt. Könnyen elképzelhető egy olyan globális láncolat, ahol a jó minőségű európai alapanyagok beszerzését követően távolkeleti olcsó munkaerővel gyártanak félkésztermékeket, amelyeket azután Európában szerelnek össze, uniós megmunkálással itteni származást biztosítva, majd egy amerikai piacra szállító kanadai megrendelő részére küldik ki késztermékeket; így ezen ellátási lánc különböző földrészek termelő vállalatait, beszállítóit, szállítványozóit/fuvarozóit, disztribúciós központot és végfelhasználókat tömöríthet.

Ezen globális ellátási láncok egy olyan gazdaságföldrajzi környezetben léteznek, amelyet a különböző országok és országcsoportok közötti különböző szintű gazdasági együttműködések erőterei határoznak meg. Ezen gazdasági együttműködések szabályozottságát a világot átszövő – célját, mélységét és tárgykörét érintően különböző méretű – kereskedelmi megállapodások/egyezmények adják.

Ezen fejezet célja elsőként a kereskedelempolitikai makro környezet bemutatása, ebből a szűkebb – és témánk szempontjából konkrétabb – vámpolitikai mozgástér vázolója a vámok funkcióinak történelmi változásaiból kiindulva. Vizsgáljuk a globalizáció hatását az autonóm vámrendszerek feladása és a szerződéses vámrendszerek térhódítása felé való elmozdulásban, a jelenleg tapasztalható protekcionizmus ismételt megjelenésének hatásaival együtt. Emellett a vámpolitikai eszközök alkalmazásának közvetlen hatásait is megkíséreljük áttekinteni a globális ellátási láncok teljesítménymutatói mentén, bemutatva a vámpolitikai eszközök versenyképességet fokozó hatását.

2.1. A kereskedelempolitikai makro környezet – globális szinten

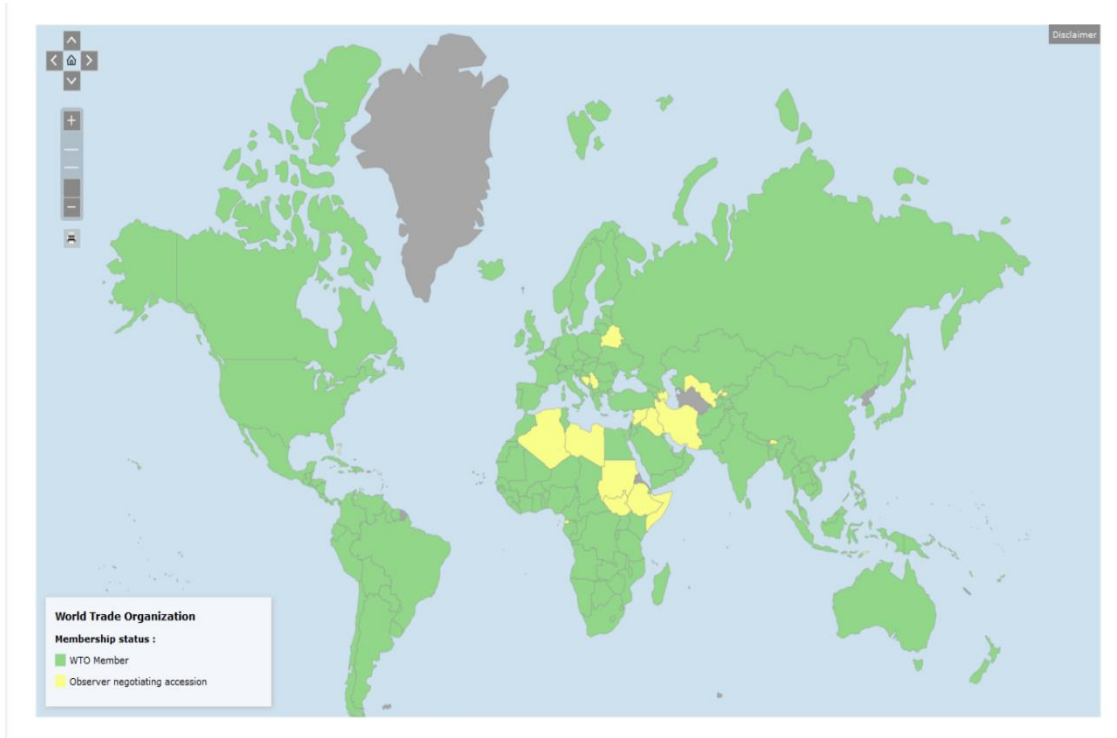
A világot átszövő kereskedelem-politikai erőterben a legnagyobb kiterjedésű egyezmény a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization, WTO) létrehozására irányult. A WTO Egyezményt 1994-ben Marakeshben írták alá, de elődje a GATT⁵ már 1948 óta működik. A WTO-nak jelenleg 164 tagállama van, amely a világ kereskedelmének 98%-át reprezentálja⁶. Számos állam tárgyal a csatlakozás lehetőségéről, ezek közül Magyarország szűkebb környezetéből Szerbiát, Bosznia-Hercegovinát és Fehéroroszországot érdemes kiemelni.

---

⁵ A **GATT** (General Agreement of Tariffs and Trade) magyar jelentése Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény. 1947-ben 23 ország kötötte meg Genfben, a nemzetközi kereskedelem egyezménye. A szervezet célja a világkereskedelem liberalizálásán keresztül a vámok és egyéb korlátozások csökkentése és felszámolása. 1995-ben a GATT átalakult, az új szervezet a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organisation, WTO) nevet kapta.

⁶ Forrás: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep19_e.pdf A WTO 2019.évi évkönyve, 7. oldal.

2.1. ábra: WTO tagállamok és megfigyelők⁷

A GATT, illetve majd ennek nyomán a WTO a kereskedelmi akadályok progresszív lebontását célzó tárgyalásokból született. A tárgyalások segítették a piacok megnyitását, illetve szabályozott kereteket teremtettek megfelelő okok – a pl. fogyasztó- vagy környezetvédelmi indokok, vagy járványok terjedésének megelőzése – esetén alkalmazható kereskedelmi korlátozásoknak. A WTO meghatározó célja segíteni a kereskedelem áramlását a lehető leghabibb módon, mivel ez fontos a gazdasági növekedés és a foglalkoztatottság fokozása szempontjából, valamint a fejlődő országok nemzetközi kereskedelmi rendszerekbe való integrálását is támogatja.

Ez a kiterjedt bázis lehetővé teszi, hogy a WTO szervezetében, fórumain a fejlett, fejlődő és legkevésbé fejlett országok érdekei is megjelenjenek, ezen szereplők között a kereskedelmet érintő konkrét tárgykörökben megállapodások szülessenek, de az eltérő fejlődési szintek megkövetelik a különböző elbánás lehetőségét, vagy hosszabb applikációs időszak alkalmazását. A WTO egyezményeit a világkereskedelmet meghatározó országok legnagyobb többségét adó köre tárgyalja le és írja alá, melyek egységes irányokat jelölnek ki és kötik a kormányokat abban, hogy a kereskedelempolitikájukat a megállapodott keretek között működtessék. Az esetleges

⁷ Kép forrás: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/org6_map_e.htm ; oldal szerkesztve 2017. április 3.

érdekkülönbségekből eredő vitákat pedig a WTO egyezményekben szabályozott vitarendezési mechanizmus alkalmazásával kell megoldani.

Számos ilyen megállapodás született már különböző tárgykörök szabályozására, de beazonosíthatók azok az egységes elvek, amelyek megalapozzák a multilaterális kereskedelmi rendszert. Ezek a következők:

1. Diszkriminációmentesség: azaz, egy adott ország ne különböztesse meg kereskedelmi partnereit és ne tegyen megkülönböztetést saját és külföldi termékek, szolgáltatások és állampolgárok között.
2. Nagyobb nyitottság: a kereskedelmi akadályok – úgymint vámok és tarifák, import tilalmak és korlátozások – lebontása az egyik legnyilvánvalóbb módja a kereskedelem ösztönzésének.
3. Kiszámíthatóság és átláthatóság: a külföldi vállalatok, befektetők és kormányok megfelelően bízhatnak abban, hogy ilyen kereskedelmi korlátozásokat nem lehet önkényesen bevezetni.
4. Versenyképesebb működés: a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felszámolása (mint pl. az exporttámogatások és dömpingelt termékek kizárása) komplex kérdés, egyrészt szükséges ezen versenytorzító hatások kiküszöbölése, de az egyes országok által felszámított különadók és vámok alkalmazásának is kereteket kell szabni.
5. A legkevésbé fejlett országok számára nagyobb kedvezmények biztosítása: a WTO tagságának háromnegyedét fejlődő és a piacgazdaságra lassan áttérő országok adják, amelyek számára az egyezmények követelményeinek való megfeleléshez nagyobb rugalmasságot, hosszabb átmeneti időszakot biztosítanak.
6. Környezetvédelem: a WTO lehetővé teszi, hogy az államot környezetvédelmi, közegészségügyi okokból kereskedelmi korlátozásokat alkalmazzanak, de ezeket a nemzeti és a külföldi kereskedelmi kapcsolatokban azonos módon kell alkalmazni, ezek nem adhatnak alapot diszkriminatív kereskedelmi korlátozások bevezetésére.

A WTO mind szervezetében, mind a kereskedelmet érintő szakmai szabályozás tárgyköreiben nagyon kiterjedt. Számos WTO egyezmény született már, melyek folyamatos gondozása a különböző bizottságok és egyeztetési fórumok feladata, a legfontosabbak a következők:

- a Kereskedelmi Tárgyalások Bizottsága és egységei, ahol számos eszközzel végzik és tartják mozgásban a kereskedelmi tárgyalásokat;
- a Mezőgazdasági Bizottság a szélesebb értelemben vett mezőgazdasági ügyeket tárgyalja, úgymint a mezőgazdasági termékek kereskedelmi akadályainak lebontását, amelyeket különösen a magas vámtételek és egyéb akadályok, a hazai termelők támogatásai és az exporttámogatások, illetve export korlátozások okoznak;
- az ún. Piacrajutási Tárgyalási Csoportban (Negotiating Group on Market Access) a nem mezőgazdasági termékek (széles körben az ipari termékek, az üzemanyagok, halászat termékek) piacra jutását akadályozó magas tarifák lebontásáról, nem kereskedelmi jellegű intézkedések felszámolásáról tárgyalnak, különösen a fejlődő országok exporttermékeit illetően;
- a Szolgáltatások Kereskedelmének Tanácsa és munkacsoportjai a Szolgáltatások Kereskedelmének Általános Egyezményét gondozzák és felhatalmazzák a tagállamokat a szolgáltatások kereskedelmének progresszív megnyitására;
- a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi aspektusairól szóló egyezményt gondozó tanácsban a borok és párlatok földrajzi árujelzőinek multilaterális regiszterének létrehozásáról és notifikációs kötelezettségéről tárgyalnak jelenleg;
- a Kereskedelmi és Fejlesztési Bizottság irányítja a fejlődő és legkevésbé fejlett országok gazdasági szükségleteinek képviselőit, a fenntartható fejlődési célok meghatározásával és számos program, támogatott projekt megvalósításával;
- a Kereskedelmi és Környezetvédelmi Bizottságban jelenleg WTO szabályok és a világ környezetvédelmi megállapodásainak kapcsolatáról, a rendszeres információcsere bevezetéséről és a környezetvédelmi termékek vámtételeinek jelentős csökkentéséről vagy megszüntetésének lehetőségéről tárgyalnak;
- a WTO legújabb fóruma a Kereskedelem Könnyítési Bizottság, az egyéves Kereskedelem Könnyítési Megállapodás gazdája, amely – a várakozások szerint a teljeskörű alkalmazás elérésével – 14%-kal csökkenti a kereskedelmi költségeket. Az egyezményt 2018 végére a WTO tagállamok 85%-a ratifikálta.

A vámok alkalmazása évezredek óta a kereskedelempolitika egyik eszköze, a vámpolitikai keretrendszer kialakítása így elsődleges feladat volt a globális makro környezet kialakításán belül. A WTO szintjén létrehozott világszintű vámügyi eszközök az egységes alkalmazás biztosításával

szintén a globális kereskedelmi kapcsolatok zökkenőmentességéhez járulnak hozzá. Ilyen eszközök:

- a Harmonizált Rendszer (HR), amely lehetővé teszi, hogy az országok a kereskedni szánt árukat egy közös kódrendszer használatával tarifálhassák be, azaz az áruk vámtételének alapját képező vámtarifaszámok közül – a tarifa általános szabályainak alkalmazásával – az egész világon azonos módon válasszanak. Ezt a besorolási rendszert ötévente vizsgálják felül (legutóbb 2017-ben), minden alkalommal finomítva a technikai újítások által megkívánt változásokat;
- a Támogatásokról és Felfüggesztő Intézkedésekről szóló egyezmény szabályozza a WTO tagok által használt támogatások bejelentési kötelezettségét és a vámfelfüggesztési intézkedések alkalmazását. A WTO tagállamok sajnos továbbra is kevésbé teljesítik a támogatások – ideértve az exporttámogatások – alkalmazásának bejelentését. Az exporttámogatások alkalmazására adott moratórium a fejlődő országok viszonylatában már lejárt 2016-ban, a legkevésbé fejlett országok közül még kilenc tagállam esik a bruttó nemzeti jövedelmi korláthoz (GNI<1000 USD/fő) kötött mentesülés alá;
- az Antidömping Egyezmény határozza meg a kereteit annak, hogy a WTO tagállamok alkalmazhatnak antidömping intézkedéseket olyan termékek importja esetén, amelyeket az exportcég a hazai piaci árnál lényegesen alacsonyabb áron exportál, és ezzel a dömpingelt importtal a hazai ipart károsítja, vagy veszélyezteti;
- a Vámérték Egyezmény célja kialakítani egy korrekt, egységes és neutrális rendszert az áruk vámértékének megállapításához, az önkényes vagy fiktív árak alkalmazásának elkerülése érdekében; ezen szabályok világszinten egységesítik a vámérték-megállapítás módszereit, azok alkalmazási sorrendjét, az ügyleti érték megállapításának szempontjait és alkalmazásának feltételeit;
- a származási szabályokról szóló egyezmény rendelkezései határozzák meg azon kritériumokat, amely valamely termék származási helyének megállapítását megalapozzák. Ez az adott termékre alkalmazandó vámtétel megállapítása szempontjából meghatározó, hiszen ezen kritériumrendszer teljesítése szükséges lehet egy kedvezményes elbánás alkalmazásának lehetőségéhez, vagy adott esetben épp az antidömping intézkedés alkalmazásához;

- a védelmi intézkedésekre vonatkozó egyezmény alapján a WTO tagállamoknak lehetőségük van védelmi intézkedést (ideiglenes kiegészítő vámok, mennyiségi korlátozások és egyéb terméket érintő intézkedések) alkalmazni a hazai ipar védelme érdekében az ezt sértő vagy veszélyeztető termékek importja tekintetében. Ilyen körülmények között a tagállamoknak van lehetősége ilyen intézkedések bejelentésére, de ezek soha nem egyoldalúan egy másik ország vagy országcsoport elleni diszkriminatív intézkedések. Az egyezmény meghatározza az ilyen körülmények valós fennálltának szempontrendszerét és megállapítási kritériumait, illetve ilyen intézkedések alkalmazásának főbb szabályait⁸;
- az Információs Technológiai Egyezmény (ITA) megköveteli a részes államoktól, hogy bontsák le a vámokat az IT termékek széles körére (számítógépek, telekommunikációs berendezések, félvezetők, szoftverek, tudományos műszerek) nézve a legnagyobb kedvezmény elve szerint, azaz valamennyi WTO tagállam relációjában, nemcsak az egyezmény részesei tekintetében. A jelenlegi tárgyalások is arról szólnak, hogy ezen termékek piacára való bejutásának akadályait le kell bontani (pl. előírt standardok, technikai és adminisztratív rendeleti szabályoknak való megfelelések);
- a Kereskedelem Könnyítési Egyezmény az áruk szállításának, átengedésének és vámkezelésének gyorsítását célozza, az árutovábbítási eljárások alatt álló árukat is ideértve, amivel egy 14%-os költségcsökkentést remélnek elérni.

Az eddigi szakmai tárgykörökön túl a WTO 11. Miniszteri Konferenciáján Buenos Airesben 2017 decemberében négy olyan közös tárgyalási tárgykör azonosítottak, amelyek jövőbeli tárgyalásait előkészítő munka mellett kötelezték el magukat. Ide tartozik az elektronikus kereskedelem, a kis- és középvállalkozások erősítésére irányuló program előkészítéséhez munkacsoport felállítása, a befektetésösztönzések multilaterális kereteinek kialakítása és a nők kereskedelmi szerepvállalási képességének erősítése. Ezek fontos tárgykörök, amelyek biztosítják, hogy a kereskedelempolitikák a jelenkori globális gazdaságban is relevánsak maradjanak.

---

⁸ E tekintetben érdekesség, hogy a Védelmi Intézkedések Bizottságában vita folyt arról, hogy több tagállam az USA által az acél- és alumíniumtermékek behozatalát érintő – elemi biztonsági érdekek védelmére hivatkozó – import-intézkedéseket (az 1962-es Kereskedelem-kiterjesztési törvény 232. cikke alapján) a WTO szerinti védelmi intézkedésnek tartja, amelyet az USA természetesen visszautasít. (Ez esetben ugyanis a WTO szabályai szerinti helyzetértékelést kellett volna kezdeményezni, és a WTO vitarendezési eljárásának kellene tárgyalni a helyzetet.)
(Forrás: *WTO Annual Report 2019*, 82. oldal.)

A világherkedelelem 2018-ban komoly kihívásokkal nézett szembe a kereskedelmi feszültségek emelkedése, a kereskedelmet korlátozó intézkedések növekedése és a folytatódó gazdasági bizonytalanság miatt; a 2017-es 4,6%-os növekedéshez képest tavaly egy lassulás jött, az árukereskedelemben csak 3 %-os növekedést hozva (*WTO Annual Report 2019*).

A WTO szervezetében az Általános Tanács a tagság plenáris részvételével a fő döntéshozatali fórum, amelyen a nagyobb horderejű ügyek kerülnek napirendre. Jelenleg a kereskedelmi korlátozások kapcsán 41 tagállam 2019. május 8-án adott ki egy nyilatkozatot, amely a kereskedelmi korlátozások növekedését és a protekcionizmus kockázatait elemzi. Felszólítják a nemzeti kormányokat, hogy az érdekellentéteiket a párbeszéd és az együttműködés által oldják meg, a WTO keretében, tartózkodjanak a protekcionista intézkedésektől és kerüljék el az összeomlás kockázatát.

A WTO jelenkori működésében is feszültségeket okoz a legújabb jelenség, a protekcionizmus visszatérte, amely az együttműködési készség csökkenését és a kereskedelmi kapcsolatok sérülését hozza. Maga a WTO szerepe és hatékonysága is megkérdőjeleződött, a WTO működésének fejlesztésére több különböző megközelítésben vitáznak. Sok tagállam szerint a kereskedelmet torzító gyakorlat bejelentésének és vitarendezésének mechanizmusát kellene hatékonyabbá tenni, illetve fokozni kellene a WTO kereteiben zajló kereskedelmi tárgyalásokat újabb egyezmények gyorsabb és hatékonyabb megkötésével, illetve a régebbiek ratifikálási körének szélesítésével. Kerülni kellene a protekcionizmust és az egyoldalú intézkedéseket, fokozni a folyamatban lévő munkákat és fejleszteni az értesítéseket és az átláthatóságot.

A WTO keretébe beágyazott nemzetközi egyezmények mellett a világot keresztül-kasul átszövik a két vagy többoldalú szabadkereskedelmi megállapodások és övezetek, illetve mélyebb összehangoltságot jelentő vámuniók. Ezen regionális kereskedelmi megállapodások bevezetését a WTO nyomon követi a bejelentési kötelezettségek alapján és vizsgálja ezeknek a multilaterális kereskedelmi rendszerre gyakorolt hatását⁹. A WTO egyik alapelveként azonosítható diszkrimináció-mentességi elvárás alól ezen regionális megállapodások értelemszerűen kivételt

---

⁹ 2018-ban tettek bejelentést például a WTO felé az EU és Kanada közötti szabadkereskedelmi megállapodásról, vagy az Eurázsiai Gazdasági Unió létrehozásáról szóló Egyezményről, amelynek részesei: Oroszország, Örményország, Grúzia, Kirgizisztán, Fehéroroszország és Kazahsztán.

képeznek, épp ezért szükséges a WTO felé az ilyeneket bejelenteni és ezért tart ezeknél nyomon követést a WTO.

Ezen megállapodásoknak és együttműködéseknek a kereskedelempolitikában való beágyazottsága miatt mindig eleme a vámok alkalmazásának témaköre, leginkább a vámok lebontása irányába elmozdulva, de mindig marad tere a piaczavaró hatások kiküszöbölését vagy nemzeti érdekek védelmét célzó rendkívüli intézkedések bevezetési lehetőségének. Ezen vámpolitikai makro környezet nagyban hozzájárul ahhoz, hova települnek a globális ellátási láncok egyes elemei. Az információk azonnali és globális elérése az elektronikus adatcsere rendszerek által, és a legújabb technológiai vívmányok egyre erőteljesebben kinyitják a világ kapuit.

2.2. Szűkebb kereskedelempolitikai környezetünk, az EU kereskedelempolitikája

A WTO szempontjából regionális kereskedelempolitikai megállapodásnak minősülnek az EU által kialakított szabadkereskedelmi egyezmények is, amelyek kialakításában az EU kizárólagos hatáskörrel működik. Az EU-ban a kereskedelempolitikai területen az Európai Bizottság rendelkezik a kezdeményezés jogával; a Bizottság tesz javaslatot két- és többoldalú tárgyalások megkezdésére és autonóm kereskedelmi intézkedések meghozatalára. A Tanács felhatalmazása alapján és általa adott irányelvek keretei között az EU-t és tagországait a Bizottság képviseli a kereskedelempolitikai tárgyalásokon. A kitárgyalt megállapodások létrehozásához a Tanács mellett minden esetben szükséges az Európai Parlament egyetértése. A tagországi hatásköröket érintő egyezményeket a tagországi törvényhozásoknak is jóvá kell hagyniuk.

Az EU a tagállamok feletti szubszidiárius jogkörében alakítja a külgazdasági kapcsolatrendszerét a világ országaival, két vagy többoldalú szabadkereskedelmi megállapodások (FTA – Free Trade Agreement) határozzák meg az Európai Unió harmadik országokkal folytatott külgazdasági kapcsolatainak normatív feltételeit. Céljuk az EU gazdasági szereplőinek versenyképesség-növelése, az uniós gazdasági növekedés és foglalkoztatás-generálás előmozdítása. A szabadkereskedelmi megállapodások hagyományos eleme a vámok és mennyiségi import korlátozások kölcsönös megszüntetése. Ez az ipari áruknál és feldolgozott élelmiszereknél jellemzően teljes körű, egyes különösen érzékeny mezőgazdasági alaptermékek esetében viszont

sokszor csak részleges. Az EU által tárgyalt FTA-k legnagyobb része az árukereskedelem mellett már kiterjed a szolgáltatások kereskedelmére, a szellemi tulajdon oltalmára, a beruházásokra, a kormányzati beszerzésekre, a versenypolitikára és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos rendelkezésekre is.

Az EU az elmúlt időszakban számos partnerrel kezdett, illetve hozott létre szabadkereskedelmi (illetve ilyen részeket is tartalmazó, de szélesebb körű – pl. politikai – együttműködést is előíró) megállapodásokat.

2.2. ábra: Az Uniós kereskedelem helyzete 2017-ben¹⁰

A már hatályos (illetve ideiglenesen alkalmazott) egyezmények közül kiemelt érdemelnek a Dél-Koreával, közép-amerikai országokkal, Kolumbiával, Peruval és Ecuadorral és Kanadával létrehozottak. Ezek az „új generációs szabadkereskedelmi megállapodások” átfogó szabadkereskedelmi megállapodások, amelyeket 2006 után tárgyaltak, jellemzően túlmutatnak a vámcsökkentéseken és az árukereskedelemen, és kiterjednek a szolgáltatásokra és a közbeszerzésre is. A Dél-Koreával és Kanadával kötött megállapodás rendelkezéseket tartalmaz a befektetések liberalizációjának fokozásáról, és a CETA a beruházások védelmét is magában foglalja (bár még

¹⁰ Kép forrása: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/HU/COM-2017-654-F1-HU-MAIN-PART-1.PDF> 21. oldal, oldal szerkesztve 2017. november 9.

nem alkalmazták ideiglenesen) és a szabályozási együttműködést. A kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó szilárd rendelkezések a 2010 óta megkötött valamennyi új generációs kereskedelmi megállapodás alapvető részét képezik¹¹.

2018. július 17-én aláírásra került az EU és Japán közötti szabadkereskedelmi megállapodás, amely 2019. február 1-jén lépett hatályba. Sikeresen lezárultak a tárgyalások az EU és Szingapúr között, és az uniós jóváhagyásra vár az EU és Vietnám között letárgyalt megállapodás is.

Folyamatban vannak az EU és Mexikó, valamint az EU és Chile közötti megbeszélések, illetve az EU és MERCOSUR¹² közötti társulási megállapodás tárgyalásai lassan lezárulnak. Az Európai Bizottság 2018 tavaszán kapott felhatalmazást a Tanácstól szabadkereskedelmi tárgyalások megkezdésére Ausztráliával és Új-Zélanddal. Viszont az EU és az USA között 2013-ban az Obama-kormányzat alatt megkezdett szabadkereskedelmi tárgyalások a 2016-os amerikai elnökválasztás óta Donald Trump elnök döntése nyomán teljesen leálltak, a folyamat felújítására nem látszik készség.

2.3. Vámpolitikai eszközrendszer a versenyképesség szolgálatában

A kereskedelempolitika eszközrendszerében az áruforgalomra kivetett adóként évezredek óta szerepelnek a vámok, amelyek funkciói a gazdaságtörténeti korokban folyamatosan változtak.

A vám az ókori városállamok finanszírozásához pénzügyi forrásként, uralkodói jövedelemként működött. A középkor elején a hűbérrendszerben a vámszedés királyi monopóliumának átengedése a nagyurak számára a katonai támogatásért és lojalitásért járt cserébe.

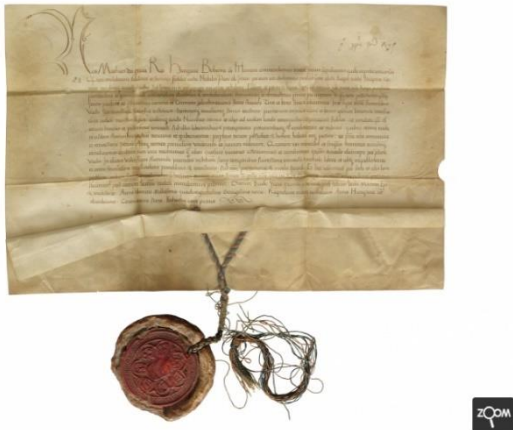
---

¹¹ Forrás: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/october/tradoc_157473.PDF, az oldal módosítva 2019. április 29-én, letöltve 2019. július 26.

¹²A Dél-amerikai Közös Piac (spanyolul: Mercado Común del Sur, röviden MERCOSUR, portugálul: Mercado Comum do Sul, guaraniul Nemby Nemuha) egy nemzetközi kereskedelmi szervezet Dél-Amerikában. A Brazília és Argentína között 1986-ban megkötött kereskedelmi szerződés Uruguay és Paraguay csatlakozásával nemzetközi szervezetté fejlődött, amelynek célja a tagországok közötti kereskedelmi akadályok lebontása és az egységes vámtarifa kialakítása. Venezuela 2006. június 17-én lett tagja a szervezetnek, de 2016 decemberében felfüggesztették. (Forrás: Wikipedia https://hu.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9l-amerikai_K%C3%B6z%C3%B6s_Piac)

A képen látható Mátyás király eredeti pecsétetes oklevele (1469), amelyben szolgálatai fejében Jenői Péternek és általa atyai testvérének, Lázárnak engedélyezi, hogy Külső-Szolnok megyében, a Tisza és a Körös folyók mentén fekvő Jenő és Istvánháza birtokaik mellett a mondott folyón révet létesítsenek, és azon vámot szedjenek^{13.})

2.3. ábra: Mátyás király oklevele 1496-ból

A fiskális funkciókon túl a vámok gazdaságpolitikai funkciói a Napkirály udvarában a merkantilizmussal – a gyarmatokról beáramló áruk értékének lefölözésén túl – a hazai nyersanyagok kiáramlásának megakadályozását is szolgálta. A protekcionizmus a háborúk után visszaszorult és a rombolás utáni újjáépítésben a kereskedelmi akadályok lebontása nélkülözhetetlenné vált. A liberális gazdaságpolitikákban a vámok szerepe a piacszavaró tényezők kiigazítására szolgálnak inkább, a tarifális vámkedvezmények alkalmazása pedig a belső termelést akadályozó hiányállapotok megszüntetését célozza a kedvezményekkel olcsóbbá tett eléréssel. A vámok pénzügyi funkciói mellett a vámhatóságok által végzett ellenőrzések is előtérbe kerülnek, az árukereskedelem ellenőrzése a közegészségügy, a közbiztonság és a környezet védelme, illetve legújában a terrorizmus és a migráció elleni védekezés miatt is egyre fontosabbá válik.

¹³ Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár archívuma, http://mnl.gov.hu/mnl/pml/kozepkori_irrott_forrasok Jelzet: PML IV. 71. No. 34.; publikálva 2015-07-28

2.4. ábra: A gazdasági integráció fokozatai

A vámok funkcionális változása együtt járt azzal, hogy alkalmazásuk mozgástere is egyre szűkült az autonóm vámrendszerekkel együtt. A legújabb korban a vámokat a GATT létrehozásával és számos egyéb szabadkereskedelmi megállapodással direkt visszaszorították. A liberális gazdaságpolitikák a gazdasági együttműködés ösztönzésében és a kereskedelmi akadályok lebontásában látták a megoldást, a világot átszövő szerződéses vámrendszerek kiterjedése nőtt, egyre mélyülő együttműködési formák megjelenésével. A 2.4. ábra a gazdasági integráció mélyülésének fokozatait mutatja be¹⁴. Az autonóm vámrendszerek által biztosított egyoldalú kedvezmények után a szabadkereskedelmi megállapodások vállalásai már az egymás közötti vámjellegű akadályok kölcsönös lebontását hozzák, majd együttműködési szint további mélyülése a vámunió szintjén az autonómia teljes feladásával a harmadik országokkal szembeni közös vámpolitika kialakítását hozza magával. A közös piac ehhez képest ezt az együttműködési szintet

¹⁴ Kép forrása: https://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Economic_integration.html; Letöltve 2019. július 27.)

a tőke, a szolgáltatások és a személyek szabad áramlásával is kiterjeszti. A gazdasági unió kifejezést arra használjuk, amikor egy kereskedelmi közösségekben belül megvalósul a közös piac és harmadik országokkal szemben a közös kereskedelempolitika is, de a tagok makro-ökonómiai politikája továbbra is független. Majd a monetáris unióban már a közös pénz is megjelenik. A gazdasági unió lényegében a közös pénzen alapuló monetáris unió közös gazdaságpolitikával megerősítve.

2.4. A kereskedelempolitika és a vámjog közös metszete: a származás

A vámlogisztikai megközelítés egyik központi eleme, hogy ha a vállalati termeléshez szükséges alapanyagok beszerzésénél (vagy tágabb értelemben egy ellátási lánc felépítésénél) tudatosan használják a kereskedelempolitikai globális környezet előnyeit, illetve felismerik az elkerülhető hátrányait és ehhez megfelelően alkalmazzák a vámjogban megkövetelt származási szabályokat, valós anyagi előnyt realizálhatnak.

Az előnyök alatt a kialakított kereskedelmi partnerségi kapcsolatok (közös piac, vámuniók, szabadkereskedelmi megállapodások) vámcsökkentését, hátrányok alatt pedig az egyes országok/gyártók relációjában megállapított védővámokat, kiegyenlítő vámokat vagy antidömping vámokat értem.

Ezen vámlogisztikai megközelítésű tudatos beszerzési gyakorlat kulcseleme a vámjogi származási szabályok ismerete, hiszen az előnyök kihasználását a preferenciális származás megállapításának kritériumai és igazolásának adminisztratív eljárásának ismerete szolgálja, a hátrányok pedig épp akkor kerülhetők el, ha a nem-preferenciális származási követelményekkel igazolható, hogy az importáru nem származik olyan országból, amelynél antidömping vagy kiegyenlítő vámot kellene fizetni.

A származási ország lényegében az áru „születési helye” (Nietsch, 2018, 27. old.), ami nem keverendő össze az áru vámjogi státuszával, sem nem azzal, hogy az árut honnan szállítják be az adott országba. A származás az a hely, ahol a terméket termelték/termesztették/bányászták/nevelték stb., azaz ahol létrejött. Ez egy pakisztáni kasmírkendő esetén Pakisztán, akkor is, ha ezt a kendőt egy szállítmánnyal Angliába értékesítik, ahol szabad forgalom számára vámkezelik és uniós áru vámjogi státuszt szerez és egy uniós üzlet

polcain lehet megvásárolni. A származás megállapításának nehezebb esetei akkor jönnek, amikor egy termék – egy globális értékláncban – több helyen hozzáadott feldolgozási tevékenységből „születik”, hiszen ilyenkor a származás kapcsán feldolgozáshoz kötött szabályokat kell figyelembe venni.

A származás szabályainak globális kialakítása Kereskedelmi Világszervezetben is kiemelt jelentőségű, a GATT-ot felváltó WTO-t létrehozó 1995-ös Marrakeshi Egyezmény egyik melléklete a Származási Szabályokról szóló WTO Egyezmény, amely a nem preferenciális származás szabályainak összehangolását célozza, és két bizottságot is létrehozott a harmonizációs feladatok végrehajtására.

A WTO 2011-es tanácsülésének megnyitásakor az akkori igazgató, Mr. Pascal Lamy¹⁵, a preferenciális származási szabályok kritikus fontosságát hangsúlyozta. Megállapítása szerint¹⁶, jelenleg a nemzetközi kereskedelmi folyamatokban az áruk teljes kereskedelmi értékét az utolsó származási országhoz kapcsolják, amely megközelítés változtatásra szorul, mivel az üzlet egyre nagyobb mértékben úgy határozza meg a tevékenységek különböző helyszíneit, hogy optimalizálja a hozzáadott-érték láncot. Ennélfogva a nemzetközi kereskedelemről fakadó áruáramlási folyamatokat a jövőben inkább a hozzáadott érték alapján célszerű mérni, semmint az eddig használt bruttó mutatószámok segítségével.

A nem-preferenciális származásnál a származó helyzetet alapvetően az áru előállítási helye határozza meg, ahol az áru teljes egészében egy országban jön létre. Egynél több országban végzett termelés esetén a származó helyzetet az utolsó, lényeges, gazdaságilag indokolt feldolgozás adja e célra felszerelt vállalkozás területén, amelynek eredményeként új termék jön létre vagy az előállítás fontos szakasza történik.

Az uniós vámjogszabályok (FJA¹⁷ 22-01. melléklete) listás szabályt tartalmaz a vámtarifaszámok szerint. Ha a tarifaszám (HR vámtarifaszám 4 számjegy) nem szerepel a 22-01. mellékletben, de az árucsoport (HR 2 számjegy) szerepel – árucsoport elsődleges szabálya, ennek hiányában

---

¹⁵ Pascal Lamy 2005-2013 között volt a WTO igazgatója

¹⁶ Forrás: <http://www.wcoomd.org/~media/wco/public/global/pdf/topics/origin/overview/origin-handbook/rules-of-origin-handbook.pdf>; oldaladatok módosítva 2012. december 6.; letöltve 2019. július 27.

¹⁷ FJA - a Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről

árucsoport maradékszabálya alkalmazandó (pl.: az áruk származási országa az az ország, amelyből az anyagok érték szerint meghatározott legnagyobb hányada származik). Ha a termék árucsoport szinten sem szerepel a 22-01. mellékletben, akkor az utolsó lényeges, gazdaságilag indokolt feldolgozást a termelő vagy értékesítő saját maga állapítja meg.

A jogszabály meghatározza a minimális műveleteket, amelyek nem tekinthetők lényeges, gazdaságilag indokolt feldolgozásnak (pl.: állapotmegőrzés, por eltávolítása, szitálás, rostálás, válogatás, osztályozás, mosás, feldarabolás, csomagolás megváltoztatása, szállítmány megbontása vagy összeállítása, egyszerű csomagolás, készlet összeállítása, értékesítéshez történő kiszერelés, jelzések, címkék, jelek elhelyezése a termékre vagy a csomagolásra, egyszerű összeszerelés, szétszerelés).

A preferenciális származás megállapításához az alkalmazott kritériumrendszer alapján az általános *erga omnes* vámtételhez képest kedvezőbb vámtétel alkalmazási lehetősége kapcsolódik, akár a fejlődő országoknak egyoldalúan – az uniós vámjogszabályokban – nyújtott Általános Preferenciális Rendszer (General System of Preferences – GSP), akár két- vagy többoldalú szabadkereskedelmi egyezmények szerint. Az ilyen preferenciális származási kritériumokat a GSP vonatkozásában az Uniós Vámkódex, illetve az egyezmények határozzák meg, az utóbbi időkben egyre újabb megoldások alkalmazásával. A preferenciális származás feltételrendszereiben sok azonos elem van, az ellátási láncokhoz kapcsolva a témát, két elemet emelnék ki, mint jellemző kritériumot, ezek a kielégítő megmunkálás és a közvetlen szállítás. Az előbbit illetően az uniós vámjogi rendelkezések is tartalmaznak listákat GSP származáshoz és más területekhez kapcsolódóan elvárt mértékekről, nem kielégítő megmunkálás esetén pedig az anyagok eredeti származása megmarad. A kielégítő megmunkálás helyéről aztán közvetlen szállítással kell az áruknak érkezniük, amely csak akkor van kivétel, ha a közbenső országban végig vámfelügyeletet biztosítottak, és igazolást adnak arról, hogy ott nem végeztek további megmunkálást.

Abban az esetben, ha a preferenciális származás igazolásához a származó anyag nem tesz ki elegendő mennyiséget, lehetőség van az érintett szabadkereskedelmi megállapodásban ugyancsak részes partnertől vásárolt és onnan származó termék anyagként történő „beszámítására”. Ha például a származási szabály maximum 40%-ban engedi meg a nem származó anyag részarányát a késztermék EXW értékében, azaz legalább 60 %-nyi rész kellene a saját alapanyagból ahhoz, hogy a származásnál a gyártó helyes szerinti származást lehessen feltüntetni, és egy gyártónak a saját

származó anyag és hozzáadott értéke az EXW értéknek csak 50%-át teszi ki, lehetősége van az egyezmények kumulációs szabályai szerint más „megengedett” országbeli gazdasági partnertől vásárolt alapanyag „hozzáadására”, a hiányzó mértékben és származóként számíthatják be. A kumulációnak három típusa van:

- a kétoldalú kumuláció, ahol csak a kedvezményezett országokból származó alapanyagok vagy komponensek számíthatók be származóként (pl. EU–Ukrajna),
- a diagonális, ahol az alapanyagokat és komponenseket nemcsak a kedvezményezett országokból, hanem meghatározott (listás) országokból is beszámíthatók, amelyek származási szabályokat alkalmaznak (pl. a Pán-euró Mediterrán Származási Megállapodás),
- és a teljes kumuláció, ahol valamennyi olyan országból származó alapanyag beszámítható, amelyek azonos származási szabályokat alkalmaznak (pl. EEA – European Economic Area, Európai Gazdasági Térség).

A származás igazolására különböző okmányokat használnak, amelyben a hatóság, a gyártó vagy más illetékes személy igazolja, hogy az áru, amelyre a tanúsítvány vagy nyilatkozat vonatkozik, egy adott országból származik. A származási szabályokról szóló egyezmény nem említi az okmányokat, hanem a felülvizsgált Kiotói Egyezmény, a K melléklet specifikus 2. fejezete a foglalkozik származási igazolásokkal. A felülvizsgált Kiotói Egyezmény nem tesz különbséget a nem-preferenciális és a kedvezményes származás között, így az egyezményben meghatározott fogalom meghatározások, elvek és követelmények mindkét területre vonatkoznak. A származás igazolása a következők alkalmazásához szükséges:

- kedvezményes vám,
- gazdasági vagy kereskedelmi intézkedések, függetlenül attól, hogy ezek egy-, két- vagy többoldalú megállapodások, vagy
- egészségügyi vagy közérdek érdekében elfogadott intézkedések.

A származási bizonyítvány egy különleges forma (a formanyomtatvány mintája a felülvizsgált Kiotói Egyezmény specifikus K fejezetének egyik melléklete), amelyben az illetékes hatóság kifejezetten igazolja, hogy az érintett áruk egy adott országból származnak. Az illetékes hatóság

lehet a vámhatóság, a kereskedelmi, mezőgazdasági, kereskedelmi stb. minisztérium, kereskedelmi kamara stb. A származási bizonyítvány elektronikus formájú is lehet, ha ezt a megállapodás vagy a jogszabályok előírják.

A származási nyilatkozat a gyártó, a gyártó, a szállító, az exportőr, az importőr vagy más illetékes személy által az áru származási helyére vonatkozó megfelelő nyilatkozat a kereskedelmi számlán vagy bármely más, az árut érintő dokumentumon. Egyes megállapodások korlátozzák ezen saját nyilatkozatok alkalmazását, és ezt a lehetőséget az illetékes (vám)hatóságok jóváhagyásához kötik, az úgynevezett engedélyezett exportőr követelmény szerint. A legújabb szabadkereskedelmi megállapodásokban (CETA) már alkalmazzák a regisztrált exportőri státuszt, amelyet eredetileg a GSP rendszerben használt FORM. A nyomtatványok elektronikus megoldására fejlesztettek, de ez az elektronikus megoldás már a jövőben elterjedtebb lesz.

2.5. Származás vagy vámuniós státusz?

A származás, illetve a vámunió kapcsán érdekes kitekintést jelent a Törökországból importált áruk vámjogi megítélése.

Az EU és Törökország között vámuniós megállapodás van érvényben, amely 1995. december 31-én lépett hatályba¹⁸. Ezen megállapodás hatálya alá tartozik valamennyi ipari termék. Az A.TR szállítási igazolást az EU és Törökország közötti áruszállításoknál alkalmazzák, és kiállítása igazolja, hogy a szállítmány az EU vagy Törökország területén belül szabad forgalomban van, a szállítás irányától függően, és ezáltal – mint uniós áru –, vámok kiszabása nélkül hozható be. Az A.TR funkcióját tekintve nem egy származási igazolás, hanem az áru EU/TR uniós státuszáról tanúskodik vagy azért, mert az árukra az EU/Törökország irányába harmadik országból történt behozatalukkor minden import vámkezelési alakiság és fizetési kötelezettség teljesült, vagy mert az árukat az EU/Törökország területén a megfelelő szabályok betartásával állították elő.

Az EK – Törökország Vámügyi Együttműködési Bizottságnak az 1/95 EK-Törökország társulási tanácsi határozat részletes alkalmazási szabályairól szóló 1/2006 határozata 5. cikke szerinti A.TR

---

¹⁸ Lásd: Az EK - Törökország Társulási Tanács 1/1995. számú határozatát, valamint az EK – Törökország Vámügyi Együttműködési Bizottság 1/2006. számú határozatát az 1/1995. számú EK-Törökország társulási tanácsi határozat részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról.

szállítási bizonyítványt a 7. cikk alapján az exportáló állam vámhatóságai záradékolják, amelynek (4) bekezdése alapján a kibocsájtó vámhatóságok megtesznek minden szükséges lépést az alkalmazáshoz előírt követelmények teljesüléséhez, e célból jogosultak bekérni minden igazolást és elvégezhetnek minden vizsgálatot. A kibocsátó vámhatóságok biztosítják a bizonyítványok megfelelő kitöltését is.

A gyakorlati alkalmazás szempontjából igen sok problémát okoz, az a dilemma, hogy az EU-ba Törökországon keresztül érkező árut korábban olyan országból importálták-e, melyeknél az EU közvetlen import esetén kereskedelempolitikai intézkedést (pl. antidömping vám) alkalmazott volna. A török relációból A.TR okmánnyal érkező áruk esetén ugyanis alapvetően a török hatóságoknak kellene az A.TR kiállítása során kellő körültekintéssel eljárni annak vizsgálatában, hogy az uniós státuszt valós török gyártás miatt vagy a náluk elvégzett szabad forgalomba bocsátás után elnyert uniós státusz alapján tudják igazolni.

Ha egyes termékek uniós státusza például egy előzetes kínai import vámkezelés elvégzésén alapul, akkor a török vámhatóságnak az EU felé szállítás érdekében kiállított A.TR záradékolása során érvényesítenie kellene a kínai árukat Törökországba importáló, majd továbbértékesítő exportőr terhére az EU részéről alkalmazott antidömping vámokat. Ha ezt nem teszik meg, akkor a török vámhatóság nem biztosítja a vámjogi szabályozás megfelelő alkalmazását, amely adott esetben a vámhatóságok hibájának lehetőségét, illetve a Bizottságtól is az említett megállapodás megfelelő alkalmazásának ellenőrzésére és felügyeletére vonatkozó elvárt további lépések megtételét kívánják, hogy a C-204/07. P. számú ügyben hozott EU Bírósági ítélet szerint „a jóhiszemű importőr [...] ne szenvedjen sérelmet a rendes kereskedelmi kockázatát meghaladóan.”

Ezen témakör, és a gyakorlati alkalmazási nehézségek orvoslása különösen fontos lenne annak fényében, hogy a BREXIT, azaz az Egyesült Királyság kilépése az EU-ból egyik változatban – a Törökországhoz hasonló státusszal, azaz – a vámunióban maradással valósulhatna meg, amely alkalmasint az A.GB okmány alkalmazásának bevezetésével járhatna.

2.6. A vámok alkalmazásának egyéb nemzetközi szabályzói

A kereskedelempolitika korábban bemutatott világméretű WTO keretrendszer mellett a vámszakma másik világméretű szabályozó szervezete a Vámügyi Világszervezet (World Customs Organisation, WCO), amely a világ vámhatóságainak nemzetközi ernyőszervezete. A

Vámegyháttmüködési Tanácsként (CCC) 1952-ben létrehozott Vámügyi Világ Szervezet (WCO) független kormányközi testület, amelynek feladata a vámigazgatási szervek hatékonyságának növelése.¹⁹

Ma a WCO 183 vámhatóságot képvisel a világon, amelyek együttesen a világkereskedelem mintegy 98% adják, így a vámügyi szakértelem globális központja. A WCO irányító testülete – a Tanács – a titkárság és számos technikai és tanácsadó bizottság hatáskörére és készségére támaszkodik küldetésének elvégzésére. A titkárság több mint 100 nemzetközi tisztviselőt, műszaki szakértőt és egyes nemzetiségű támogató személyzetet foglal magában.

A nemzeti vámügyi küldöttek közötti párbeszéd és tapasztalatcsere fórumaként a WCO számos egyezményt és más nemzetközi eszközt, valamint a közvetlenül a titkárság által nyújtott technikai segítségnyújtási és képzési szolgáltatásokat kínál.

2.5. ábra: A Vámügyi Világszervezet logója

A WCO a törvényes nemzetközi kereskedelem növekedésének ösztönzésében játszott létfontosságú szerepe mellett a csalás elleni küzdelemre irányuló erőfeszítéseiről is nemzetközi szinten ismert. A WCO által támogatott partnerségi megközelítés az egyik kulcsa annak, hogy a vámhatóságok és partnereik között hidakat építsenek. A tisztességes, átlátható és kiszámítható vámkörnyezet kialakulásának előmozdításával a WCO közvetlenül hozzájárul tagjai gazdasági és társadalmi jólétéhez.

---

¹⁹ Forrás: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco.aspx>; letöltve 2019. július 28.

Végül egy olyan nemzetközi környezetben, amelyet az instabilitás és a terrorista tevékenység állandó fenyegetése jellemez, a WCO küldetése a társadalom és a nemzeti terület védelmének fokozása, valamint a nemzetközi kereskedelem biztosítása és megkönnyítése.

A WCO szervezete – a WTO-hoz hasonlóan – számos vámszakmai tárgykörű nemzetközi egyezményt dolgozott ki²⁰, így például:

- Nemzetközi egyezmény a harmonizált áru- és kódolási rendszerről, 1988. január 1-jén lépett hatályba;
- Az áruk tarifális besorolására vonatkozó nomenklatúráról szóló egyezmény és annak módosító jegyzőkönyve, 1959. szeptember 11-én lépett hatályba;
- Vámegegyezmény a csomagolások ideiglenes behozataláról, 1962. március 15-én lépett hatályba;
- Vámegegyezmény a szakmai felszerelések ideiglenes behozataláról, 1962. július 1-jén lépett hatályba;
- Vámegegyezmény a kiállításokon, vásárokon, találkozókön vagy hasonló rendezvényeken megjeleníthető vagy felhasználható áruk behozatalára vonatkozó létesítményekről, 1962. július 13-án lépett hatályba;
- Az áruk ideiglenes behozatalára vonatkozó ATA-igazolványról szóló vámegegyezmény (ATA-egyezmény), 1963. július 30-án lépett hatályba;
- Vámegegyezmény a tudományos berendezések ideiglenes behozataláról, 1969. szeptember 5-én lépett hatályba;
- Vámegegyezmény a pedagógiai anyagok ideiglenes behozataláról, 1971. szeptember 10-én lépett hatályba;
- Vámegegyezmény az áruk nemzetközi árutovábbításáról, készült 1971. június 7-én
- A vámügyi bűncselekmények megelőzésére, kivizsgálására és visszaszorítására irányuló kölcsönös közigazgatási segítségnyújtásról szóló nemzetközi egyezmény (Nairobi-egyezmény) 1980. május 21-én lépett hatályba;

---

²⁰ Forrás: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/legal-instruments/conventions.aspx>; letöltve 2019. július 28.

- A vámügyi ügyekben folytatott kölcsönös közigazgatási segítségnyújtásról szóló nemzetközi egyezmény (Johannesburgi Egyezmény). Készült 2003. június 27-én, még nem lépett hatályba;
- Az ideiglenes behozatalról szóló egyezmény (Isztambuli Egyezmény) 1993. november 27-én lépett hatályba;
- A konténerekről szóló vámügyi egyezmény, 1975. december 6-án lépett hatályba.

A vámeljárássok szabályozásának nemzetközi keretrendszerét a WCO keretében kidolgozott egyezmény adja 1973-ból, amely egy nemzetközi jogi okmány létrehozására törekedett, hogy aláíróinak vámeljárássait egyszerűsítse és összehangolja, és ily módon a nemzetközi kereskedelmet könnyítse. Az egyezmény 1974-ben lépett hatályba és 63 szerződő fele volt. A vámeljárássok egyszerűsítéséről és összehangolásáról szóló nemzetközi egyezményhez az EU 1974-ben csatlakozott. 1999 júniusában a Vámügyi Világszervezet Tanácsa elfogadta A vámeljárássok egyszerűsítéséről és összehangolásáról szóló nemzetközi egyezmény módosításáról szóló jegyzőkönyvet, amely a felülvizsgált Kiotói Egyezmény néven ismert. A módosítási jegyzőkönyv tartalmazza az I., II. és III. számú függelék, és az 1973. évi Kiotói Egyezmény helyébe lépett és 2006. február 3-án lépett hatályba, és jelenleg 112 szerződő fele van.

A felülvizsgált Kiotói Egyezmény hathatós, kiszámítható és hatékony vámeljárássok alapjává vált. Célkitűzései a következők:

- hatékonyan hozzájárul a nemzetközi kereskedelem fejlődéséhez a vámeljárássok és a gyakorlat egyszerűsítésével és összehangolásával; valamint a nemzetközi együttműködés elősegítésével;
- összekapcsolja a jogszerű kereskedelem megkönnyítésének és a vámellenőrzés megfelelő szintjének jelentős előnyeit;
- javítja a vámigazgatás eredményességét és hatékonyságát, és ezáltal az általános gazdasági versenyképességet;
- bátorítja a kis- és középvállalkozások beruházásait és bekapcsolódásukat a nemzetközi kereskedelembé;
- ösztönzi a gazdasági növekedést a kereskedelem megkönnyítése révén.

A felülvizsgált Kiotói Egyezmény szerkezetét tekintve tartalmaz egy alapszöveget és egy általános mellékletet és speciális mellékleteket. Az általános melléklet tartalmazza az alapvető eljárásokat és gyakorlatot. A csatlakozás és ezek végrehajtása a szerződő felek számára kötelező, azaz a szerződő feleknek saját jogi szabályozásukba is kötelező átmenetni a rendelkezéseket. Ezen okból szerepelnek például a vámérték kimunkálásra vonatkozó szabályok az EU vámjogi szabályozásában. A speciális mellékletek a különböző vámeljárásokkal foglalkoznak, és szabványokból, illetve ajánlott gyakorlatokból állnak, ezekhez a szerződő felek saját döntésük szerint csatlakozhatnak. Végül a mellékletekhez útmutatások társulnak, tájékoztató és nem kötelező jelleggel, amelyeket azért alakítottak ki, hogy biztosítsák az egyezmény szabályainak egységes értelmezését, valamint adjanak példákat a nemzeti gyakorlatokról.

Az egyezményben a Vámigazgatások Világszervezetének (WCO), az Egyesült Nemzetek vagy szakosodott ügynökségeinek tagja, vagy bármely vám- vagy gazdasági unió tagja részes félle válhat. Az EU a Módosítási Jegyzőkönyvhöz, beleértve annak I. és II. függelékét, a Tanács 2003/231/EK határozatával csatlakozott (HL L 86., 2003.4.3., 21-45. o.). Az EU az egyezmény III. függelékéhez eddig még nem csatlakozott.

Az egyezményhez való csatlakozás korlátlan időtartamra szól, de bármelyik részes fél bármikor visszavonhatja azt, annak hatályba lépése után. Ez vonatkozik a speciális mellékletekre vagy a fejezetekre is. Ha egy részes fél úgy dönt, hogy az általános melléklet elfogadásától visszalép, az úgy tekintendő, hogy az egyezményről lemondott.

A felülvizsgált Kiotói Egyezmény intézkedik egy irányítóbizottság létrehozásáról, amely az egyezmény adminisztrációját, felülvizsgálatát és szabályos időközönkénti frissítését elvégzi. A bizottság biztosítja értelmezésének és alkalmazásának egységességét, javaslatot tesz módosításokra; felülvizsgálja és frissíti a gyakorlatot és az útmutatásokat, valamint javaslatokat tesz újakra.

2.7. Nemzetközi standardok a kiemelt ügyféli minőségre

A vámok alkalmazási körének tágabb értelemben vett újabb szegmense a vámügyi eljárásokban résztvevő ügyfelekkel szembeni kiemelt minőségi elvárások kialakítása.

2005 júniusában a WCO Tanács elfogadta a globális kereskedelem biztosítására és megkönnyítésére vonatkozó SAFE-keretrendszert (SAFE Framework), amelynek célja megakadályozni a nemzetközi terrorizmust, biztosítani a bevételgyűjtéseket és elősegíteni a kereskedelem megkönnyítését világszerte. 2007-ben bevezetésre került a WCO zászlóshajója a vám-üzleti partnerség, azaz az Engedélyezett Gazdasági Szereplők (AEO) programja.

A SAFE keretrendszer az ellátási lánc biztonságát fenyegető fenyegetésekre irányuló összehangolt válaszként jött létre, támogatva a legitim és biztonságos vállalkozásokat. Előírja az egész világon tesztelt és jól működő alapkövetelményeket ahhoz, hogy biztonságosabb világkereskedelmi rendszert vezessen be, és új megközelítést mutat be a vám- és üzleti munkamódszerekre és partnerségre.

A keretrendszert rendszeresen frissítették, hogy hatékonyan kezeljék a nemzetközi ellátási lánc új és új fejlődéseit, jelentős kiegészítések voltak az AEO-programra, a koordinált határigazgatásra vonatkozó rendelkezések, a 3. pillér (vám, más kormányzat és kormányközi ügynökségek), valamint a légi rakományra vonatkozó előzetes rakományi információk (ACI).

A SAFE-szabványrendszer legutóbbi 2018-as kiadása növeli a SAFE-keretrendszer célkitűzéseit a vámhatóságok közötti és a vámhatóságok közötti együttműködés megerősítése érdekében, például az információcsere, az ellenőrzések kölcsönös elismerése, az engedélyezett gazdasági szereplők (AEO-k) kölcsönös elismerése és kölcsönös közigazgatási segítségnyújtás révén. Emellett megerősített vámügyi együttműködést szorgalmaz a kormányzati hatóságok és bizonyos áruk (pl. fegyverek, veszélyes anyagok) rendszeres hatóságai, illetve az utasok, valamint a postai ügyekért felelős szervezetek között. A keretrendszer az AEO előnyeinek átfogó listáját is tartalmazza, a minimálisan megadandó biztosítékok kiemelésével.

A frissített SAFE keretrendszer új lehetőségeket kínál a vámhatóságoknak, az illetékes kormányzati szerveknek és a gazdasági szereplőknek arra, hogy a kölcsönös bizalmon és átláthatóságon alapuló közös cél elérésére törekedjenek az ellátási lánc biztonságának és hatékonyságának javítására.

A végrehajtás további támogatása érdekében a WCO SAFE munkacsoportja és más WCO szervek, valamint a magánszektor tanácsadó csoportja (PSCG) és más érdekelt felek számos eszközt és iránymutatást dolgoztak ki. Annak érdekében, hogy ezt a fontos anyagot egy helyen összegyűjtse, a WCO összeállított egy SAFE csomagot, amely magában foglalja ezeket az eszközöket és iránymutatásokat.

A 2018-as SAFE csomag²¹ többek között számos új és frissített eszközt tartalmaz, mint például az AEO Minősítési Iránymutatás; a kölcsönös elismerési megállapodás (MRA) stratégiai útmutatója; a frissített AEO-sablon; az MRA végrehajtási útmutatója; az előzetes rakományinformáció (ACI) végrehajtási útmutatója; a frissített integrált ellátási lánckezelési iránymutatások; az ajánlást és a kereskedői azonosító számra vonatkozó iránymutatások (TIN); és az adatelemzési kézikönyv; és a gyakran ismételt kérdések a SAFE AEO program és a WTO TFA 7.7. cikke közötti kapcsolatról.²²

2.6. ábra: A SAFE csomag

Ebből született a világ számos pontján a kiemelten megbízhatónak tartott „privilegizált, vagy pozitívan diszkriminált” ügyfélkategória, amely az Európai Unió vámuniójának keretét adó közvetlen hatályú vámjogi szabályozásba is beépült. Ugyanezen név alatt 2008-ban a Közösségi Vámkódexben került szabályozásra az EU Authorized Economic Operator (AEO), azaz engedélyezett gazdálkodói tanúsítvány, amely a legújabb 2013-as (2016. május 1-jétől kötelezően alkalmazandó) Uniós Vámkódexben már, mint engedély szerepel.

²¹ Lásd: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.PDF?la=en>; Letöltve 2019. szeptember 11.

²² Forrás:

http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/frameworks-of-standards/safe_package.aspx; Letöltve 2019. július 28.

2.8. Nemzetközi szerződések horizontális kapcsolata a vámok alkalmazásához

Vannak olyan nemzetközi megállapodások is, amelyek közvetett módon szerepelhetnek a vámok nemzetközi jogforrásainak bemutatásában azon oknál fogva, hogy olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek a vámügyi tevékenységekre is kihatnak, jóllehet alapvetően más szakmai szegmens szabályozására jöttek létre.

2.8.1. Árutovábbítási egyezmények, mint nemzetközi kapcsolódási pontok

A kereskedelemkönnyítést célzó lépések számbavételekor nem lehet kihagyni az áruk szállításának egyszerűsítését célzó nemzetközi megállapodások körét sem, annál is inkább, mivel ezek a vámügyi tevékenységhez közvetlenül kapcsolható elemeket is tartalmaznak.

Egyik ilyen az Egységes Árutovábbítási Eljárásról szóló egyezmény (más néven Tranzitegyezmény, 1988. január 1-jén lépett hatályba), amely megállapítja azt a jogi keretet, amely meghatározza a kereskedők és a vámhatóságok kötelezettségeit egységes árutovábbítási szerződő felek közötti továbbítása tekintetében. Hatálya kiterjed az EU 28 tagállamára (mint egyik szerződő fél), valamint 6 egységes árutovábbítási országra (Izland, Észak-Macedónia²³, Norvégia, Szerbia, Svájc és Törökország).

Az egyezmény fő elemei:

- egységes árutovábbítási eljárást vezet be az áruk szerződő felek közötti vámfelügyelet alatti továbbítására;
- meghatározza a vám-árnyilatkozatot bevezető személy (az „árutovábbítási eljárás jogosultja”) kötelezettségeit a következők tekintetében: az áruknak a rendeltetési vámhivatalnál, az előírt határidőn belül történő sértetlen bemutatása, valamint a tranzit szabályok betartása;
- szabályozza az esetlegesen felmerülő adósságokat megfelelően fedező garancia biztosítását és az adósságbeszedésre vonatkozó külön szabályokat;

---

²³ Észak-Macedónia, hivatalos nevén Észak-macedón Köztársaság neve 2019. február 12-ig Macedón Köztársaság vagy Macedónia volt, s ezen névváltoztatásig az ENSZ-ben és a Tranzitegyezményben is Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság néven hivatkoztak rá.

- felsorolja a vámhivatalok kötelezettségeit az indító és a rendeltetési országokban, például:
  - az adatok teljességének ellenőrzése;
  - vámellenőrzés végrehajtása, adott esetben:
  - határidő meghatározása a kézbesítésre;
  - a megfelelő zárral való ellátás ellenőrzése;
  - annak igazolása, hogy az áruk kézbesítése megtörtént, és az eljárás megfelelő lezárásának igazolása;
- kiköti, hogy minden vám-árunyilatkozaton csak azok az áruk szerepelhetnek, amelyeket az egyik vámhatóságtól a másik vámhatóságig továbbítanak egyetlen szállítóeszközzel.
- részletes útmutatást ad a vám-árunyilatkozat adattartalmára vonatkozóan, beleértve az egységes kódokat a szerződő felek közötti nyelvi különbségek elkerülése érdekében.

A vámalakiságok teljesítésére elektronikus árutovábbítási rendszer szolgál, kivéve speciális körülmények között (pl. vasúton szállított áruk, amelyek esetében a papíralapú okmányok is megengedettek). Vannak egyszerűsített árutovábbítási eljárások is, amelyek megbízható kereskedőkre alkalmazhatók, illetve az országok egymás között megállapodhatnak két- vagy többoldalú megállapodás keretében egyszerűsített eljárások alkalmazásában. Az országoknak egymással együtt kell működniük a kölcsönös segítségnyújtás tekintetében a követelések behajtása érdekében.²⁴

A másik ilyen az áruknak TIR-igazolvánnyal történő nemzetközi fuvarozását megkönnyíti az ún. TIR-egyezmény, amelyet vámszavatossági egyezményként kötöttek meg 1959-ben. Ez azt jelenti, hogy a TIR-eljárás (Trafic International Routier) szerint fuvarozott áruk az átmenő (tranzit) országokban mentesítést nyernek a vámok, illetékek, letétek fizetése alól. Az egyezmény keretében az IRU szavatolja a vámfizetést, illetve a fuvaráru vámolását, ha az bármilyen oknál fogva a tranzitorszámban maradna. A TIR egyezményt hazánkban az 1978. évi 16. tvr. hirdette ki.

A TIR-okmánnyal rendelkező és szabályos vámzárral lezárt gépkocsikat általában nem nyitják fel az átmenő határállomáson. A TIR-igazolvány nem az árut, hanem a járművet kíséri és társul hozzá egy, a járműre szerelt TIR-tábla is. Az ún. TIR Carnet ugyanakkor a fuvarozott áru

---

²⁴ Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A111025#keyterm_E0001; letöltve 2019. július 28.

vámszavatossági okmánya, amelyet a feladó tölt ki. Az okmány lapjai (másolati példányai) az egyes tranzitországokban maradnak, tanúsítva az áru be- és kilépését.²⁵

2.8.2. Vámmentességi jogcímek nemzetközi jogforrásokból

Vannak olyan nemzetközi egyezmények, amelyek valamely speciális személyi körre, vagy kedvezményesebb eljárás biztosításával támogatni szándékozott társadalmi célra nemzetközi viszonylatban tartalmaznak kedvezményes szabályokat, amelyek között több-kevesebb mértékben vámjellegű rendelkezések is találhatóak pl. mentességet biztosítanak a vámok megfizetése alól. Ilyen speciális tárgykörök például:

- egy nemzetközi szervezet (vagy szervezeti egysége) létrehozására vonatkozó bilaterális/multilaterális nemzetközi egyezmény (székhelyegyezmény), amely a szervezet munkavállalóinak ingóságaira, a szervezet által használt berendezésekre vagy a szervezet által harmadik országokba kivitt humanitárius célú árukra mentességet biztosít²⁶;
- a katonai műveletek (pl. nemzetközi hadgyakorlatok) végrehajtásához használt katonai áruk vámmentességi szabályai, amelyek nemcsak a vámok megfizetése alól, hanem az áruk behozatalához kapcsolódó alakiságok és eljárások alóli egyszerűsítést is biztosít²⁷;
- diplomáciai képviselők és munkavállalói ingóságai és a diplomaták személyi poggyásza²⁸;
- az oktatási, tudományos és a kulturális jellegű tárgyak behozatala²⁹.

²⁵ Forrás: <http://www.uni-miskolc.hu/~eujog/fuvar.htm>; [oldaladatok módosítva 2007. december 4. letöltve:2019. július 27.](#)

²⁶ például a Magyarország Kormánya és az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja között az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja Globális Szolgáltató Központjának létrehozásáról szóló Megállapodás (8.cikk 2. pont m) alpont, kihirdette a 2015. évi CXXII. törvény)

²⁷ az Észak-atlanti Szerződés részes államai és a „Békepartnerség” más résztvevő államai közötti, fegyveres erők jogállásáról szóló Megállapodás és annak Kiegészítő Jegyzőkönyve, amelyet Magyarországon az 1995. évi CII. törvény ratifikált

²⁸ a diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés 36. cikke, amelyet Magyarországon a 1965. évi 22. törvényerejű rendelettel ratifikáltak

²⁹ az oktatási, tudományos és a kulturális jellegű tárgyak behozataláról szóló Lake Successben, 1950. november 22-én kelt megállapodás, amelyet Magyarországon a 1979. évi 12. törvényerejű rendelettel ratifikáltak

Természetesen szűkebb környezetünkben az Európai Unió vámszabályai is tartalmazznak ilyen vámmentességre vonatkozó szabályokat, hiszen egy nem egységes kedvezményrendszer és a tagállamokban eltérő jogcímek nagyban lerontanák az egységes jogalkalmazás követelményét.

2.9. Vámügyekre is hatással lévő nem jogszabályi nemzetközi szabályzók

A vámok alkalmazásához nemzetközi szintéren kapcsolódnak olyan eszközök is, amelyek ugyan nem emelkedtek jogforrási szintre, de tárgyköreikben kiterjedt gyakorlati alkalmazási normákat támasztanak, melyek alkalmazása egységesíti és egyszerűsíti a tárgyak alá tartozó elemeket. Ilyenek általános értelemben a szabványok, amelyeket a GATT-WTO Egyezmények mellékleteiben is találhatók. A genfi székhelyű Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (angolul International Organization for Standardization, ISO) 1947. február 23-án alakult, több mint 100 nemzet szabványosítási tagszervezetet foglal magába, és számos nemzetközi szabványt tart karban.

Ugyancsak meg kell említeni itt az Incoterms szokványokat, amelyek a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara) International Chamber of Commerce – ICC) szokványai a belföldi és a nemzetközi kereskedelmi feltételek használatáról, így a költségeknek, kockázatoknak és bizonyos adminisztratív kötelezettségeknek az eladó és a vevő közötti megosztására ad 11 klauzulának (paritásnak) elnevezett változatokat. Amint később részletesen is bemutatásra kerül, ezen paritások pontos és tudatos alkalmazása jelentős többletköltségektől óvhat meg, ha sikerül megtalálni az adott helyzetben az optimális klauzulát, és ez kerül az értékesítési szerződésbe.

2.10. Konklúzió

A globális ellátási láncok földrészeken átívelő kapcsolatai természetesen hozzájárulnak, hogy a láncok egyes elemei a vámjogszabályok alkalmazásával találkozzanak. A vámügyekre kiható nemzetközi makro környezet mind a tágabb kereskedelempolitika, mind a szűkebb vámpolitika felől meghatározott, számos tartalmi keretrendszeri tényező megadása által, kiemelve:

- a gyártott, termelt, értékesített áruk azonos kódrendszerrel és szabályoknak alárendelt besorolását,
- a vámok alapját képező vámérték meghatározásának módszereit és alkalmazási szabályait,

- az alkalmazható normál vámtételek rögzítését és fokozatos lebontását a kereskedelmet drágító tényezők csökkentésére,
- a piaczavaró jogellenes kereskedelem észlelésének jelzésére és az ebből eredő viták rendezésére vonatkozó eljárási rendet,
- a piaczavaró jogellenes kereskedelem okozta károk orvoslását és a hazai érdekek védelmét érvényesítő különleges védelmi intézkedések (pl. védővámok, kiegyenlítő vámok, antidömping vámok) bevezetésének lehetőségét,
- az alkalmazott vámeljárások egységes mechanizmusát,
- a vámügyekben megjelenő ügyfelek felé támasztott különös feltételeket a biztonsági és szakszerűségi kiemelt minőség megállapíthatósága és ezáltal könnyítések biztosítása érdekében,
- a fizetendő vámok megfizetése alóli tarifális kedvezmények (vámsemlegesítések), illetve a fizetendő vámok megfizetése alól való – speciális jogcímekhez kapcsolódó – mentességek biztosításának lehetőségét.

Ezek a multinacionális keretek természetesen szűkebb vámügyi környezetünket, az Európai Unió vámunióját is meghatározzák, hiszen az EU által aláírt nemzetközi szerződések egyes rendelkezései a ratifikálással kötelező szabályozási tárgyköröket jelentenek. Az EU vámuniója által megvalósított versenyképesség javító intézkedések jelen jegyzet későbbi fejezetében kerülnek kibontásra. Itt azonban röviden kitérnék arra, hogy az első mérföldkövet jelentő 1957-es Római Szerződésben megálmodott vámunió mélysége az évek során különböző állomásokon keresztül fejlődött, mindegyike komoly hozzáadott értéket hozva:

- a vámunió kereskedelempolitikai megalapozása 1968-ban a Közös Vámtarifa kihirdetésével, amely az EU szintjére leképezte a WTO szintjén létrehozott HR besorolást, a Kombinált Nomenklatúrában rögzített két további vámtarifa-számjeggyel tovább pontosítva és részletezve az árubesorolást, valamint az EU szupranacionális kereskedelempolitikai jogköre harmadik országokkal való külgazdaságában,
- a vámmentességek biztosításának egységes szabályozása 1984-ben,
- az egységesen és közvetlen hatállyal alkalmazandó vámeljárási szabályok kialakítása 1993-ban (azóta több modernizációs jogalkotással frissítve), melyek alapján a gyakorlatban is megszűnt a vámellenőrzés a tagállamok között és beemelték számos kötelezően

alkalmazandó WTO szabályt (pl. a vámérték megállapításra, származásra, vámeljárásokra, egyszerűsítésekre, biztosítékokra, jogorvoslati eljárásra vonatkozóan),

- 2008-ban az AEO uniós szabályozása a Közösségi Vámkódexbe építve,
- a TARIC rendszer létrehozása, az Európai Unió integrált vámtarifája, amely egy többnyelvű adatbázis, amely integrálja az EU vámtarifa, kereskedelmi és mezőgazdasági jogszabályaihoz kapcsolódó valamennyi intézkedést, a vámtarifaszámokat további két számjegyre meghatározva,
- a váminformatikai rendszerek fejlesztése és a 2025-ig meghatározott további fejlesztési program (MASP) megvalósítása.

Kétségtelen, hogy a vámunió fejlődése nem ért a végére, hiszen tapasztalhatók még mindig olyan zavaró tényezők, amelyek a 28 (Brexit után hamarosan 27) tagállam vámhatósága által továbbra is eltérő gyakorlatot eredményez. Különösen ilyenek:

- a különböző tagállamok vámhatóságainak különböző nyelveken való működése az egységes jogalkalmazás akadályává, amely technikai problémákat (pl. rendelkezések értelmezési különbségei) és költségnövekedést (pl. fordítási költségek) szül,
- a különböző vámhatóságok munkavállalóinak különböző életszínvonala, különböző mértékű korrupciós kockázatot teremt,
- az egységes szabályokkal nem fedett eljárási szabályok (pl. közigazgatási döntések ügyféli kézbesítésére vonatkozó eltérő nemzeti szabályok) és a tagállamokban különböző szankciórendszer.

Záró gondolatok

A vámok és vámügyi szabályozó eszközök bemutatása után kézenfekvő a kérdés, hogyan hatnak ezek a keretek a globális ellátási láncokra? Növelhetik-e a jól kiválasztott stratégiai döntések az egyes ellátási lánc elemek tudatos kiválasztásával a teljes ellátási lánc hatékonyságát és teljesítményét? Mérhető-e ezen szempontok érvényesítése a globális ellátási láncokban?

A globális ellátási láncok hatékony működését biztosító ellátási-lánc menedzsment sikerét, ezáltal a teljesítménymutatók javulását hozza a vámlogisztikai megközelítés alkalmazása, azaz amikor

nem az üzleti folyamat alkalmazkodik egy esetleg tévesen alkalmazott vámszabályhoz, hanem fordítva, a megfelelő vámtechnológiát tervezik meg az adott vállalati tevékenység, és ezen belül a logisztika szempontjainak figyelembevételével.³⁰

2.7. ábra: Globális ellátási lánc

Ez egyrészt tetten érhető – az első fejezetben tárgyalt – vevői érték meghatározásánál, hiszen ennek megállapításánál kiindulási pontként definiált vevői haszonhoz hozzáadódik a professzionális vámszolgáltatás értéke (még, ha rövidtávon költség is). Kézzelfogható ez az üzleti elképzelésekhez igazodó vámszakmai megoldások stratégiai tervezés során való alkalmazásában, a működési költségekben a szabályok ismeretéből adódó idő- és költségmegtakarításban, illetve az utólagos vámhatósági ellenőrzések minél gyorsabb és szabálytalanság miatti utólagos fizetési kötelezettség megállapítása nélküli – ennél fogva szankciók költségei nélküli – megvalósításában.

A vevői költségek tekintetében pedig egyfelől nyilván növelő tényezőként hatnak a vámok (különösen a magas vámtételekkel jellemezhető védővámok, kiegyenlítő vámok, antidömping vámok), ugyanakkor ezek ismerete a beszerzési stratégia kialakításakor más beszerzési irányok keresését, illetve a tarifális vámkedvezmények (vámfelfüggesztés, vámkontingens, felhasználási

³⁰ Forrás: Nietsch Tamás: A vám szerepe az ellátási láncban, BKIK kiadás 2018, 13-14. oldal; *Kép forrás:* <https://www.mhlnews.com/global-supply-chain/global-supply-chain-risk-increasing>; publikálva 2016-03-18

célhoz kötött vámkedvezmény) ismerete vagy a szabadkereskedelmi megállapodások tudatos használata jelentős megtakarítást eredményezheti.

Ugyancsak jelentős idő- és költségmegtakarítást hozhat a vállalat által megvalósítani tervezett gazdasági tevékenységhez alkalmazkodó vámeljáráások ismerete és használata, ha például a behozatalnál végzett azonnali szabad forgalomba bocsátással realizált vám- és egyéb terhek megfizetése helyett a vámok és egyéb terhek megfizetésének felfüggesztését vagy jogszerű elkerülését lehetővé tevő vámeljáráások használatára kerül sor. Ilyen helyzet lehet például egyértelműen, ha a külföldi partner által megvalósított részleges feldolgozás (bérmunka) ügylet vállalati megvalósítása során alkalmazzák az ehhez optimálisan használható passzív feldolgozás vámeljáráások alkalmazását, amely egy alapanyag kivitel és feldolgozott termék visszahozatala során csak a hozzáadott érték utáni vámok és egyéb terhek megfizetését eredményezi.

Ugyanezen szempontok a globális értékláncok tulajdonosi értékének, mint az eredményesség másik mérőszámának meghatározásánál is számításba vehetők. A vállalat értékét egyértelműen növeli a jó szolgáltatással (értve ezalatt a vámlogisztikai szolgáltatásokkal optimalizálással) elért rendelés növekedés és a külkereskedelmi érintettségű értékláncokban a vámügyi tevékenységgel összefüggő költségek csökkentése.

Hivatkozások jegyzéke

Nietsch T.: A vámok szerepe az ellátási láncban, BKIK 2018., 27. oldal

https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep19_e.pdf; a WTO 2019. évi évkönyve, 7. oldal.

https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/org6_map_e.html; oldal szerkesztve 2017. április 3.

<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/HU/COM-2017-654-F1-HU-MAIN-PART-1.PDF> 21. oldal, oldal szerkesztve 2017. november 9.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/october/tradoc_157473.PDF, az oldal módosítva 2019. április 29-én, letöltve 2019. július 26.

https://hu.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9l-amerikai_K%C3%B6z%C3%B6s_Piac

http://mnl.gov.hu/mnl/pml/kozepkori_irott_forrasok Magyar Nemzeti Levéltár archívuma Jelzet: PML IV. 71. No. 34.; publikálva 2015-07-28

https://www.economicsonline.co.uk/Global_economics/Economic_integration.html; letöltve 2019. július 27.)

<http://www.wcoomd.org/~media/wco/public/global/pdf/topics/origin/overview/origin-handbook/rules-of-origin-handbook.pdf>; oldaladatok módosítva 2012. december 6.; letöltve 2019. július 27.

<http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco.aspx>; letöltve 2019. július 28.

<http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.PDF?la=en>; letöltve 2019. szeptember 11.

http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/frameworks-of-standards/safe_package.aspx; letöltve 2019. július 28.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A111025#keyterm_E0001; letöltve 2019. július 28.

<http://www.uni-miskolc.hu/~eujog/fuvar.htm>; oldaladatok módosítva 2007. december 4. letöltve:2019. július 27.

<https://www.mhlnews.com/global-supply-chain/global-supply-chain-risk-increasing>; publikálva 2016-03-18

3. fejezet: A vám és a versenyképesség makrogazdasági aspektusai

Szerzők: Skrám Katalin, Teleki József

A fejezet célja: A vám és a makrogazdasági versenyképesség kapcsolatának tárgyalása.

Témakörök:

- Versenyképességi szintek és alapfogalmak;
- A tagállami vámhatósági jogalkalmazás versenyképességi aspektusai, a vámszolgáltatások uniós versenye;
- Az EU regionális versenyképességi célkitűzései a vámok eszközrendszerében, a logisztikai szolgáltatások, kiemelten a vám és a vámszabályozás szerepe;
- Az EU vámszabályozásának jövőbeli célkitűzései és kihívásai.

Bevezetés

Az európai egységre törekvő államok a II. világháborút követően elkötelezettek voltak az integráció iránt. Európa megerősödését, világszinten vezető szerepének visszanyerését az összefogásban látták. Az 1951-ben aláírt, visszafogottabban a szén- és acélipar közös irányítását célzó Szén- és Acélközösségből 1957-ben 6 ország (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Nyugat-Németország és Olaszország) összefogásával megszületett a Római Szerződés, mely kibővítette az együttműködést, létrehozta az Európai Gazdasági Közösségeket és megteremtette az Európai Unió alapjait.

Az együttműködés egyik meghatározó eredménye az 1968-as bevezetése óta az Európai Unió (EU) egyik létfontosságú alapkövének számító vámunió minden árukereskedelem vonatkozásában eltörölte a tagállamok közötti határokat, így megszűnt a behozatalhoz és kivitelhez kapcsolódó vámok, valamint azokkal azonos hatású díjak alkalmazása a tagállamok között. A külső határokon a harmadik országokból érkező árukra a közös vámtarifa alkalmazása került bevezetésre. Az EU-n belül az áruk szabadon mozognak a belső piac szabályainak és a közös kereskedelempolitika bizonyos rendelkezéseinek megfelelően. Az Uniós Vámkódex³¹, mint alapvető jogszabályi

---

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32013R0952&qid=1568313577473>

keretrendszer biztosítja azt, hogy a tagállamok vámhatóságai egységesen alkalmazzák a szabályokat, a gazdálkodók pedig az EU vámterületén egységes szabályok alapján tudják elvégezni a tevékenységükhöz kapcsolódó vámmunkát, megteremtve ezzel egy olyan versenyképes régiót, ami vonzza és megtartja a sikeres cégeket, beruházásokat, a szakképzett munkaerőt és ezáltal fenntartja, illetve lehetőség szerint növeli a régió lakosságának életszínvonalát.

3.1. Versenyképesség szintek és alapfogalmak

Jegyzetünk 1. fejezetében már tárgyaltuk a versenyképesség mikro-, azaz vállalati szintű koncepcióját. Szót ejtettünk arról is, hogy a gazdasági globalizáció révén ugyanakkor mára a mikro szintű elemzés egységét jelentő vállalatok földrajzilag széttöredezett, összetett globális értékláncokat (GVC – Global Value Chain) hoztak létre. A versenyképesség alapvető elemzési egységét pedig egyre kevésbé ezek a lokális vállalatok, mint inkább azok értékláncokban összekapcsolódott egységei képezik. E jegyzet vámszakmai kérdései szempontjából ennek a mező szintű elemzési egységnek kitüntetett jelentősége van. Az eddigiekben nem vizsgáltuk a vámlogisztika jelentőségének kérdéskörét a makrogazdasági és nemzetközi versenyképesség szempontjából. Ez képezi jelen fejezetünk tárgyát, s vámszakmai szempontból megközelítve felöleli az EU tagállamainak, de magának az uniónak, mint regionális gazdasági egységnek a globális versenyképességi kérdéseit is.

A versenyképességről megállapítható, hogy az alapvetően alkalmas a nemzetgazdaságok teljesítményének mérésére is (Chikán et al., 2018). Számos fórum, szakértő, kutató és gazdaságpolitikus foglalkozik a gazdasági versenyképesség fogalmával, annak hatásaival és azokkal a tényezőkkel, melyek befolyásolják a versenyképesség alakulását. Ennek ellenére mindmáig nem létezik a makrogazdasági versenyképesség fogalmára egységes meghatározás, így tartalmának értelmezése is igen eltérő lehet.

Meg kell jegyezni azt is, hogy egyes közgazdászok vitatják a nemzetgazdaságok versenyképességének összehasonlíthatóságát. Krugman szerint a versenyképesség nemzetgazdasági szinten nem értelmezhető, és megkérdőjelezi, hogy egy ország jóléte világszintű teljesítményétől függ (Krugman, 1994).

A jegyzetben ahhoz az állásponthoz kapcsolódunk, amely elfogadja a makrogazdasági versenyképesség létezését. Építünk az OECD definíciójára, mely szerint „egy nemzetgazdaság versenyképessége azt mutatja meg, hogy egy ország mennyire képes olyan termékeket és szolgáltatásokat előállítani szabad és tisztességes piaci körülmények között, amelyek a nemzetközi piacon keresettek és ezáltal mennyire tudja lakosai reáljövedelmét tartósan növelni”.³²

A Vám Világszervezet által készített „A vám hozzájárulása a gazdasági versenyképességhez” c. tanulmányban (World Customs Organisation (WCO): The Contribution of Customs to Economic Competitiveness³³) foglaltak szerint mielőtt megvizsgáljuk, a vám hogyan tud hozzájárulni a gazdasági versenyképességhez, hasznos a gazdasági versenyképesség, mint kifejezés tartalmát vám szempontból elemezni, mivel ez gyakran félreértelmezett és nem egyértelmű (Krugman, 1996).

Ha vállalati szinten kezeljük a versenyképességet, akkor jogos azt a megközelítést alkalmazni, miszerint a vállalatok versenyhelyzetben vannak, egymás ellen „harcolnak”. Amennyiben azonban a versenyt országok, országcsoportok között értelmezzük és tesszük ezt azért, hogy vámtevékenységük versenyképességhez történő hozzájárulását értékeljük, akkor fontos megjegyeznünk, hogy ebben a versenyben az országok, országcsoportok nem mindig egymással versenyeznek. Egyes országok bizonyos gazdaság- és kereskedelempolitikákat azért alkalmaznak, mert úgy értékelik, hogy az országuk számára előnyös. Ugyan az a politika más ország számára ugyanakkor nem feltétlen jár pozitív eredménnyel. A nemzetközi kereskedelemben nem minden esetben vannak nyertesek és vesztesek a szereplők között, vagy nem lehet kifejezetten így értékelni őket. Ilyen módon a nemzetközi kereskedelem és gazdaság területén értékelt versenyképesség sokkal inkább egy, a gazdasági növekedés és a termelékenység erősítésének folyamata, mint kétoldalú, vagy akár sokszereplős verseny.

---

³² Thibault Mercier: Overview Competitiveness, “a dangerous obsession”?, ECO-WEEK 6 December 2013 – 13-44; <https://economic-research.bnpparibas.com/Views/DisplayPublication.aspx?type=document&IdPdf=23326>

³³WCO - The Contribution of Customs to Economic Competitiveness <http://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/ecp-latest-proposal/instruments-and-tools.aspx>

3.2. A tagállami vámhatósági jogalkalmazás versenyképességi aspektusai, a vámszolgáltatások uniós versenye

Egyetérthetünk a Vám Világszervezet előzőekben említett tanulmányának értékelésével, miszerint vámügyi összefüggésben a versenyképesség a vámtevékenység hozzájárulása a gazdasági termelékenység növekedéséhez és az életszínvonal növekedéséhez az érintett országokban. Azt pedig, hogy ezen célját hogyan éri el, a fent nevezett tanulmány három ügkör köré csoportosítja:

- kereskedelemkönnyítés,
- bevételek biztosítása, és
- szociális biztonság.

Az egyes elemek hatását a tanulmányban leírtak alapján a következőképpen lehet összefoglalni:

A kereskedelem könnyítése

Általánosságban megállapítható, hogy a kereskedelem könnyítése olyan vámjogi környezetet feltételez, ahol a vámszakmai folyamatok hatékony lebonyolítása mellett a gazdálkodók csökkenő tendenciájú vámhoz kapcsolódó költségeket tudnak megvalósítani. A versenyképes környezet lehetőséget teremt olyan áruk előállítására, melyek a világpiacon megfelelő pozíciót tudnak elérni.

A Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization – WTO) klasszikus megközelítése az alábbi: „Kereskedelem könnyítése: a nemzetközi kereskedelmi folyamatok egyszerűsítése és összehangolása. A kereskedelmi folyamatok magukban foglalják a nemzetközi kereskedelemben az áruk mozgásához szükséges adatok és egyéb információk gyűjtésével, bemutatásával, közlésével és feldolgozásával kapcsolatos tevékenységeket, gyakorlatokat és alakításokat³⁴”.

Vámjogi szempontból a kereskedelem könnyítése témakörben kiemelkedő jelentőséggel bír a Kiotói Egyezmény illetve annak felülvizsgált változata.

Az eredeti Kiotói Egyezményt a WCO Tanács Kiotóban tartott ülésén fogadta el 1973-ban. Ez az egyezmény egy nemzetközi jogi okmány létrehozására törekedett annak érdekében, hogy aláíróinak vámeljárait egyszerűsítse és összehangolja, és ily módon a nemzetközi kereskedelmet könnyítse. Az aláírás óta eltelt időben bekövetkezett változások, az újként felmerült kihívások és az informatika terén bekövetkezett változásokra válaszul a WCO 1999-ben elfogadta a felülvizsgált

---

³⁴ http://gtad.wto.org/trta_subcategory.aspx?cat=33121

Kiotói Egyezményt, ami 2006. február 3-án lépett hatályba. Mivel azonban a nemzetközi kereskedelemre nem jellemző a statikusság, az egyezmény további módosítás alatt áll a jegyzet írásának időpontjában is³⁵.

A felülvizsgált Kiotói Egyezmény³⁶ hathatós, kiszámítható és hatékony vámeljáráások alapját kívánja megteremteni, célkitűzései között találjuk a vámeljáráások és a gyakorlat egyszerűsítését és összehangolását célzó törekvéseket, a nemzetközi együttműködés elősegítését. Az egyezmény összekapcsolja a jogszerű kereskedelem megkönnyítésének és a vámenőrzés megfelelő szintjének jelentős előnyeit, javítja a vámigazgatások eredményességét és hatékonyságát, és ezáltal az általános gazdasági versenyképességet. Rendelkezései bátorítják a kis- és középvállalkozások beruházásait és bekapcsolódásukat a nemzetközi kereskedelemben. Összeségében az egyezmény a kereskedelem megkönnyítése révén ösztönzi a gazdasági növekedést.

A felülvizsgált Kiotói Egyezmény így, mint egy keretrendszer, a nemzetközi kereskedelmi környezet, a trendek, volumen folyamatos változása mellett az egyszerűsítési kezdeményezések nemzetközi alapját biztosítja. Legjelentősebb szerepe pedig abban van, hogy előmozdítsa a kereskedelmet, csökkentse az adminisztratív terheket, kihasználja a digitalizáció előnyeit, segítse a költségvetési bevételek beszedését, szolgálja a polgárok védelmét terrorveszély, környezetvédelmi és egészségügyi veszélyek esetén. Minden elemében felismerhető az a lehetőség és eszköz, ahogyan hozzájárul ahhoz, hogy az Európai Unió megtartsa, megerősítse világkereskedelemben betöltött pozícióját, erősítse szerepét és növelje versenyképességét.

Gyakorlati jelentőségét mi sem tükrözi jobban, mint az, hogy az Eurostat és az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóságának (DG TAXUD) tájékoztatás alapján az Európai Unióban 2016-os adatokat figyelembe véve a vámforgalom jelentős része egyszerűsített engedélyek kapcsán kerül vámkezelésre: a vámkezelések 648 millió tételének 28%-a normál, 72%-a egyszerűsített módon került vámkezelésre. Az Európai Unióban 2016 év végén az import és export forgalom tekintetében közel 40 000 db egyszerűsítésre vonatkozó engedély működött, közel 22 000 db árutovábbításra vonatkozó engedélyezett feladó és engedélyezett címzetti, 740 db

---

³⁵ The WCO leads the discussions on a “Customs of the Future” model as part of the comprehensive review of the Revised Kyoto Convention: <https://etradeforall.org/the-wco-leads-the-discussions-on-a-customs-of-the-future-model-as-part-of-the-comprehensive-review-of-the-revised-kyoto-convention/>

³⁶ Nemzetközi egyezmény a vámeljáráások egyszerűsítéséről és összehangolásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:I06025>

különleges eljárásokra vonatkozó és több mint 13 000 vámraktárra vonatkozó egyszerűsített engedéllyel dolgoztak a gazdálkodók³⁷.

Az Uniós Vámkódex 2016-os bevezetése jövőbe mutató további egyszerűsítési lehetőségeket biztosít a gazdálkodóknak, ilyen az önértékelés és a központi vámkezelés is. A központi vámkezelés által a gazdálkodóknak arra nyílik lehetőségük, hogy a letelepedési helyük szerint illetékes vámhivatalnál nyújtsanak be vámáru-nyilatkozatot olyan árukra vonatkozóan, amelyeket egy másik vámhivatal illetékességi területén állítanak vám elé. Az önértékelés során pedig bizonyos vámalakiságokat a vámhatóságok helyett a gazdálkodók végezhetnek el, például meghatározhatják a fizetendő vám összegét, valamint végrehajthatnak olyan ellenőrzéseket, amikre eddig kizárólagosan a vámhatóság volt jogosult.

Fontos kiemelni, hogy az egyszerűsítésekhez kapcsolódó Engedélyezett Gazdálkodói státusz jelentősége is mérhetően és egyértelműen egyre növekszik az Európai Unióban, nemzetközi szinten pedig egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a kölcsönös elismerést biztosító megállapodások („mutual recognition agreement”) és az azok kapcsán a gazdálkodóknak biztosított kedvezőbb elbánás.

Bevételek biztosítása

Bár a vám, mint költségvetési bevétel szerepe az elmúlt időszakban folyamatosan csökkent, még sem vitatható, hogy a költségvetés összessége által finanszírozott egészségügy, oktatás, infrastruktúra, közlekedés meghatározóan szolgálja a jóléti társadalmat, így, ha nem is közvetlen módon, de közvetetten a vám által biztosított bevétel a versenyképesség egyik alakító elemének értékelhető.

A vámbevétel nagyságát az alábbi számokkal lehet illusztrálni leginkább: 2017-ban az EU harmadik országokkal folytatott kereskedelme elérte a 3700 milliárd EUR értéket. Az Unió legfőbb kereskedelmi partnerei ebben az időszakban az Amerikai Egyesült Államok, Kína, Svájc és Oroszország. Ezt a nagyságrendű forgalmat vámszempontról csaknem 332 millió vámáru-nyilatkozat, több mint 2100 EU-s vámhivatalban történő benyújtásával lehetett realizálni. A forgalom kapcsán beszedett vám mind az Uniós, mind a tagállami költségvetés meghatározó részét képezi. 2017-ben átlagosan 1 import szállítmány 4945 EUR áruértéket képviselt, ami az átlagos

---

³⁷ EU Customs Union - Facts and figures:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/facts_figures_en.pdf

1,4%-is vámtételt alapul véve 68 EUR beszedett vámot eredményezett. Az összforgalom tekintetében 1859 milliárd EUR értékű import szállítmány kapcsán 25 milliárd EUR vám került beszedésre. A tagállamok által beszedett vámok 80%-a kerül az Unió költségvetésébe, 20% pedig a tagállamok vámhatóságainál marad. Így 2017-ben 20 milliárd EUR beszedett vám került az Unió költségvetésébe. A 139,7 milliárd EUR Unióss összköltségvetés közel 15%-át a vámok alkották. ^{38,39}.

Szociális biztonság

A vámhatóság által végzett hamisított áruk kereskedelme elleni küzdelem biztosítja az állami szektor költségvetési bevételeinek befolyását, a tisztességes verseny lebonyolítását, a polgárok egészségének és biztonságának megerősítését.

Az EU vámhatóságai mindennapi tevékenységük során több mint 60 különböző jogszabályi rendelkezéssel dolgoznak az áruk behozatala és kivitele vonatkozásában azért, hogy, többek között betartásra kerüljenek a termékbiztonsági rendelkezések, megfelelő feltételek mellett kerüljenek a fegyverek és haditechnikai eszközök szállításra, kiszűrésre kerüljenek az állat- és növényegészségügyi kockázatok, megakadályozzák a hamisított termékek, kábítószer-prekursorok (olyan anyagok, amikből kábítószer állítható elő) kereskedelmét, a ritka vagy veszélyeztetett állat és növényfajok pedig megfelelő védelmet kapjanak.

3.3. Az EU versenyképességi célkitűzései és eszközrendszere a vám és a vámszabályozás esetében

Ebben a fejezetben tárgyaljuk az Európai Uniónak, mint vámunióknak a világkereskedelemben betöltött szerepét. Röviden ismertetjük azokat a vámlogisztikai megoldásokat és eszközöket, melyek révén a vámszakma további fejlődése biztosítható. Ezek részletesebb kifejtésére a következő fejezetekben kerül sor.

---

³⁸ EU Customs Union - Facts and figures:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/facts-figures/eu-customs-union-unique-world_en

³⁹ https://ec.europa.eu/taxation_customs/facts-figures/customs-duties-mean-revenue_en

Az Európai Unió, mint vámunió, és a világkereskedelemben betöltött szerepe

2018-ban az Európai Unió a vámunió fennállásának 50. évfordulóját ünnepelte. A vámunió, az arra épülő egységes piac meghatározó sarokköve az Európai Unió történelmének, a világgazdaságban elfoglalt helyének, erejének, sikerének és versenyképességének. A Római Szerződés 1957. évi aláírása kapcsán az aláíró országok⁴⁰ alapvetően és elhatározottan tüzték ki célul a vámunió megvalósítását. Bizonyítja ezt a szerződés 9. cikke az alábbiak szerint:

„A Közösség vámunióan alapul, amely a teljes árukereskedelemre kiterjed, és magában foglalja a behozatali és kiviteli vámok, valamint az azokkal azonos hatású díjak tilalmát a tagállamok között, továbbá közös vámtarifa bevezetését harmadik országokkal fenntartott kapcsolataikban.”

A vámunió kialakításának célja már a megfogalmazás pillanatában a gazdaság erősítése, a kereskedelem elősegítése, a regionális összefogás biztosítása volt. Megvalósulásának 1968. július 1-i dátuma óta (a közös vámtarifa bevezetésének ideje), működésének 50 éve alatt nem csak a földrajzi területe növekedett meg, hanem folyamatosan szembe kellett néznie a kereskedelem, a globalizáció, a gyorsan változó ellátási láncok támasztotta követelmények által okozott kihívásoknak. A vámunió a kezdeti, 6 tagországból egy 28 tagállamot magában foglaló egységgé fejlődött, melyben a határok védelme a megváltozott körülmények ellenére is mindig meghatározó szerepet tölt be.

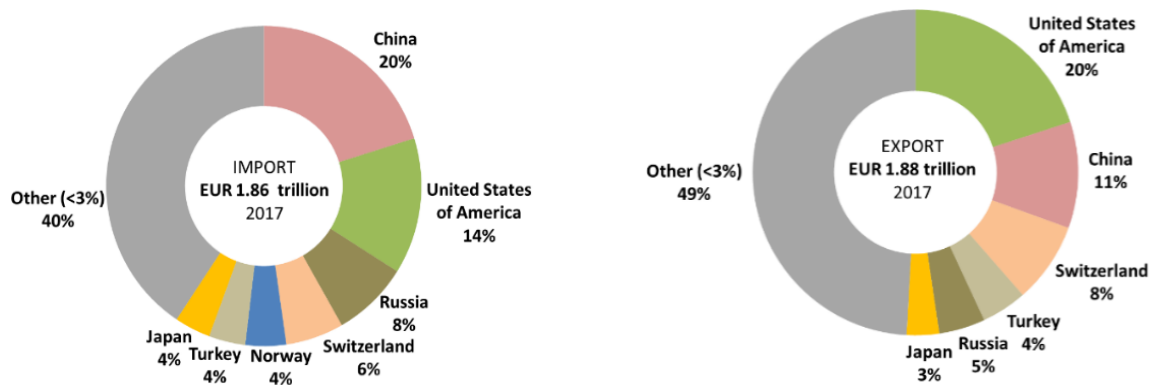
Az Európai Unió a világkereskedelemben realizált nagyjából 15-15%-os import illetve export részesedésével⁴¹ meghatározó kereskedelmi hatalom.

---

⁴⁰ Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, az NSZK és Olaszország

⁴¹ Eurostat: Share of EU in the World Trade, 2018-as adatok importban: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ext_lt_introle&lang=en és exportban: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

3.1. ábra: Az EU nemzetközi import-export kapcsolatai

Forrás: Európai Unió, Eurostat: https://ec.europa.eu/taxation_customs/facts-figures/eu-customs-union-unique-world_en

2017 évben az EU harmadik országokkal lebonyolított kereskedelme elérte a 3700 milliárd EUR értéket, a beszedett vámok pedig az Unió költségvetésének 15%-t biztosították. Ebben a forgalmi nagyságrendben az Unió meghatározó kereskedelmi partnerei az Amerikai Egyesült Államok, Kína, Svájc és Oroszország. A fenti értéket képviselő forgalom 332 millió vámárnyilatkozat benyújtását jelenti, több mint 2100 vámhivatalhoz Európa szerte, napi 24 órában és az év 365 napján.⁴²

A vám tradicionális vámot beszedő funkcióját az elmúlt időszakban a külső határokon átívelő kereskedelem ellenőrzésével kapcsolatos biztonsági és védelmi kihívásaival érintett funkciók egészítették ki. Meghatározó jelentőségű az elektronikus adatfeldolgozó rendszerek térnyerése is.

A jogszabályi keretrendszer fontos változásokon ment keresztül. Az 1990- es évek elején bevezetett Közösségi Vámkodekx⁴³ és annak végrehajtási rendelete⁴⁴ többszöri módosítását követően, egy, a modern jogszabályi elvárásoknak megfelelő szabályozás került bevezetésre 2016-ban. Az Uniós

⁴² Forrás: https://ec.europa.eu/taxation_customs/facts-figures/eu-customs-union-unique-world_en

⁴³ A Tanács 2913/92/EGK rendelete (1992. október 12.) a Közösségi Vámkodekx létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A31992R2913>

⁴⁴ A Bizottság 2454/93/EGK rendelete (1993. július 2.) a Közösségi Vámkodekx létrehozásáról szóló 2913/92/EGK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó rendelkezések megállapításáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A01993R2454-20140101>

Vámkódex⁴⁵ új lendületet és lehetőséget nyitott a korszerű, egységes, egyszerűsített, könnyített és kiszámítható vámfolyamatok területén. A bevezetett könnyítések és egyszerűsítések alkalmazása kapcsán kiemelt jelentőséget kapott a jogszerű kereskedelem, az uniós polgárok védelme, az áruk biztonsága, a kockázati alapon történő ellenőrzések és az EU pénzügyi és kereskedelmi érdekeinek egyensúlya.

A vámunió, az egységes piac hatékonyságát csak akkor tudja megfelelő szinten biztosítani, ha azonos elvek, harmonizált szabályok alapján azt úgy működtetik a tagállamok vámszervei, mintha azok egyetlen hatóságként funkcionálnának. A vámhatóságok által folytatott ellenőrzések csak akkor érik el a kívánt hatékonyságot, ha azok megfelelően egységesek, egységes ellenőrzést pedig csak standard folyamatokra lehet építeni. Ezért is van nagy jelentősége azon európai szintű számítógépesített adatfeldolgozásra épülő rendszereknek, amelyek a vámfolyamatok kapcsán azt hivatottak biztosítani, hogy a 28 tagállam egyként működjön. Az Unió Vámkódexhez kapcsolódó 17 elektronikus adatfeldolgozó rendszer kifejlesztésére és telepítésére vonatkozóan az Európai Bizottság Munkaprogramot⁴⁶ dolgozott ki. A Munkaprogramban nevezett és az Unió Vámkódex előírásaira épülő, 2025-ig bevezetni kívánt elektronikus rendszerek célja, hogy a gazdálkodók és vámhatóságok között zajló információcsere, az adatok tárolása elektronikus adatfeldolgozási rendszerek segítségével történjen, ezzel is biztosítva azt, hogy az informatikai és kommunikáció rendszerek segítségével a gazdálkodók minden tagállamban egyforma lehetőségekkel szembesüljenek.

3.4. Kihívások kezelése

Az Európai Parlament jelentése „A belső piac versenyképességének az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése révén történő megerősítéséről”⁴⁷ kiemeli annak jelentőségét, hogy a vámhatóságok és a Bizottság napi együttműködése szükséges ahhoz, hogy a

⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>

⁴⁶ A Bizottság (EU) 2016/578 végrehajtási határozata (2016. április 11.) az Unió Vámkódexben előírt elektronikus rendszerek kifejlesztésére és telepítésére vonatkozó munkaprogram létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32016D0578>

⁴⁷ Jelentés a belső piac versenyképességének az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése révén történő megerősítéséről (2018/2109(INI)): http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2019-0059_HU.html

vámszolgáltatások színvonalában folyamatos erősödés, növekedés legyen biztosítható. A hamisított és dömpingelt termékek behozatalának csökkentése és elkerülése (a tisztességes verseny támogatását célozva ezáltal), az adminisztratív formák csökkentése, a költségvetést megillető bevételek beszedése, a lakosság védelme a megnövekedett terrorveszéllyel, egészségügyi, környezetvédelmi és egyéb veszélyekkel szemben mind olyan tényező, amely befolyással bír az Unió versenyképességére és mely területeken a vámhatóságoknak kiemelt szerepük van.

A jelentés ugyanakkor kiemeli a vámeljáráások digitalizálásának szerepét és szükségességét is. Kiemelt prioritásként kezeli az Unió Vámkódexhez kapcsolódó informatikai rendszereket, hangsúlyozza, hogy minden szükséges és elérhető forrást biztosítani kell a 17 informatikai eszköz mihamarabbi bevezetése érdekében. Az egységes informatikai felület bevezetése nélkül akadózhat az egységes jogalkalmazás, késésekre lehet számítani és többletköltségekkel kalkulálni – és ezen tényezők egyike sem mutat a versenyképesség növelésének irányába. A Vám 2021–2027 program, a tagállami vámhatóságokat támogató eszközként segíti a költségvetési bevételek biztosítását, ösztönzi a vámhatóságok együttműködését, elősegíti a termék biztonságot, az európai fogyasztók védelmét és egyenlő versenyfeltételeket biztosít az európai vállalkozások számára azáltal, hogy keretet biztosít a vámszakmai területen dolgozók együttműködésére a megoldandó feladatok területén, beleértve a megfelelő elektronikus rendszerek kidolgozását is.

Az Európai Bizottság „Első kétéves jelentése az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése terén elért eredményekről”⁴⁸ ugyancsak részletesen foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az Európai Unió vámuniója hogyan fejlődhetne tovább annak érdekében, hogy világgazdaságban megszerzett meghatározó szerepét megőrizze, tovább fejlessze.

A Bizottsági jelentés is elismeri az EU döntő erejét a világkereskedelmi tárgyalások során, és leszögezi, hogy a vámügy a vezető szakág az áruk külső határokon történő mozgatása során.

Ugyanakkor az új trendek, technológiák, a globalizáció, a megváltozott értékláncok, a blokklánc-technológia, új kereskedelmi modellek lehetőséget és fenyegetettséget egyaránt magukba hordozó kihívásként kerülnek értékelésre. A világkereskedelemben tapasztalt volumennövekedés magában hordozza a csalás és visszaélés volumenének növekedését is. Így a tradicionális bevételt biztosító

---

⁴⁸ A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek Első kétéves jelentés az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése terén elért eredményekről: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52018DC0524>

tevékenység mellett a vámhatóságok kibővített tevékenységének része a fokozott ellenőrzés, illetve, ahogy a dokumentumban is meghatározásra kerül az ellenőrzéshez nélkülözhetetlen elektronikus rendszerek alkalmazása.

A jelentés kitér a vámunió teljesítményének mérésére, egy olyan eszköz kidolgozásának javaslatára, mely a lehetséges hatások elemzése és értékelése alapján támogathatja a stratégiai döntéshozatalt. A Bizottsági javaslat szerint az eszköznek a hatékonyság, az eredményesség és az egységesség alapján kell módszeres értékelés biztosítania. „A vámunió teljesítményét mérő eszköz úgy működik, hogy fő teljesítménymutatók alapján értékeli a vámunió működését több területen, így például a pénzügyi érdekek védelme, az uniós polgárok biztonságának és védelmének biztosítása területén, valamint értékeli, hogy mennyire fontos a vámhatóságoknak az EU növekedéséhez és versenyképességéhez való hozzájárulása. Jóllehet a vámunió teljesítményét mérő eszköz már bizonyította létjogosultságát, azt tovább kell fejleszteni, erősítve ezzel az adatokon alapuló politikai döntéshozatalt, többek között a fő teljesítménymutatók fejlesztésével, valamint a referenciaértékek rendszerének és a modern elemzési módszereknek és eszközöknek a fokozottabb használatával. Alapvető, hogy e munka építsen a vámhatóságok, a Bizottság, a határigazgatási feladatokat ellátó más hatóságok és a nemzetközi szervezetek közötti szinergiákra, lehetővé téve ezzel az adatforrások további felhasználását, és elkerülve a lehetséges átfedéseket.”

Az EU vámszabályozásának a versenyképesség fokozása érdekében megfogalmazott jövőbeli prioritásai, célkitűzései a Bizottság jelentésének alapján a következőképpen foglalhatók össze:

1. A BREXIT kezelése

Az Egyesült Királyság EU-ból történő kilépése kapcsán a számos bizonytalansági tényező gazdaságra gyakorolt hatása érezhetően befolyással bír.

A jegyzet írásának időpontjában nem ismert a kilépés megvalósulásának mikéntje, az azonban biztos, hogy amennyiben az Egyesült Királyság kilép az Európai Unióból – legyen az „rendezett” kilépés egy megállapodás ratifikálásával, vagy „rendezetlen kilépés” megállapodás nélkül –, az változást fog okozni a vámszakmai folyamatokban. Az Egyesült Királyság és az Európai Unió közötti áruforgalom vámforgalomnak minősül majd, arra a jogszabályi előírásoknak megfelelő alakításokat és formaságokat kell alkalmazni.

2. Az ellenőrzések megerősítése és a csalás kezelése

A vámunió megalakulása óta egyik meghatározó eleme a költségvetési bevételek biztosítása. Az ellátási láncok összetettsége megkívánja az ellenőrzések kockázati alapon történő minél hatékonyabb lefolytatását, biztosítva ezzel az előírás szerinti bevételek beszedését, ugyanakkor az Unió polgárainak biztonságát és védelmét. Az ellenőrzések hatékonysága kapcsán az informatikai rendszerek fejlesztése és továbbfejlesztése előtérbe kerül, az ellenőrzések kockázatos ügyekre történő fókuszálása és a megbízható ügyfelek előnyökhöz juttatása pedig kiemelt prioritás.

3. Az uniós vámjog nyomon követésének nagyobb mértékű alkalmazása

Az uniós jog egységes alkalmazásának hiánya lehetőséget engedhet csalásra, visszaélésre, ezért a tagállami egységes végrehajtás kritikus jelentőséggel bír. Az Európai Bizottság kiemelt feladatként kezeli a végrehajtás nyomon követését, a bevált gyakorlatok minél szélesebb körben történő előmozdítását, a vámjogszabályok ismertségének növelését.

4. A vámigazgatási szervek hatékonyságának javítása

A vám és az adó szakterület együttműködése, a Bizottság és a tagállamok közös projektjei mind eklatáns példái annak, hogyan lehet a hatékonyságot növelni, adott esetben szűkösebb erőforrások rendelkezésre állása esetén is. A Vám2020 program folytatása elengedhetetlen annak biztosítására, hogy a Bizottság és a tagállamok közös felületen dolgozhassanak.

5. Az innováció kihasználása

Az újonnan megjelenő technológiák, a digitalizáció, az automatizálás, a komplex értékláncok és ezekhez való igazodás alapvetően befolyásolja az EU versenyképességét. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni az interoperabilitásra, az ágazatokon átnyúló együttműködésre.

6. A vámügyi elektronikus rendszerek és használatuk optimalizálása

Szorosan kapcsolódva az előző pontban említettekhez és figyelembe véve az Uniós Vámkódex által bevezetni kívánt elektronikus rendszereket, a papírmentes vámkörnyezet megteremtését, elengedhetetlen a Bizottság és a tagállamok együttműködése a rendszerek kifejlesztése, karbantartása és továbbfejlesztése területén.

7. Az e-kereskedelem kezelése

Az Uniós Vámkódex bevezetése alapvetően hozzájárult a vámfolyamatok egyszerűsítéséhez. A vám szakterület azonban nem statikus, azt az állandó kihívások is alakítják. A piacok, a kereskedelem, a technológiák mind dinamikus alapon működnek és ezt a vámunióknak támogatnia kell, ha a versenyben eredményes akar maradni. Ezért is kiemelendők az aktuálisan legnagyobb kihívást jelentő e-kereskedelemmel kapcsolatos változások, feladatok, kihívások, mely a hatósági és gazdálkodói oldalt egyaránt nagy feladat elé állítják.

Az e-kereskedelemben résztvevő áruk mennyisége a becslések szerint évente 10–15%-kal nő. A tíz évvel ezelőtt még alig létező külkereskedelmi forma ilyen arányú növekedése jelentős kihívás elé állítja az EU vámigazgatásait (emellett természetesen a kereskedelem által érintett más országok vámigazgatásait is). A dinamikus növekedés miatt a vámeljárássok lefolytatására is új eszközöket kell találni. Bár a vámeljárássok alapvetően elektronikusan támogatottak, a vámhatáron átnyúló B2C („business to customer”) forgalom kezelése egy teljesen új megközelítést kíván mind a vámhatóságok, mind a gazdasági szereplők oldaláról. Az árukat a magánszemélyek néhány érintéssel megrendelhetik és ki is fizethetik, azonban a vámeljáráshoz a platformok – ma még – nem nyújtanak segítséget, annak lefolytatását teljes mértékben a címzettre hárítják. A kis értékű és mennyiségű áruk vámkezelése jelentős adminisztratív teherrel jár mind a címzettek, mind a vámhatóságok részéről. Ez innovatív megoldási alternatívákat kíván a jövőben, ami a fejlődésnek új lendületet adhat.

8. A vámunió kamatoztatása az EU biztonságának javítása érdekében

A rendőrségi, határigazgatási és vámügyi terület hatékony együttműködése a súlyos és szervezett bűnözés, a terrorizmus elleni harc kapcsán jelentős szerepet tölt be a versenyképesség azon aspektusában, hogy a vámunió hogyan szolgálja a polgárok védelmét, javítja biztonságukat, ezzel hozzájárulva a jóléti társadalom fejlődéséhez.

9. A nemzetközi kapcsolatokra irányuló munka folytatása

A kereskedelem volumenének növekedése, a harmadik országokkal történő kapcsolattartás, az import- és exportforgalom folyamatos növekedése elengedhetetlenül szükségesség teszi az EU nemzetközi kapcsolatainak erősítését, további bővítését. Ebben a törekvésben nagy szerepe lehet az Engedélyezett Gazdálkodók kölcsönös elismerésének, az azt elismerő országok körének bővítésével.

3.5. Esettanulmány: Hogyan kezelte (kezeli) az EU a határon átnyúló e-kereskedelem jelentette kihívásokat az adó- és vámeljárásokban?

Az EU polgárai tömegesen rendelnek interneten harmadik országokból (pl. Kína, USA, Szingapúr) különféle árukat. Ez attól az időponttól növekszik jelentősen, amikortól a platformok (ez lehet bármilyen elektronikus felület pl. piactér, portál) mobiltelefonon (is) elérhető applikáció után is megkezdtek az értékesítést. A magánszemély néhány érintéssel megrendeli és kifizeti az árut és az már indul is a címzett felé.

A B2C („business to customer”) e-kereskedelemben sok egységnyi áru, sok-sok címzett részére, valamennyi logisztikai csatornát igénybe véve érkezik az Európai Unióba. A hagyományos megközelítésben ez rendkívüli módon megnehezíti, adott esetben ellehetetleníti a vámeljárással gyors és egyszerű lefolytatását. A vámeljárással ugyanis alapvetően az EU-ban letelepedett címzettek kérhetik minden egyes szállítmány után külön-külön. A nagyszámú címzettek miatt ez a gyakorlatban rendkívül körülményes, az információ pontatlansága vagy hiánya ezt csak nehezíti.

Megoldást kellett találni arra a problémára is, hogy az értékesítést végző platform, aki a kereskedelmi ügyletről (áru, címzett, vámérték) elektronikus adatokkal rendelkezik, a címzettől átvállalhatja az adó- és vámfizetéssel járó adminisztratív terheket, valamint a vámot és az adót be tudja fizetni. Így a címzett még egyszerűbben tud vásárolni az ezt megoldó platformoktól.

További problémát jelent, hogy a kis értékű (tagállamok választása szerint 22 vagy 10 eurónál nem értékesebb) szállítmányok importja általános forgalmi adó mentességet élvez. Ezáltal azok a gazdasági szereplők, amelyek az EU belső piacán működnek, az ilyen áruknál versenyhátrányba kerülnek az EU-n kívüli gazdasági szereplőkkel szemben.

A fentiek kezelése érdekében az Európai Unió Tanácsa módosította az áfa irányelvet (a Tanács (EU) 2017/2455 irányelve a 2006/112/EK irányelvnek és a 2009/132/EK irányelvnek a szolgáltatásnyújtásra és a termékek távértékesítésére vonatkozó bizonyos hozzáadottértékadó-kötelezettségek tekintetében történő módosításáról).

A módosítás szerint 2021. január 1-jétől az értékesítést végző platform is megfizetheti az általános forgalmi adót egyszerűsített eljárásban a 150 eurónál nem értékesebb termékek esetén, valamint ezzel egyidejűleg megszűnik a 22 (egyedülálló tagállamokban 10) eurónál nem értékesebb import áruk általános forgalmi adó mentessége. A platform egy általa választott tagállam adóhatóságánál bejelentkezhet – pénzügyi képviselő útján – és ott havonta önbevallás útján rendezheti az EU

valamennyi tagállamába érkező áruk után az általános forgalmi adót. Az adóregisztrációt elvégző tagállam adóhatósága utalja át az általános forgalmi adót a termékimport helye szerinti tagállam adóhatóságának („one stop shop” rendszer). A vámkezeléskor hivatkozni kell az adóregisztrációra és csökkentett adattartalmú vámárnyilatkozatot lehet benyújtani. Ez azt is jelenti, hogy valamennyi beérkező árura vámárnyilatkozatot kell benyújtani.

Egyes tagállamok (pl. Észtország) a természetes személyek részére e-kereskedelmi forgalomban beérkező áruk vámkezelésére könnyített eljárást dolgozott ki. A rendszer lényege, hogy a magánszemélyek különösebb vámügyi ismeretek nélkül, néhány érintéssel tudják a megrendelt árut vámkezelni és az általános forgalmi adót és vámot befizetni a vámhivatal részére. Ehhez internet eléréssel, elektronikus azonosítással (pl. e-személyi igazolvány, ügyfélkapu) és elektronikus fizetési lehetőséggel kell rendelkezni.

Záró gondolatok

Az Európai Unió, mint vámunió történelmének meghatározóan jelentős pontján éli mindennapjait. Új jogszabályi környezet került bevezetésre 2016-ban, megváltozott módszerekkel dolgozik a vámszakma jelentős része, az informatika térhódítása pedig vitathatatlan. Az aktuális lehetőségeknek és kihívásoknak egységes rendszert kell alkotniuk annak érdekében, hogy tovább erősítsék az Európai Uniónak és tagországainak makrogazdasági versenyképességét, amelynek alapja az ott működő vállalkozások és globális értékláncaik versenyképességének emelése.

Hivatkozások jegyzéke

Chikán A., Molnár B. – Szabó E.: A nemzeti versenyképesség fogalma és támogató intézményi rendszere, Közgazdasági Szemle, LXV. évf., 2018. december (1205–1224. o.) http://epa.oszk.hu/00000/00017/00265/pdf/EPA00017_kozgazdasagi_szemle_2018_12_1205-1224.pdf

Csath M. (2016): Versenyképesség: értelmezés, mérés és magyar teljesítmény, Szerkesztette: Gyenge B. – Kozma T. - Tóth R.; Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Üzleti Tudományok Intézete Tevékenység-menedzsment és Logisztika Tanszék Tudományos közleményei, Gödöllő.

Krugman, P. (1994): Krugman, Paul (1994) Competitiveness: A Dangerous Obsession, *Foreign Affairs*, Volume 73, Number 2, March/April 1994,

Krugman, P. R. (1997). *Pop internationalism*. Mit Press., Volume 73, Number 2, March/April

Krugman, Paul (1996), “Pop Internationalism,” Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA.

Az internetes források letöltési ideje 2019. július 28.

http://gtad.wto.org/trta_subcategory.aspx?cat=33121

http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2019-0059_HU.html#top

https://ec.europa.eu/taxation_customs/facts-figures/eu-customs-union-unique-world_en

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A31992R2913>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A01993R2454-20140101>

Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>

A Bizottság (EU) 2016/578 végrehajtási határozata (2016. április 11.) az Unió Vámkódexben előírt elektronikus rendszerek kifejlesztésére és telepítésére vonatkozó munkaprogram létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32016D0578>

Nemzetközi egyezmény a vámeljáráások egyszerűsítéséről és összehangolásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:I06025>

A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: Első kétéves jelentés az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése terén elért eredményekről: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52018DC0524>

A Tanács határozata (2003. március 17.) az Európai Közösségnek a vámeljáráások egyszerűsítéséről és összehangolásáról szóló nemzetközi egyezmény (Kiotói Egyezmény) módosító jegyzőkönyvéhez való csatlakozásáról (2003/231/EK): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:02003D0231-20040426>

A Tanács 2913/92/EGK rendelete (1992. október 12.) a Közösségi Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A31992R2913>

A Bizottság 2454/93/EGK rendelete (1993. július 2.) a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó rendelkezések megállapításáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A01993R2454-20140101>

A Bizottság (EU) 2016/578 végrehajtási határozata (2016. április 11.) az Unió Vámkódexben előírt elektronikus rendszerek kifejlesztésére és telepítésére vonatkozó munkaprogram létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32016D0578>

A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parkamentnek Első kétéves jelentés az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése terén elért eredményekről: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:52018DC0524>

Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>

EU Customs Union - Facts and figures:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/facts_figures_en.pdf

EU publications: Vámpolitika, Vámunió a polgárok védelméért és a kereskedelem megkönnyítéséért, Európai Unió, 2014: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d9d5aa5-e0c7-4d2c-a556-1c511e3e3e8e/language-hu>

Jelentés a belső piac versenyképességének az EU vámuniójának és a vámunió irányításának továbbfejlesztése révén történő megerősítéséről (2018/2109(INI)): http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2019-0059_HU.html

Nemzetközi egyezmény a vámeljáráások egyszerűsítéséről és összehangolásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:I06025>

The WCO leads the discussions on a “Customs of the Future” model as part of the comprehensive review of the Revised Kyoto Convention: <https://etradeforall.org/the-wco-leads-the-discussions-on-a-customs-of-the-future-model-as-part-of-the-comprehensive-review-of-the-revised-kyoto-convention/>

World Customs Organisation: The Contribution of Customs to Economic Competitiveness: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/key-issues/ecp/the-contribution-of-customs-to-economic-competitiveness.pdf?la=en>

Thibault Mercier: Overview Competitiveness, “a dangerous obsession”?, ECO-WEEK 6 December 2013 – 13-44; <https://economic-research.bnpparibas.com/Views/DisplayPublication.aspx?type=document&IdPdf=23326>

Defintion: http://gtad.wto.org/trta_subcategory.aspx?cat=33121

Eurostat: Share of EU in the World Trade, 2018-as adatok importban: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ext_lt_intrrole&lang=en és exportban: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

4. fejezet: Vámlogisztikai alapok

Szerzők: Nietsch Tamás, Skrám Katalin

A fejezet célja: A logisztika és a vám közötti közvetlen kapcsolat bemutatása, a vámlogisztikai alapismeretek összefoglalása. Témakörök:

- Vámérték szabályozás;
- Logisztikai (szállítási, fuvarszervezési megoldások);
- Incoterms klauzulák/paritások és azok tudatos alkalmazása, az ezáltal elérhető versenyelőnyök.

Bevezetés

A fejezet célja bemutatni a vámértékhez kapcsolódó szabályozási keretrendszert, különös tekintettel a logisztikai megoldások vámértéket befolyásoló elemeire.

A vámérték meghatározás célja az, hogy az EU vámterületére behozott áru tekintetében megállapítható legyen az az érték, ami után kalkulálható a fizetendő vám és egyéb köztartozás összege. Amilyen fontos, olyan összetett is a szabályozás, hiszen nagyon sok elem ismeretében lehet meghatározni azt, mi lesz a teljesítendő fizetés alapja, ami pedig alapvetően meghatározza a fizetendő kötelezettség nagyságát egy értékvám (ad valorem) alkalmazása esetén. A vámérték kimunkálás során nagyon leegyszerűsítve arra kell törekednünk, hogy megállapítsuk az EU vámterületére behozott áruk értékét az EU külső határán.

A vámérték megállapításának jelentőségét növeli, hogy magát a vámértéket nem csak a vámjogi összefüggésben használjuk, hanem hozzáadott értékadó és statisztikai vonzata is van illetve tarifális kvóta alkalmazása esetén is figyelembe veendő.

4.1. Nemzetközi jogszabályi környezet és annak alakulása

A vámérték szabályozási keretrendszerének vizsgálatakor a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization, (WTO) a Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (továbbiakban: GATT) 1995-ben létrehozott „utódja”) által lefektetett szabályokból kell kiindulni. Ez a szabályozás gondoskodik arról, hogy az országok közötti kereskedelmi megállapodások és kötelmek nyíltak és tisztességesek legyenek.

Az ad valorem (vagy értékvám) vámtételek hatálya alá tartozó importált áruk vámértékének meghatározására szolgáló jelenleg hatályos és alkalmazandó módszertant a Megállapodás az 1994. évi Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény VII. Cikkének végrehajtásáról WTO megállapodás tartalmazza.

4.1.1. Rövid áttekintés a jelenleg hatályos vámértékre vonatkozó szabályok kialakulásáról

GATT VII. cikk⁴⁹

A huszadik század első évtizedeiben a kereskedelmi folyamatok arra ösztönözték az országokat, hogy egyre összetettebb kölcsönhatásba lépjenek egymással, ami szükségessé tette egy olyan platform létrehozását, amely elősegíti és szabályozza a kereskedelmi kapcsolatokat. Az ennek nyomán 1947-ben létrejött GATT nemcsak a kereskedelem többoldalú megközelítését megteremtő kerekasztal-megbeszélésekhez biztosított fórumot, hanem egy nemzetközileg elismert kereskedelmi szabályrendszert is létrehozott. Az alapgondolat szerint a cél az volt, hogy „a vámok és más kereskedelmi akadályok lényeges csökkentése, valamint a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatban a megkülönböztető elbánás felszámolása” révén egyenlő versenyfeltételeket teremtsenek valamennyi tagország számára⁵⁰

Az GATT VII. Cikke meghatározta a nemzetközi értékelési rendszer általános elveit. Megállapította, hogy az importált áru vámjogi értékének az importált áru tényleges értékén kell alapulnia, amelyre a vámot vonatkoztatják, vagy hasonló áru értékén, és a vámérték nem alapulhat a nemzeti eredetű áruk vagy önkényes, vagy tetszőleges áru értékén, vagy fiktív értéken. Bár a VII.

⁴⁹ https://www.wto.org/english/tratop_e/cusval_e/cusval_info_e.htm

⁵⁰ Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT, 1947) bevezető bekezdése.

Cikk a „tényleges érték” fogalmát is tartalmazza, még mindig lehetővé tette az áruk értékelésére szolgáló, igen eltérő módszerek alkalmazását. Ezen túlmenően az ún. „grandfather clauses” lehetővé tették a régi szabványok folytatását, amelyek egyáltalán nem feleltek meg a nagyon általános új szabványnak.

Brüsszeli érték

Az 1950-es évektől kezdődően a vámokat számos ország értékelte az ún. Brüsszeli Értékmeghatározás szerint. E módszer szerint a szokásos piaci árat úgy határozták meg, hogy „az az ár, amelyet egy áru el tud érni, nyitott piaci körülmények között egymástól független vevő és az eladó között⁵¹”. Ez az ár minden egyes termék esetében meghatározásra és listázásra került, mely „listaár” alapján a vámot ezt követően kivetették. Ez a módszer széles körű elégedetlenséget okozott a gazdálkodók körében, mivel az árváltozások és a vállalatok versenylőnyei nem tükröződtek addig, amíg a vámhatóság bizonyos idő után nem módosította a listázott árat. Az új és ritka termékeket gyakran nem vették fel a listákban, ami megnehezítette a „normál ár” meghatározását. Nyilvánvaló volt, hogy rugalmasabb és egységesebb értékelési módszerre volt szükség, amely harmonizálja az összes ország rendszerét.

Tokiói megállapodás

Így jöhetett létre a Tokiói megállapodásban rögzített szabályrendszer, vagy más néven a GATT VII. Cikkének végrehajtásáról szóló, 1979-ben megkötött megállapodás. Az ebben foglaltak értelmében a behozott árukért ténylegesen fizetett vagy fizetendő ár vált a fizetendő vám alapjává. A „ügyleti érték” („transaction value”) alapján tisztességes, egységes és semleges rendszert hoztak létre az áruk vámszempontról való értékelésére, összhangban a kereskedelmi realitásokkal. Önálló megállapodásként a szabályozást több mint 40 szerződő fél írta alá.

Az új Megállapodás

A Tokiói megállapodást az 1993. évi GATT VII. Cikkének végrehajtásáról szóló WTO-megállapodás váltotta fel az Uruguayi Forduló befejezése után.

A Megállapodás előírja, hogy a vámértéknek – kivételes körülményektől eltekintve – az értékesítendő áruk tényleges árán kell alapulnia, amely általában a számlán szerepel. Ez az ár,

---

⁵¹ https://www.wto.org/english/tratop_e/cusval_e/cusval_info_e.htm_Letöltés: 2019. szeptember 18.

valamint a szükséges kiigazítások megegyeznek az ügyleti értékkel, amely a megállapodásban említett első és legfontosabb értékelési módszer.

Az alábbiakban azt vizsgáljuk, hogy a WTO által alkotott szabályrendszer hogyan valósul meg az EU-ban, illetve hogyan épül be logisztikai folyamatok mindennapi gyakorlatába.

4.1.2. A vámértékre vonatkozó Uniós jogszabályi rendszer

A nemzetközi egyezmények jogszabályi átültetésüknek kapcsán alapvetően két nagy csoportra oszthatók: átültetést igénylő jogszabályok és közvetlen hatású jogszabályok.

Átültetést igénylő egyezmények estén az EU-ban hivatkozással élni akkor lehet rájuk, ha ez EU a rendelkezést valamelyik jogi szabályozásába átültette.

Vám vonatkozású WTO rendelkezések közül az alábbiak kerültek átültetésre az Uniós Vámkódexbe⁵² (továbbiakban UVK):

- Fellebbezés lehetősége, független bíróság igénybe vételének lehetősége (UVK 44(1) cikk)
- Anti dőmping rendelkezések
- Szellemi tulajdonjog védelme (UVK 134, 267. cikkek)
- Vámértékre vonatkozó szabályok (UVK II cím, 3 Fejezet)
- Kiotói Egyezmény
- Harmonizált Rendszer (2658/87 EGK Rendelet)

Közvetlen alkalmazandó jogszabályokra az alábbiak kerülhetnek megnevezésre példaként (részletszabályok ebben az esetben is autonóm készülhetnek):

- Származási egyezmények
- TIR Egyezmény
- ATA Egyezmény

---

⁵² Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1565116983804&uri=CELEX:32013R0952>

Fentiekből is következik, hogy az Európai Unió vámérték szabályainak alapját a GATT megállapodás VII. cikke (WTO Egyezmény 1. melléklet) és annak végrehajtásáról szóló egyezmény biztosítja.

Az áru vámértékének meghatározása komoly szakértelmet igénylő feladat és meghatározóan jelentős az áruk nemzetközi kereskedelme során. Amilyen fontos, olyan összetett is a szabályozás, hiszen nagyon sok elem ismeretében lehet meghatározni azt, mi lesz a teljesítendő fizetés alapja, ami pedig alapvetően meghatározza a fizetendő kötelezettség nagyságát. A vámérték kimunkálás során nagyon leegyszerűsítve arra kell törekednünk, hogy meg tudjuk állapítani az EU vámterületére behozott áruk értékét az EU külső határán (CIF EU határ).

Az EU tagállamaiban alkalmazandó szabályozási keretrendszert az UVK 3. fejezete tartalmazza, kiegészítve a Felhatalmazási (továbbiakban: FJA)⁵³ és Végrehajtási (továbbiakban: VA)⁵⁴ jogi aktusok rendelkezéseivel.

4.2. Az Uniós Vámkódex vámérték vonatkozású rendelkezései⁵⁵

Az UVK előírásai alapján a vámértéket az alábbi 6 módszer egyikével kell megállapítani:

1. Ügyleti érték alapján;
2. Azonos áruk értékének figyelembevételével;
3. Hasonló áruk értékének figyelembevételével;
4. Egységáron alapuló érték alapján;
5. Számított érték módszerrel.
6. Tartalék módszer

---

⁵³ A Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. július 28.) a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1564564401430&uri=CELEX:32015R2446>

⁵⁴ A Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete (2015. november 24.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1564564464454&uri=CELEX:32015R2447>

⁵⁵ Az alfejezet az Európai Unió Bizottsága, Adó- és Vámügyi Főigazgatósága által kiadott iránymutatásban foglaltakra épül (Brussels, 28 April 2016 Taxud B4/ (2016) 808781 revision 2):

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/customs/customs_code/guidance_valuation_en.pdf

Fontos szabály, hogy elsősorban mindig az ügyleti értéket kell alkalmazni a vámérték meghatározás során (így ez az ún. elsődleges módja a vámérték meghatározásnak). Amennyiben ez nem lehetséges, akkor szigorú sorrendben lehet elemezni a többi, ún. másodlagos módszert. Az egységáron alapuló és a számított érték módszer az importőr kérésére felcserélhető.

4.2.1. Az ügyleti érték módszer

Az ügyleti érték alapján számított vámérték a gyakorlatban a leginkább alkalmazott módszere a vámérték meghatározásnak.

Az UVK 70. cikkében foglaltak szerint⁵⁶:

„Az áru vámértékének elsődleges alapja az ügyleti érték, azaz az áruért az Unió vámterületére irányuló kivitel céljából történő eladáskor ténylegesen kifizetett vagy kifizetendő – szükség esetén kiigazított – ár.”

Nagyon általánosan megállapítható, hogy az ügyleti érték a számlán szereplő ár.

Azonban a mai összetett értékláncok esetén számos adásvétel történik egy-egy áruszállítás kapcsán, így nagyon fontos annak meghatározása, melyik értékesítés alapján kiállított számlán szereplő értékből indulhatunk ki az ügyleti érték meghatározása során és hogyan, milyen elemekkel kell kiegészíteni azt, és melyek azok a tényezők, amelyek csökkenthetik a fizetés alapjául szolgáló értéket.

Az ügyleti érték megállapításának időpontja tekintetében fontos rendelkezést tartalmaz az FJA 128. cikkének (1) bekezdése, miszerint:

Az Unió vámterületére irányuló kivitelre eladott áruk ügyleti értékét a vám-árunyilatkozat elfogadásának időpontjában, az áruknak az említett vámterületre való behozatalát közvetlenül megelőzően történő eladás alapján kell meghatározni.

Ez alapján tehát azt az ügyleti értéket kell figyelembe venni a vámérték kalkulációja során, ami az előtt keletkezik, hogy az adott terméket behozzák az EU vámterületére, azzal a feltétellel, hogy az adott ügylet ténylegesen egy kivitelre vonatkozó művelethez kapcsolható.

---

⁵⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32013R0952&qid=1566220938853>

Az értékelés időpontjának megfelelő meghatározása azért is fontos, hogy minden egyéb tarifális és nem tarifális kötelezettség alkalmazható legyen az értékelendő áru tekintetében. Ezt az ügyletet úgy kell meghatározni, hogy értékelhető legyen a teljes kereskedelmi behozatali ügylet tartalma. Értjük ezalatt, hogy az ügylet lehetővé teszi az egyéb vonatkozó rendelkezések (például a kiegészítésekre és levonásokra vonatkozó rendelkezések) megfelelő alkalmazását. Ha ez nem lehetséges, az ügyleti érték módszer alkalmazása nem lehetséges.

Példák az ügyleti érték alkalmazására:

– Németországi „B” vevő indiai „A” eladótól vesz terméket, és ez a termék az adásvételt követően behozatalra került az EU vámterületére. Az adásvételről számla készül, azon feltüntetésre kerül a megállapodott adásvételi ár. Az értékelés tárgya a behozatalt közvetlen megelőző adásvételi ügylet „A” és „B” partnerek között, mivel az EU-ba történő kivitelhez kapcsolható, ténylegesen fizetett vagy fizetendő ár definícióját teljesíti.;

– Svájci „B” vevő amerikai „A” eladótól vesz terméket, amit osztrák partnerének „C” vevőnek értékesít. A „B” és „C” vevők közti ügylet az EU-ba történő árubehozatalt megelőzően valósul meg, arról számla kerül kiállításra és azon feltüntetésre kerül a megállapodott adásvételi ár. A „B” és „C” partnerek közötti adásvétel lesz a vámérték ügyleti értéként megállapított alapja, mivel az EU-ba történő kivitelhez kapcsolható, ténylegesen fizetett vagy fizetendő ár definícióját teljesíti.

Fontos figyelembe venni a rendelkezés azon részét is, miszerint az ügyleti értéket akkor lehet meghatározni, ha tényleges adásvétel áll a tranzakció mögött⁵⁷. Példaként említhető, hogy nem tekinthető adásvételnek a vevői készletre szállított áru, vagy a bérleti illetve lízingszerződés hatálya alatt az EU vámterületére behozott termék sem.

Vannak azonban olyan kereskedelmi ügyletek, melyek során az áru EU vámterületre történő mozgatása kapcsán nem történik értékesítés közvetlenül, csak majd egy későbbi időpontban, akkor azonban szükséges a vámérték alapját meghatározni. Ennek kapcsán született a VA 128 cikk (2) bekezdése, miszerint:

„Ha az árukat nem az említett vámterületre való beszállításukat megelőzően adják el az Unió vámterületére irányuló kivitelre, hanem az átmeneti megőrzés vagy egy olyan eljárás ideje alatt, amikor az árukat egy, a belső árutovábbítástól, a meghatározott célra történő felhasználástól és a

---

⁵⁷ WTO új megállapodása nem határozza meg az adás-vétel (sale) fogalmát, az alábbi eszközök támogatják az eligazodást: WCO Technical Committee Advisory opinion No 14.1, Commentary No 22.1

passzív feldolgozástól eltérő különleges eljárás alá vonják, akkor az ügyleti értéket ezen eladás alapján kell meghatározni.”

Leggyakoribb alkalmazása a fenti szabálynak a vámraktárban tárolt áruk kapcsán megvalósult adásvétel és az azt követő szabad forgalomba bocsátás. Ebben az esetben a nem uniós áru az EU vámterületére történt belépést követően nem szabad forgalomba bocsátásra kerül, hanem vámraktárba kerül betárolásra, majd a raktározás időtartama alatt történik meg az az értékesítés. Ezen vámraktárban megvalósult értékesítés ügyleti értéként a vámérték alapjául szolgál akkor, ha egyébként teljesíti az UVK és a VA fenti feltételeit.

Megjegyzendő, hogy a Vámszakértői Csoport Vámérték Szekciójának 2018. októberében tartott üléséről készült jegyzőkönyv⁵⁸ azt tartalmazza, hogy a VA 128. cikk (2) bekezdése nem vonatkozik olyan esetekre, ahol a vámraktárban az értékelendő áru többszöri értékesítésre kerül. A Vámszakértői Csoport megállapítása értelmében: ebben az esetben azt az értékesítést kell figyelembe venni, ami legközelebb van az értékelendő áru EU vámterületre történő belépéshez (esetünkben a vámraktárban történt első értékesítés). A logisztikai folyamatok és a vámkezelés lebonyolításának összefüggésében lényeges kiemelni, hogy a TAXUD álláspontja az, hogy a vámérték meghatározása nem függhet dokumentumok fellelhetőségének tényétől. Fontos ez azért, mert adott esetben 2–4 értékesítés kapcsán gondot okozhat a végső vevőnek, aki majd a szabad forgalomba bocsátást indítványozza a sorban első adásvételről okmányokat fellelni és bemutatni.

Példák a fenti rendelkezések elkülönítésére.

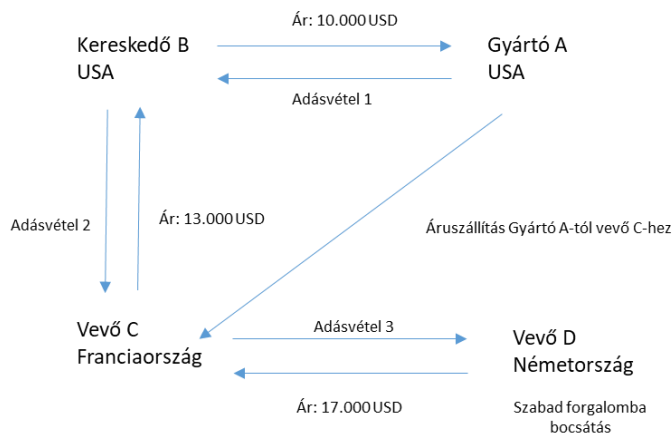
1. Árutat Kínából az EU vámterületére szállítanak, és a beszállítást követően vámraktárba tárolják be, azonban a beszállítást megelőzően nem történik termékértékesítés. A vámraktárba történő betárolás után a kínai eladó („A”) értékesíti a terméket a francia vevőnek („B”). Az értékesítés a szabad forgalomba bocsátás előtt történik. Így alkalmazható a VA 128(2) cikkében foglalt rendelkezés, az „A” és „B” közötti értékesítés az ügyleti érték, a vámérték számítás alapja. Amennyiben az értékesítés a szabad forgalomba bocsátás után történik meg, akkor a vámérték meghatározás másodlagos módszereit kell alkalmazni.

2. Árutat küldenek be harmadik országból az EU vámterületére, a beküldés kapcsán megvalósul „A” eladó (harmadik országban letelepedett) és „B” vevő (EU-ban letelepedett) között az 1. ügylet. A beküldést követően a nem uniós árut beraktározzák vámraktárba és ott korábbi „B” fél eladja a termékeket „C” vevőnek (EU-ban letelepedett), ezzel megvasul a 2. adásvétel. A 2. adásvétel során a terméket kiraktározzák vámraktárból és szabad forgalomba helyezik. Annak meghatározása kapcsán, hogy melyik adásvétel lehet a vámérték ügyleti értéként alkalmazott alapja, a korábban elemzett VA 128. cikk rendelkezései az irányadók. Mivel a 2. adásvétel kapcsán mind az

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeeting&meetingId=9210>

eladó és mind a vevő EU-ban letelepedett, az ügylet nem tekinthető kivitelre történő eladásnak, ezért a 2. adásvételi ügylet nem figyelembe vehető ügyleti értéként a vámérték alapjaként. A szabad forgalomba bocsátás során az 1. adásvételi ügyletet lehet figyelembe venni.

3.,

Forrás:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/customs/customs_code/guidance_valuation_en.pdf

A fenti ügylet során a termék többszöri értékesítés tárgya.

- 1., Az „A” gyártó eladja a „B” kereskedőnek (mindketten az USA-ban letelepedett üzleti egység)*
- 2., A „B” kereskedő eladja az árut a „C” francia vevőnek*
- 3., A „C” francia vevő eladja az árut a „D” német vevőnek, aki az árut szabad forgalomba helyezi.*

Az árut közvetlenül az USA-beli gyártótól a francia vevőhöz szállítják, ott vámraktárba helyezik és nem uniós áruként tovább értékesítik és tovább szállítják a „D” német vevőhöz.

A vámérték meghatározásához alapul vett ügyleti érték az USA-beli „B” kereskedő és a „C” francia vevő közötti Adásvétel 2 (az utolsó Adásvétel 3 már két EU-s partner között kerül lebonyolításra, így nem teljesíti az ügyleti érték „kivitelre irányuló értékesítés” feltételét).

Logisztikai szempontból fontos hozzátenni, hogy adott esetben a vámkezelést végző végleges vevő (esetünkben német D Vevő) nehézségekbe ütközhet beszerezni francia partnerétől azt a számlát, amellyel az amerikai kereskedő eladta a terméket, hiszen a köztük létrejött ügylet kapcsán azonnal birtokába kerül a haszonra vonatkozó információknak, amit nem minden értékesítést végző partner kívánja vevője tudomására hozni.

4.2.2. Az ügyleti érték alkalmazásának feltételei

Az ügyleti értéknek minden olyan, a vevő részéről az eladónak fizetett (vagy harmadik fél részére, de az eladó javára) teljesített fizetést tartalmaznia kell, ami a behozott áru eladásának feltétele.

Az ügyleti érték alkalmazásának további feltételeit az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

- a vevő számára nincs az áru feletti rendelkezés vagy felhasználás tekintetében korlátozás;
- az eladás nem függ olyan feltételektől vagy ellenszolgáltatástól, amely értéke nem határozható meg az értékelendő árut illetően,
- az áruk későbbi viszonteladásából, átengedéséből, használatából származó haszon nem kerül vissza az eladóhoz
- a vevő és az eladó nincs kapcsolatban egymással (illetve, ha mégis, ez a kapcsolat nem befolyásolja az ügyleti értéket). A kapcsolódó felekről részletszabályokat a VA 134. cikke tartalmaz.

4.2.3. Az ügyleti érték kiegészítése

Amennyiben a vámkezelés kapcsán megállapítható, hogy az ügyleti érték alkalmazható, ahhoz, hogy a vámértékhez eljussunk, megfelelő kiigazítást kell mérlegelni.

Az ügyleti értéket az alábbiakkal kell kiegészíteni, amennyiben ezeket a költségelemeket nem tartalmazza a ténylegesen fizetett vagy fizetendő ár:

- amennyiben a vevő számára merül fel, de nem tartalmazza az ár, szükséges hozzáadni az ügyleti értékhez a jutalékot és ügynöki jutalékot, a vételi jutalék kivételével; a tárolóeszközök költségét, amelyek vámszempontról az értékelendő áruval egy tekintet alá esnek, illetve a csomagolás költségét, beleértve a munkabért és az anyagköltséget is;
- olyan áruk és szolgáltatások értéke (megfelelően megosztva) is növeli az ügyleti értéket, amiket a vevő ingyenesen vagy kedvezményesen biztosít a behozott áruk előállításával és kivitelre történő eladásával kapcsolatban;
- az értékelendő áruhoz kapcsolódó jogdíjak és licenccdíjak, amelyet a vevő köteles fizetni az áru eladásának feltételeként, ugyancsak növelik az ügyleti értéket;
- az értékelendő áru későbbi viszonteladásából származó olyan bevétel, amely visszakerül az eladóhoz, hozzáadandó az ügyleti értékhez a vámérték kalkulációja kapcsán;

- az értékelendő árunak az EU vámterületére való beszállításának helyéig felmerülő szállítási, biztosítási, rakodási és anyagmozgatási költsége olyan elem, amely szinte minden ügylet során értékelendő a vámértéket kimunkáló szakember által. Az EU vámterületének első belépési pontja a fuvarozási mód függvényében az alábbi:
  - első tengeri kikötő az EU vámterületén,
  - vasúti, belvízi vagy közúti szállításnál az első belépési vámhivatal,
  - egyéb fuvarozási módnál az a hely, ahol először halad át az áru az EU vámterületének határán,
    - légi fuvarozás esetén a vámterület határának függőleges vonalában.

A szállítási, biztosítási, rakodási és anyagmozgatási költség megosztása EU vámterületén kívüli és belüli szakaszra

- a távolsággal arányosan, vagy
- igazolt költségek alapján (pl. vasúti fuvarozás pályadíja), vagy
- légi fuvarozás és légi expressz szállítás esetén százalékosan a VA 23-01 melléklet szerint

történhet.

Egy szállítmány esetén több vám-árnyilatkozattal vagy egy vám-árnyilatkozaton több tételsorral történő vámkezelés során a kiigazítás összegének megosztására két praktikus megoldás alkalmazható:

- az importált termékekre arányosan szétosztva (pl. logisztikai költségek súly alapján)
- az első vám-árnyilatkozatra vagy az első tételsorra terhelve az összes költség (pl. műanyag fröccsöntő szerszám esetén).

Az alábbi költségelemeket nem kell figyelembe venni a vámérték kalkulációja során, amennyiben ezen költségek a ténylegesen kifizetett vagy kifizetendő ártól elkülönítve kerültek feltüntetésre, vagy a nyilatkozattevő igazolni tudja e költségtényezőket (pl. vasúti fuvarozás meghirdetett pályadíja, az EU-ban megfizetett vámokra és egyéb terhekre vonatkozó vámhatározat stb.):

- az értékelendő áru szállítási költsége az EU vámterületére történő belépést követően;
- az értékelendő árunak az EU vámterületére történő belépést követő építés, létesítés, szerelés, karbantartás vagy technikai segítségnyújtáshoz kapcsolódó költsége;

- az értékelendő áru vásárlásával kapcsolatos kamat terhek;
- az értékelendő áru az EU vámterületén történő újraelőállításához kapcsolódó jogokért fizetett díjak,
- vételi jutalék;
- behozatali vámok és egyéb terhek;
- olyan forgalmazási és viszonteladási jogokért a vevő által fizetett díjak, amik nem az értékelendő árunak az Unióba irányuló kivitelhez kapcsolódó eladás feltétele.

Logisztikai szempontból és a lehetséges megoldások mérlegelése kapcsán a leggyakrabban a fuvarozási, árumozgatási, csomagolási és biztosítási költségek felmerülése, értékelése jelenti a legnagyobb kihívást. Annak eldöntésében, hogy mit tartalmaz a számlán feltüntetett ügyleti érték, alapvetően a fuvarparitásból tudunk következtetni. A fuvarparitások megválasztása tehát meghatározó jelentőséggel bír a behozatalkor fizetendő vám és egyéb terhek vonatkozásában, így részletes ismeretük elengedhetetlen a logisztikai folyamatok tervezése, szervezése és kivitelezése során. Erre e fejezet utolsó részében térünk ki részletesebben.

4.2.4. A vámérték meghatározás másodlagos módszerei

Az EU vámterületére behozni kívánt áruk nagy többsége esetén alkalmazható az ügyleti érték, mint a vámérték alapja. Vannak azonban olyan esetek, ahol nem teljesülnek a korábbiakban ismertetett elemek (pl.: nincs tényleges fizetés az ügylet mögött, mint az ingyenesen kapott minta esetén), és alternatív vámérték kimunkálási módszereket kell alkalmazni.

2. sz. értékelési módszer: a vámérték meghatározása azonos áruk ügyleti értéke alapján

Ha a vámérték az ügyleti érték alapján nem állapítható meg, akkor a vámérték megállapítás módszerei közül a sorrendben következő módszert kell alkalmazni: az azonos áru ügyleti értéke alapján kell kiszámítani az vámértéket. Az azonos árunak is teljesíteni kell azt a feltételt, hogy az Unióba irányuló kivitelre eladott árunak kell lennie és az áru értékelésével azonos vagy közel azonos időpontban kell a kivitelnek megvalósulnia.

„A vámértéket azoknak az azonos áruknak az ügyleti értéke alapján kell megállapítani, amelyeket ugyanazon a kereskedelmi szinten és lényegében ugyanakkora mennyiségben adtak el, mint az értékelendő árukat. Ha ilyen eladás nem található, azoknak az azonos áruknak az ügyleti értékét

kell alapul venni, amelyeket más kereskedelmi szinten és/vagy más mennyiségben adtak el, kiigazítva azt az eltérő kereskedelmi szintből és/vagy mennyiségből adódó eltérésekkel, feltéve, hogy ezek a kiigazítások olyan bemutatott bizonyítékon alapulnak, amelyekből, függetlenül attól, hogy a kiigazítás értéknövekedést vagy értékcsökkenést eredményez, egyértelműen megállapítható a kiigazítás indokoltsága és pontossága.” (Dézsi, 2010, 18. old.)

Amennyiben több azonos áru ügyleti értéke is fellelhető, akkor az azok közül a legalacsonyabbat kell figyelembe venni a vámérték kimunkálása során.

3. számú értékelési módszer: a vámérték meghatározása hasonló áruk ügyleti értéke alapján

Amennyiben a fentiek szerinti azonos áru nem fellelhető, arról információja nincs a vámértéket kimunkáló félnek, akkor a sorban következő 3. értékelési módszert kell a vámérték meghatározására figyelembe venni: hasonló áru ügyleti értékét kell alapul venni. A hasonló áru meghatározásánál is fontos hasonló tulajdonságokkal rendelkezzen, mint az értékelendő áru, hasonló anyagból álljon, és ugyanazon funkciókat lássa el, illetve a kereskedelemben egymást helyettesíthetők legyenek.

4. számú értékelési módszer: a vámérték meghatározása egységáron alapuló módszer alapján

A következő módszer, melyet mérlegelni kell, amennyiben az előző módszerek nem vezettek eredményre: az egységáron alapuló módszer. Az egységárat úgy kell kialakítani, hogy az az értékelendő áru, vagy azonos vagy hasonló áruk kapcsán, azokkal azonos állapotban az Unióban történt értékesítést kell alapul venni. Az egységár az az ár, amelyen a behozatalt követően a legtöbb egységet értékesítik a behozatal követő első kereskedelmi szinten. Részletszabályok tartalmazzák arra vonatkozó rendelkezéseket, hogy ez az értékesítés és az áru milyen állapotában történhet meg. Az az értékesítés vehető figyelembe, amely az értékelendő import áru behozatalt követő legfeljebb 90 napon belül történt.

5. számú értékelési módszer: a vámérték meghatározása számított érték módszer alkalmazásával

A számított érték módszer kapcsán figyelembe kell venni a gyártás költségeit, továbbá a behozott áru előállításában alkalmazott más feldolgozás költségét, értékét is. A számítás során kalkulálni kell a tárolóeszközök költségével, amelyek az értékelendő áruval egy tekintet alá esnek, illetve a csomagolás költségével, beleértve a munkabért és anyagköltséget egyaránt. A módszer alkalmazásakor a vámérték részeként kell kezelni az olyan áruk és szolgáltatások arányos értékét,

amelyet a vevő biztosít az eladó részére az értékelendő áru előállításához, és mely költségek nem szerepelnek a ténylegesen fizetett vagy fizetendő árban. Az Unió területén végzett mérnöki munka, fejlesztés, művészmunka, formatervezés, tervrajzok és vázlatok csak olyan mértékben kell, hogy a vámérték részét képezzék, amilyen mértékben ezt az előállítónak felszámítják. A vámérték kalkulációja során figyelembe kell venni az értékelendő áruval azonos fajtájú, a kivitel országában az Unióba irányuló kivitelre előállított áru gyártóinál az eladáskor rendszerint jelentkező nyereség és általános költségek összegét. Az ügyleti értékkel azonos módon a számított érték kalkulációja során is számolni kell az áruk szállítási, biztosítási, rakodási és anyagmozgatási költségeinek azon hányadával, mely az Unió vámterületére történő belépésig merül fel.

6. számú értékelési módszer: a vámérték meghatározása tartalék módszer alkalmazásával

Egyes esetekben nem állapítható meg az EU vámterületére behozott áruk vámértéke a fenti módszerek egyikével sem. Ebben az esetben a vámértéket a rendelkezésre álló adatok alapján, akár az előző módszerek kombinálásával is, vagy bármilyen más módon kell megállapítani. A módszer alkalmazásával kapott vámértéknek méltányosnak, észszerűnek, egységesnek és semlegesnek kell lennie, és adott mértékben tükröznie kell a kereskedelmi valóságot.

4.3. Incoterms 2010 és vámérték

Az⁵⁹ Incoterms a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (International Chamber of Commerce – ICC) szokványai a belföldi és a nemzetközi kereskedelmi feltételek használatáról. Az Incoterms nem jogszabály, hanem a kereskedelemben kialakult szokások, íratlan szabályok írásban rögzített „gyűjteménye”, azaz a kereskedelem szokványai. Az Incoterms költségeknek, kockázatoknak és bizonyos adminisztratív kötelezettségeknek az eladó és a vevő közötti megosztásáról szól. Mivel ez nem jogszabály, ezért alkalmazása nem kötelező, de a nemzetközi kereskedelemben általánosan elterjedt, ugyanis egyszerűsíti az eladó és a vevő közötti megállapodást azzal, hogy számos kérdésben megállapodásukat nem kell részletesen írásban rögzíteniük, elég csak a megállapodásuk szerinti szokványra történő pontos hivatkozás.

---

⁵⁹ A fejezet „A vám szerepe az ellátási láncban” című BKIK kiadvány alapján (2018), melynek szerzője Nietsch Tamás.

Az Incoterms első kiadása 1936-ban jelent meg, és mivel nem jogszabály, így nem évül el. Természetesen a szállítási, az okmányolási és a kommunikációs technikák folyamatos fejlődése miatt szükséges volt az Incoterms rendszeres megújítása, amit az ICC az elmúlt években tízéves periódusokban végzett el. E fejezet írásakor a 2010-es kiadás a legfrissebb használatban lévő, de az ICC 2019. szeptember elején jelentette meg a 2020-as kiadást, amelyet 2020. január 1-jétől használhatunk. Mivel a szokvány nem évül el, ezért elméletileg az Incoterms bármely „évjárata” használható, de nyilvánvalóan mindig a legújabb változatra érdemes hivatkozni, hiszen ez felel meg leginkább a kor követelményeinek.

Az Incoterms 2010 és 2020 11 változatot tartalmaz arra, hogy a szállítás-fuvarozás költségeit és kockázatait meddig viseli az eladó és mikortól viseli a vevő. Ezeket paritásnak, illetve klauzuláknak nevezzük, és az angol meghatározásuk 3 betűs rövidítésével jelöljük, amelyet mindig a lehető legpontosabban ki kell egészíteni annak a földrajzi pontnak a meghatározásával, amelynél a költség (és 4 klauzula kivételével a kockázat) viselése „átszál” eladóról vevőre. Továbbá a klauzula megnevezésében mindig hivatkozni kell az Incoterms évszámmal megjelölt változatára, amely szabályai szerint értelmezendő a klauzula (pl. DAP Budapest vevő gyártelepe Incoterms 2010, ha az összes fuvarozási költséget eladó fizeti vevő telepéig, ahol a fuvarszekőzből történő kirakodás már vevő feladata, valamint vevő intézi az import vámkezelést és fizeti az importvámot és adókat).

Az Incoterms 2010 és 2020 klauzuláit a következőkben az alkalmazható fuvarozási módok mentén tárgyaljuk.

4.3.1. Bármely fuvarozási mód esetén

EXW – Üzemből, az eladó kötelezettsége az áru legyártása vagy beszerzése, raktárban történő elkülönítése, erről vevő értesítése. Az átadás egyeztetett, illetve szerződés szerinti időpontjától kezdve (feltéve, hogy az áru elkészültéről szóló értesítés megtörtént), a további költségek és az áru elvesztésének vagy sérülésének kockázata (a továbbiakban: a kockázat) a vevőt terhelik. Az export vámkezelést vevőnek kell intéznie.

- Ha magyar exportról van szó, akkor az Európai Unió vámszabályait kell alkalmazni az export vámkezelésre. Ez megköveteli azt, hogy az export vám-árnyilatkozatot egy, az Európai Unióban letelepedett és adóregisztrációval rendelkező cég nevében nyújtsák be.

Az esetek döntő többségében 3. országos (nem Uniós) vevő nem rendelkezik ezzel. Lehetőség van arra, hogy a vevő közvetett vámjogi képviselője szerepeljen exportörként a vám-árunyilatkozaton. Kérdés azonban, hogy a vevőnek van-e olyan partnere, amely közvetett vámjogi képviselőként tud – és hajlandó - eljárni. A gyakorlatban azt látjuk, hogy EXW klauzulát tartalmazó szerződés ellenére eladó végzi el az export vámkezeléssel kapcsolatos feladatokat, és rakja fel az árut a fuvarszközre, ez azonban hibás gyakorlat, mert ennek helyes megnevezése FCA (Bérmentesítés nélkül a fuvarozónak) lenne.

- Ha magyar importról van szó, akkor EXW paritás esetén a magyar vevőnek kellene egy nem Uniós országban, pl. Kínában export vámkezelést intéznie. Kérdéses, hogy az eladó országában ez egyáltalán lehetséges-e (Kínában például nem), továbbá kérdés, ismeri-e a magyar vevő az eladó országának vám-, adó- és egyéb, a kivitellel kapcsolatos szabályait. Megint csak az esetek döntő többségében természetesen nem ismerheti a vevő ezeket, ezért általában megkéri az eladót az export intézésére. Ekkor a vevő azt kockáztatja, hogy az eladó ezt a vételárban nem kalkulált többlet szolgáltatásként értelmezi, és ennek (a vevő által nem kalkulált) többletköltségét kiszámlázza vevőnek – mely összeg az ügyleti érték kiegészítéseként emelné a vámértéket. A helyes klauzula ebben az esetben is FCA lenne.

E klauzula hátránya, hogy az EU-s eladó számára kockázat a kiléptetés igazolása és ezzel az export áfamentességének biztosítása, mivel a fuvarozást a vevő szervezi, intézi, így adott esetben előfordulhat, hogy az exportra szánt szállítmány valójában nem hagyja el az EU vámterületét.

Import ügyleti vámérték az EXW eladási ár, növelve minden fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig.

FCA – Bérmentesítés nélkül a fuvarozónak, az eladó az EXW kötelezettségén túl intézi az export vámkezelést, továbbá

- ha a klauzulában megnevezett hely az eladó telephelye, akkor a vevő által megjelölt fuvarszközbe az árut berakodja,
- egyéb esetben az árut a megnevezett helyen átadja a vevő által megjelölt fuvarozónak vagy szállítmányozónak. Az eladó fuvarszközéből történő kirakodás költségét és kockázatát a vevő viseli.

E klauzula hátránya, hogy az EU-s eladó számára kockázat a kiléptetés igazolása és ezzel az export áfamentességének biztosítása, mivel a fuvarozást vevő szervezi, intézi, így adott esetben előfordulhat, hogy az exportra szánt szállítmány valójában nem hagyja el az EU vámterületét.

Import ügyleti vámérték az FCA eladási ár, növelve minden fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, beleértve a rakodási költségeket is, ha a rakodás nem az eladó telephelyén történt.

CPT – Fuvarozás fizetve ...-ig, az eladó az árut a saját költségére a klauzulában megjelölt rendeltetési helyre feladja, fizeti a fuvarköltséget, de az árunak a fuvarozó részére történő átadásától kezdve a kockázatot a vevő viseli. Tehát a klauzulában megnevezett rendeltetési hely (pl. CPT Zürich) és a kockázat átszállásának helye (pl. BILK) két különböző földrajzi pont. Ez minden „C” betűvel jelölt klauzula tulajdonsága.

Ha a fuvarozási szerződés szerint a tranzit eljárások költségét (pl. T1 eljárás Frankfurt repülőtérrel) a magyar vevő telephelyére) a fuvarozó a díjfizetőre, azaz az eladóra terheli, akkor ez az eladó költsége, ellenkező esetben a vevőé, mely összeg növelné az import vámértéket.

Import ügyleti vámérték a CPT eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési hely nem az EU-ban van. Továbbá a vámértéket növeli a vevő által kötött szállítmánybiztosítás – hiszen vevő viseli a fuvarozás kockázatát - díja, költsége is.

CIP – Fuvarozás és biztosítás fizetve ...-ig, azonos a CPT feltételeivel, kiegészítve azzal, hogy az eladó köteles saját költségére, de a vevő javára szállítmánybiztosítást kötni.

Import ügyleti vámérték a CIP eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési hely nem az EU-ban van. Mivel a szállítmánybiztosítás költsége benne van eladó CIP árában, ezzel nem kell kiegészíteni a vámértéket.

DAP – Megnevezett helyre szállítva. A megnevezett hely bármilyen cím lehet, ahová az eladó leszállítja az árut, de ahol a fuvarszeközből történő kirakodás költségét és kockázatát már a vevő viseli.

Tranzit vámkezelés költsége a megnevezett rendeltetési helytől a vevő költsége. Incoterms 2020 szabálya szerint a tranzit vámkezelés költségeit minden országban az eladó fizeti, kivéve az import

országban felmerülő tranzit vámkezelés költségét (pl. árutovábbítás a budapesti repülőtérrel a magyar vevő címére).

Import üzleti vámérték a DAP eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési hely nem az EU-ban van.

DAT – Terminálon átadva az Incoterms 2010 szerint, **DPU** – Megnevezett helyre szállítva és kirakodva az Incoterms 2020 szerint. Az eladó szállítja az árut a klauzulában megjelölt helyre, és azt a fuvarszekéből kirakva elhelyezi a vevő javára. Az Incoterms 2010 szabálya szerint terminálon bármilyen olyan helyet (kikötőt, repülőteret, konténer terminált, raktárt, stb.) érthetünk, amely alkalmas arra, hogy ott a vevő részére az eladó árut helyezzen el.

Tranzit vámkezelés költsége a megnevezett rendeltetési helytől a vevő költsége. Incoterms 2020 szabálya szerint a tranzit vámkezelés költségeit minden országban az eladó fizeti, kivéve az import országban felmerülő tranzit vámkezelés költségét (pl. árutovábbítás a budapesti repülőtérrel a magyar vevő címére).

Import üzleti vámérték a DAT/DPU eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési hely nem az EU-ban van.

DDP – Vámfizetéssel szállítva, azonos a DAP-pal, kiegészítve azzal, hogy az eladó intézi a vevő országában az import vámkezelést, fizeti az importvámot és a kapcsolódó adókat.

Ez a másik kockázatos klauzula vámszempontról. Ebben történt megállapodást követően eladó köteles az árut szállítani a klauzulában megjelölt földrajzi pontra, importban vámkezelve (vám és adók megfizetve), készen arra, hogy vevő az árut le- illetve kirakodja és azonnal használatba vegye.

- Ha a magyar eladó állapodik meg DDP paritásban, akkor hasonló a problémája, mint az EXW-ben szerződött vevőé, azaz az eladónak kell intéznie az import vámkezelést a vevő országában, kell fizetnie az importvámot és import adókat. Azon kívül, hogy erre az adott ország szabályai esetleg nem adnak lehetőséget, az eladó talán nem ismeri a vevő országának vám- és egyéb, az importtal kapcsolatos szabályait. Probléma lehet, hogy az import áfát (ha a vevő országában van áfa) eladó vissza tudja-e igényelni, vagy ez olyan

extra költség, amely más paritás használata esetén nem merülne fel (azaz eladó költségei szükségtelen mértékben magasabbak, mint versenytársaié). DDP-vel szemben pl. a DAP klauzula a jó megoldás.

- DDP a magyar vevő számára is kockázatos lehet, hiszen 3. országos eladója, adóregisztráció hiányában általában nem képes az import vámkezelésére. Ezt a vevő onnan fogja észrevenni, hogy az áru késik (eladó és a fuvarozó vagy szállítványozó hosszasan levelezik a problémáról), amely a termelést vagy értékesítést akadályozza, vagy a fuvarozó/szállítványozó vevőt kéri meg a vámkezelési megbízás kiadására. Ha vevő úgy gondolja, ennek semmi akadálya, hiszen az összes költséget eladó fizeti, akkor téved: a vámkezelés nem csak költség, hanem kockázat is, ugyanis ekkor vevő nevében (de eladó költségére) készítik el a vám-árnyilatkozatot, amelynek tartalmáért vevő felel akkor is, ha a vám-árnyilatkozat téves, netán hamis adatokat tartalmaz. Gondoljon a vevő arra, hogy a helytelen vámtarifaszám helytelen vámtételt és így vámhiányt eredményezhet! A hibásan – esetleg szándékosan – alacsonyabban meghatározott vámérték következménye is vámhiány, amelyet majd vevőnek kell megfizetnie esetleg bírsággal „fűszerezve”, vagy például a származási ország hibás, nem az Európai Unió, hanem az eladó országának szabályai szerinti meghatározása következtében vevőnek egy vámellenőrzés kapcsán antidömping vagy kiegyenlítő vagy kiegészítő vámot kell fizetnie, vagy jogtalanul igénybe vett kedvezményes vámtétel miatt keletkezik bírsággal növelt vámfizetési kötelezettsége. Importban is a DAP alkalmazása javasolt DDP helyett.
- Van azonban olyan eset, amikor a DDP kifejezetten előnyös a magyar vevő számára. Erre akkor érdemes gondolni, ha egy EU-s cégtől vásárol a vevő, de felmerül annak kockázata, hogy az adott árut az eladó 3. országból szerzi be, és esetleg vámfizetés nélkül, nem-Uniós áruként adja el vevőnek. Ennek a kockázatnak a kivédésére alkalmas a DDP paritás, hiszen ekkor eladó kötelezettsége az import vámkezelés és vámfizetés.

Import üzleti vámérték a DDP eladási ár, levonva ebből az EU első belépési pontja és a megnevezett rendeltetési hely közötti fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai és biztosítási költségeket, ha ezek igazoltak, továbbá levonva a fizetendő import vámot és áfát, ha ez utóbbit nem igénylik vissza.

4.3.2. Tengeri és belvízi fuvarozás esetén

FAS – Bérmentesítés nélkül a hajó oldalához, az eladó az árut a klauzulában megjelölt kikötőben, a vevő által meghatározott hajó mellé helyezi el.

E klauzula hátránya, hogy az EU-s eladó számára kockázat a kiléptetés igazolása, ha a rakodási kikötő az EU vámterületén van. Ezzel az export áfamentességének biztosítása a kockázat, mivel a fuvarozást vevő szervezi, intézi, így adott esetben előfordulhat, hogy az exportra szánt szállítmány valójában nem hagyja el az EU vámterületét.

Import ügyleti vámérték az FAS eladási ár, növelve minden fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, beleértve a rakodási költségeket is az indulási kikötőben.

FOB – Bérmentesítés nélkül a fedélzeten, ebben az esetben az eladó fizeti az áru berakodási költségét a vevő által megjelölt hajó fedélzetére és viseli a kockázatot az árunak a fedélzetre történő elhelyezéséig.

Import ügyleti vámérték a FOB eladási ár, növelve minden fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig.

CFR – Költség és fuvardíj, a CPT tengeri vagy belvízi megfelelője, tehát az eladó fizeti a fuvardíjat a klauzulában megjelölt kikötőig. A kikötői kirakodás költségét eladó csak akkor fizeti, ha ez szokásosan benne van a fuvardíjban. A kockázatot eladó azonban csak a FOB-nak megfelelően, azaz az árunak a hajó fedélzetére történő elhelyezéséig viseli.

A tranzit vámkezeléssel kapcsolatos költségeket a megnevezett rendeltetési kötőtől a vevő fizeti.

Import ügyleti vámérték a CFR eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési kikötő nem az EU-ban van. Továbbá a vámértéket növeli a vevő által kötött szállítmánybiztosítás – hiszen vevő viseli a fuvarozás kockázatát – díja, költsége is.

CIF – Költség, biztosítás és fuvardíj, a CIP-hez hasonlóan eladónak a CFR szerinti kötelezettsége kiegészül szállítmánybiztosításnak az eladó költségére, de a vevő javára történő megkötésével.

Import ügyleti vámérték a CIF eladási ár, növelve a vevő által fizetett fuvarozási, raktározási, rakodási és egyéb logisztikai költséggel az EU első belépési pontjáig, ha a megnevezett rendeltetési

kikötő nem az EU-ban van. Mivel a szállítmánybiztosítás költsége benne van eladó CIF árban, ezzel nem kell kiegészíteni a vámértéket.

Záró gondolatok

A vámértéket bemutató fejezet röviden ismerteti a vámértékre vonatkozó szabályrendszert és a napi gyakorlat összefüggésében felhívja a figyelmet az Incoterms parítások és vámérték összefüggéseire. Alapvetően ráirányít a téma összetettségére és hangsúlyozni kívánja azt a magasszintű szakmai felkészültséget, melyet a vámérték kimunkálás megkíván. A lehetőségek és a kötelezettségek sokszintű, sokszínű hálózatának egy részébe enged bepillantást és nem törekszik a vámértékkel kapcsolatos szabályozás minden részletére kitérni.

Az Incoterms szokványok tartalmi elemeinek ismerete elengedhetetlen a megfelelő és az igényekhez leginkább igazodó logisztikai megoldás kidolgozása, majd a kapcsolódó kötelezettségek teljesítése során.

Hivatkozások jegyzéke

Décsi Zs. (2010): A vámérték kimunkálás szabályai, Munkaanyag, az Új Magyarország Fejlesztési Terv TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának fejlesztése” keretében készült

Lyons, T. (2018): EU Customs Law (third edition), Oxford EU Law Library, Oxford University Press.

Nietsch T. (2018): A vám szerepe az ellátási láncban. BKIK kiadvány.

Az internetes források letöltésének ideje: 2019. augusztus 31.

Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1565116983804&uri=CELEX:32013R0952>

A Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. július 28.) a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1566222624945&uri=CELEX:32015R2446>

A Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete (2015. november 24.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1566222666267&uri=CELEX:32015R2447>

Compendium of customs valuation text, Edition 2018:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/customs_valuation_compendium_2018_en.pdf

Európai Unió Bizottsága, Adó- és Vámügyi Főigazgatósága által kiadott iránymutatás: Guidance Customs Valuation, Implementing Act Articles 128, 136 and 347, Brussels, 28 April 2016 Taxud B4/ (2016) 808781 revision 2:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/customs/customs_code/guidance_valuation_en.pdf

Minutes of the 5th meeting of Customs Expert Group - Valuation

<https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeeting&meetingId=9210>

Incoterms 2010 by the International Chamber of Commerce

5. fejezet: Vámeljárások a vállalati versenyképesség szolgálatában

Szerzők: Vizsy József, Hálám Szabolcs

A fejezet célja: A vámeljárások alkalmazásorientált bemutatása, az ellátási lánc-menedzsment kontextusába helyezve:

- Vámeljárások rendszere;
- Vámeljárások és versenyképesség kapcsolata.

Bevezetés

A vám elé állított nem uniós árukat vámjogi státusuk rendezése érdekében vámeljárás alá kell vonni, mely vámeljárást az ügyfél szabadon választhat meg. A vámeljárás szabadon történő választását korlátozhatják tiltó/korlátozó rendelkezések, illetve az áru vámjogi státusa (uniós áru nem bocsátható szabad forgalomba, nem uniós áru nem vonható kiviteli vámeljárás alá).

A különböző vámeljárásokat az Uniós Vámkódex az alábbiak szerint csoportosítja:

1. Szabad forgalomba bocsátás
2. Kivitel
3. Különleges eljárások
  - a. árutovábbítás
    - i. külső árutovábbítás
    - ii. belső árutovábbítás
  - b. tárolás
    - i. vámraktározás
    - ii. vámszabad területi eljárás
  - c. különleges felhasználás
    - i. ideiglenes behozatal
    - ii. meghatározott célra történő felhasználás
  - d. feldolgozás
    - i. aktív feldolgozás
    - ii. passzív feldolgozás

Az egyes vámeljáráások részletes bemutatására a következő fejezetekben kerül sor.

5.1. Szabad forgalomba bocsátás

A szabad forgalomba bocsátás vám eljárás főszabályként a nem uniós áruk uniós státusának elnyerését és a vámfelügyelet megszűnését eredményezi. A szabad forgalomba bocsátás jellemzően azokhoz a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódik, ahol az áru közvetve vagy közvetlenül az Európai Unió piacára kerül és nem követi termékexport. A szabad forgalomba bocsátás magában foglalja a tiltó/korlátozó intézkedések (kivéve, ha már belépéskor alkalmazták őket: pl. állategészségügyi ellenőrzés), a termékbiztonsági rendelkezések és egyéb alakiságok (pl. a vegyi anyagokra vonatkozó REACH-rendelet rendelkezéseinek) alkalmazását.

A szabad forgalomba bocsátás rendszerint valamely vám eljárás lezárásaként jelenik meg és csak ritkább esetben történik meg közvetlenül az Unió vámterületére történő belépést követő vám előállítás után. Jellemzően külső árutovábbítást követő vám eljárás, de megjelenhet valamennyi különleges eljárást lezáró vám eljárásaként is.

Példák: Ideiglenes behozatalban vámkezelt szállítóeszköz végleges rendeltetéssel az Unió Vámterületén marad. Aktív feldolgozásban vámkezelt alapanyag olyan késztermékbe épül be, mely késztermék az Unió piacára kerül eladásra. Meghatározott célra történő felhasználás vám eljárásban vámkezelt terméket nem az előírt célra használják fel. Passzív kivételben vámkezelt alapanyagot késztermékbe beépítve újra behozzák az Unió vámterületére. Vámraktározási eljárás alatt álló árut uniós vevőnek értékesítenek.

A szabad forgalomba bocsátás vám eljárás a nyilatkozattevő kérelmére szóban (nem kereskedelmi jellegű áruk esetén), egyéb módon (pl. levélküldemények) vagy írásban (papír alapú vagy elektronikus vám-árunyilatkozat) tett árunyilatkozáttal kezdődik és vámhivatali döntés alapján a vámok és egyéb közterhek kiszabásával és megfizetésével zárul. Az egyszerűsített árunyilatkozatok benyújtása két lépésből áll. Első lépésben okmány vagy adathiányos árunyilatkozat kerül benyújtása, vagy nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzés (nyilvántartásba vétel = árunyilatkozat elfogadása) történik, második lépésben kiegészítő árunyilatkozat benyújtása szükséges.

Önmagában a szabad forgalomba bocsátás vámeljáras az ellátási lánc hatékonyságának növeléséhez a kedvezőbb preferenciális vámtételek, illetve az Európai Unió által működtetett autonóm vámfelfüggesztések (vámtelet részleges vagy teljes felfüggesztése meghatározott időszakra) és vámkontingensek (vámtelet részleges vagy teljes felfüggesztése meghatározott mennyiségre) alkalmazása révén járul hozzá. További költség-, illetve átfutási idő csökkentés érhető el bizonyos engedélyek birtokában, mint pl. halasztott vámfizetési engedély, áfa önadózási engedély, illetve engedélyezett címzetti engedély, nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzésre jogosító engedély és összekeszességi engedély.

A szabad forgalomba bocsátás vámeljáras alkalmazása során célszerű megvizsgálni a kiterjesztett ellátási láncot, annak érdekében, hogy nem jöhet-e szóba a szabad forgalomba bocsátás mellett más vámeljáras is.

Ha például a vámeljáras alá vont nem uniós áru olyan késztermékbe épül be, mely késztermék később elhagyja az Unió vámterületét, célszerű aktív feldolgozás vámeljárasát választani. Amennyiben például a vámeljáras alá vont nem uniós áru tarifális besorolása során „ipari összeszerelés” vámtarifaszám alá is besorolható és teljesülnek az előírt feltételeket, célszerű lehet meghatározott célra történő vámeljárasát választani.

5.2. Kivitel

A kiviteli eljárás a szabad forgalomba bocsátás ellentéte, amelynek során az uniós áru elhagyja az Unió vámterületét, ezzel elveszíti uniós státusát, azaz uniós áruból nem uniós áru válik. Az Unió vámterületéről kiszállított uniós áru vámfelügyelet alatt áll és vámellenőrzés alá vonható. A kivitel magában foglalja a tiltó/korlátozó intézkedések alkalmazását, az esetleges kiviteli vámok kiszabását és beszedését (jelenleg azonban nincs érvényben kiviteli vám az Európai Unióban), valamint a kereskedelempolitikai intézkedések végrehajtását. A kiviteli eljárás vámvisszatérítésre vagy -elengedésre, illetve exportvisszatérítés kifizetésére jogosít.

Az eljárásban jellemzően két vámhivatal vesz részt, a kiviteli és a kiléptető vámhivatal. A kiviteli vámhivatalnál nyújtják be az indulás előtti árnyilatkozatot (kiléptési gyűjtő árnyilatkozat,

újrakiviteli értesítés, kiviteli vám-árnyilatkozat, vagy újrakiviteli árnyilatkozat), a kiléptető vámhivatalnál pedig az uniós áru Európai Unióból történő kiléptetése és a kivitel igazolása történik.

Amennyiben a kiviteli eljárás során a kiszállítandó uniós árukról vám-árnyilatkozatot nyújtanak be, az mind normál, mind pedig egyszerűsített eljárásban csak elektronikus formájú, teljes adat tartalmú árnyilatkozat formájában történhet. Míg normál eljárásban a kiviteli eljárás lefolytatására csak az illetékes vámhivatal nyitvatartási idejében van lehetőség, addig az egyszerűsített eljárás (nyilatkozattevő nyilvántartásába történő bejegyzésre jogosító engedély birtokában) vámhivatali jelenléttől függetlenül bármikor lefolytatható.

Az egyszerűsített eljárásban azonban az alábbi esetekben vámhivatali közreműködés szükséges:

- engedélyköteles áruk kivitele esetén (engedély kezelése miatt);
- exporttámogatásban részesülő áruk kivitele esetén (export-visszatérítéshez kapcsolódó okmányok kezelése miatt);
- szállítási bizonyítványok hitelesítése esetén;
- a kivittel együtt árutovábbítást is kezdeményeznek (árutovábbítás normál eljárásban történő indítása és a kivitel kiléptetése miatt);
- vámzár alkalmazása esetén.

A kivitel eljárás során exportőrként – magánforgalom kivételével – kizárólag az Unió vámterületén letelepedett személy járhat el, függetlenül attól, hogy van-e képviselője. Egy harmadik országban letelepedett gazdálkodót egy bármely tagállamban kiváltott adószám önmagában nem minősít Unió vámterületén letelepedett személynek. Az FJA⁶⁰ értelmében „exportőr”:

- Unió vámterületén letelepedett azon személy, aki az árnyilatkozat elfogadásakor a 3. országos címmel szerződéses viszonyban van és jogosult rendelkezni az áru vámterületen kívülre történő szállításáról (1. cikk 19. pont a) alpont);
- a kivitelre kerülő árut – személyes poggyászában szállító magánszemély (1. cikk 19. pont b) alpont);

---

⁶⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476710283250&uri=CELEX:02015R2446-20160501>

Letöltés ideje: 2019. augusztus 28.

- máskor, az Unió vámterületén letelepedett azon személy, aki jogosult rendelkezni az áru vámterületen kívülre történő szállításáról (1. cikk 19. pont c) alpont).

A gyakorlatban az „exportőr” személyének meghatározása bizonyos esetekben nehézségekbe ütközhet. Jellemzően akkor, amikor az ügyletben több Unió vámterületén letelepedett szereplő is részt vesz és az FJA 1. cikk 19. pontjának a) és c) alpontja több szereplőre is igaz lehet (pl. Unió vámterületén letelepedett eladó, illetve Unió vámterületén letelepedett vevő). Ilyen ügyletek lehetnek az úgynevezett háromszög ügyletek, ahol az értékesítés az Unió vámterületén belül történik, de a fizikai áruszállítás közvetlenül 3. országba irányul. Az lesz az ügylet exportőre, akire a legjobban illik a meghatározás.

Példa: Egy magyar gazdálkodó terméket értékesít egy német gazdálkodó részére, mely terméket a magyar gazdálkodó közvetlenül a német vevő kínai szerződött partnerének adja fel 3. országba. Mind az eladó, mind pedig a vevő az Unió vámterületén letelepedett gazdálkodó és mindketten jogosultak rendelkezni az áru 3. országba történő szállításáról. Mivel a német vevő van szerződéses kapcsolatban az áru 3. országos címzettjével, így ő felel meg a lehető legjobban az „exportőr” fogalmának. A kiviteli eljárásban a német vevő lesz az exportőr, a magyar gazdálkodó pedig a német gazdálkodó képviselőjeként léphet fel, ha Magyarországról indul a kiviteli vámeljárás.

Nem minősül kiviteli eljárásnak, de a kiviteli alakiságokat kell alkalmazni az alábbi esetekben:

- passzív feldolgozás;
- az Unió vámterületéről azt követően kiszállított áruk, hogy azokat meghatározott célra történő felhasználás alá vonták;
- különleges adóügyi területekkel folytatott kereskedelem;
- áfa- vagy jövedékiadó-mentesen, repülési és hajózási készletként kiszállított áruk (függetlenül az úticéltól);
- különleges eljárást követő újrakivitel.

A kiléptetés tényének igazolása a különböző vámeljárások lezárása, behozatali vám visszafizetése vagy elengedése, export-visszatérítés kifizetése, áfamentes export számla kiállítása...stb. végett

kiemelten fontos. Fő szabályként a kiléptető vámhivatal igazolja a kiléptetés tényét, de az alábbi esetekben a kiviteli vámhivatal is igazolhatja az uniós áru kiléptetését:

- ha a kiviteli vámhivatalt a kiléptető vámhivatal tájékoztatta az áruk kilépéséről;
- ha a kiviteli vámhivatal megegyezik a kiléptető vámhivatallal;
- ha a kiviteli vámhivatal úgy ítéli meg, hogy a benyújtott alternatív igazolások elegendők.

A kiviteli vámeljárást az ellátási lánc hatékonyságának növeléséhez a különböző engedélyek alkalmazása révén járul hozzá. Jelentős átfutási idő csökkentés érhető el, ha a gazdálkodó rendelkezik engedélyezett feladói, különleges zár használatára vonatkozó, kivitelre jogosító nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzési, összekeszességi, illetve elfogadott exportőri engedélyekkel, mivel ezen engedélyek birtokában a gazdálkodó önállóan képes elvégezni a kiviteli irányú vámeljárást valamennyi mozzanatát.

5.3. Különleges eljárások

A különleges vámeljárástoknak közös jellemzője, hogy:

- Mindegyik valamilyen konkrét gazdasági tevékenységhez kapcsolódik.
- Az árukra a behozatali vám és egyéb adók, illetve a kereskedelempolitikai intézkedések nem kerülnek alkalmazásra, feltéve, hogy azoknak az Unió területére való beléptetése, vagy az onnan történő kivitele nincs korlátozva.
- A vám és egyéb közterhek fedezetéül vámbiztosítékot kell nyújtani.
- Alkalmazásukhoz általában előzetes vámhatósági engedély szükséges, azonban az aktív feldolgozás, passzív feldolgozás, meghatározott célra történő felhasználás és az ideiglenes behozatal engedélyezése vám-árunyilatkozattal is lehetséges.

Általánosságban elmondható, hogy a különleges vámeljárástok alkalmazásával a gazdálkodó részben vagy egészben mentesülhet az Uniós vám megfizetése alól. Ahhoz azonban, hogy a gazdálkodó alkalmazhassa ezeket az eljárásokat biztosítani kell az előírt speciális jogszabályi feltételeket. Ezeknek a feltételeknek a megteremtése nyilvánvalóan többletköltséget jelent a gazdálkodó számára, ezért fontos, hogy minden különleges vámeljárást alkalmazásával kapcsolatos döntést meg kell, hogy előzze egy részletes költség- és folyamatleírás. Nyilvánvaló, hogy ez a

döntés közvetlenül befolyásolhatja annak a gazdasági tevékenységnek a végzésével kapcsolatos döntést is, amelynek érdekében a különleges vámeljárást alkalmazni kívánják.

Vizsgálandó szempontok:

- Mekkora a megtakarítható összeg a vámeljárás alkalmazása során?
- A meglévő logisztikai folyamatoknak, hogy lehet megfeleltetni a különleges vámeljárások alkalmazásának feltételrendszerét?
- A logisztikai folyamatok átalakítása lassítja, vagy gyorsítja az áruáramlás sebességét az ellátási láncon belül?
- Rendelkezik-e a gazdálkodó megfelelő szaktudással a szervezet belül? Ha nem, ennek a megszerzése, és a vámeljárás alkalmazása során történő használata milyen költségekkel jár?
- Elegendő-e a vállalaton belül meglévő IT infrastruktúra (szoftver, hardver) a feladatok ellátásához, vagy milyen belső, illetve külső fejlesztési igények, beszerzési költségek merülhetnek fel?
- Milyen időtartamra tervezik a vámeljárás alkalmazását?
- Mennyi idő alatt térül meg a befektetés? (ROI)

Ha hosszabb időre tervezik valamelyik különleges vámeljárás alkalmazását, a költségelemzést is célszerű hosszabb időtávra elvégezni, amelynek során figyelembe kell venni a fenti bevételi és kiadási elemek várható alakulását. Az is fontos, hogy ezeket a gazdasági számításokat rendszeres időközönként a tevékenység időtartama alatt is elvégezzék. Fontosabb vizsgálati szempontok, pl.:

- vámtételek alakulása (vámtételcsökkentés vagy büntető vámok, antidömping vám bevezetése),
- tervezett szabadkereskedelmi megállapodások,
- munkaerő piaci helyzet alakulása (bérek, járulékok),
- makrogazdasági mutatók,
- a vámunió bővítési tervek.

5.3.1. Árutovábbítás (külső és belső árutovábbítás)

Az árutovábbítás olyan különleges eljárás, amely főszabályként nem keletkeztet engedélyezési kötelezettséget. Fő célja, hogy megkönnyítse a nem uniós illetve uniós áruk szállítását a vámterület

két pontja, illetve két vagy több vámterület között (3. országon keresztül történő szállítást is beleértve). A gyakorlatban a szállítások legnagyobb hányada árutovábbítás alatt zajlik a vámterületre történő belépést követően, hiszen a gazdálkodók jellemzően nem az Unió külső határán, hanem egy másik tagállam vámhivatalánál kérik a nem uniós áru vámjogi sorsának rendezését. Az árutovábbítás szempontjából az Unió vámterületét egységes területnek kell tekinteni.

Az áru vámjogi státusa szerint megkülönböztetünk külső- és belső árutovábbítási eljárást:

- Külső árutovábbításról akkor beszélünk, amikor nem uniós árukat szállítanak a vámterület egyik pontjáról a vámterület másik pontjára anélkül, hogy behozatali vám, egyéb terhek (pl. áfa, jövedéki adó) vagy kereskedelempolitikai intézkedések (amennyiben azok nem tiltják a nem uniós áru beléptetését a vámterületre, illetve az onnan való kiléptetésüket) vonatkoznának rájuk. Uniós árukra abban az esetben alkalmazható külső árutovábbítási eljárás, ha az uniós áru pénzügyi támogatás keretében visszatérítésben érintett (pl. szubvenciók készletek).
- Belső árutovábbításról akkor beszélünk, amikor uniós árukat szállítanak a vámterület egyik pontjáról a vámterület másik pontjára 3. országon keresztül (pl. Magyarország → Szerbia → Macedónia → Görögország), illetve uniós árukat szállítanak különleges adóügyi területek és a vámterület között (ha a szállítás a beléptető tagállamtól eltérő tagállamban ér véget, pl. Kanári-szigetek → Spanyolország → Magyarország) anélkül, hogy megváltozna az uniós áru vámjogi státusa.

Az árutovábbítás lehetséges formái:

- Uniós külső- és belső árutovábbítási eljárás (Egyezmény az Egységes Árutovábbítási eljárásról – 1987.08.13.),
- TIR-egyezménynek megfelelő árutovábbítási eljárás, ha az árutovábbítás az Unió vámterületén kívül kezdődik, vagy fejeződik be, vagy az Unió vámterületének két pontja között történik 3. ország területén keresztül (Nemzetközi Vámegegyezmény – 1975.11.14.),
- ATA-egyezménynek megfelelő árutovábbítási eljárás (Nemzetközi Vámegegyezmény – 1961.12.06 / Isztambuli Egyezmény – 1990.06.26.),

- Rajnai manifest alapján történő árutovábbítási eljárás (Felülvizsgált Rajnai Hajózási Egyezmény 9. cikke),
- NATO 302-es okmány alapján történő árutovábbítási eljárás (Észak-atlanti Szerződés – 1951.06.19.),
- Postarendszerben történő árutovábbítási eljárás (Egyetemes Postaegyesület szabályai alapján).

Az árutovábbítási eljárás alatt a szállítmány végig vámfelügyelet alatt áll, ezért a vám és egyéb adók összegére vámbiztosítékot kell nyújtani. A vámbiztosíték lehetséges formái:

- TC31 kezességi tanúsítvány (Maximális vámtétellel nyújtott vámbiztosíték, amelyre a Vámhatóság tényleges biztosítékot pl. bankgaranciát követel meg. Garanciaösszeg erejéig nyújt fedezetet.);
- TC32 egyedi garanciajegy (10 000 €/garanciajegy összegig nyújt fedezetet);
- TC33 tanúsítvány (Biztosíték nyújtása alóli mentesség, mely a garanciaösszeg erejéig nyújt fedezetet.);
- Összkezeségi engedély (Referenciaösszeg erejéig nyújt fedezetet. A garanciaszint csökkenthető: 100%; 50%; 30%; 0%);
- TIR igazolvány (100 000 €/okmány összegig nyújt fedezetet.);
- ATA igazolvány (összeghatárra tekintet nélkül a teljes szállítmányra fedezetet nyújt);
- Rajnai manifest (összeghatárra tekintet nélkül a teljes szállítmányra fedezetet nyújt);
- NATO 302-es okmány (összeghatárra tekintet nélkül a teljes szállítmányra fedezetet nyújt);
- Egyetemes Postaegyesület szabályai alapján kiállított CN22 (levélküldemények esetén) CN23 (postacsomagok esetén) nyilatkozat (összeghatárra tekintet nélkül a teljes szállítmányra fedezetet nyújt.).

Az árutovábbítási eljárás az ellátási lánc hatékonyságának növeléséhez a különböző engedélyek alkalmazásán keresztül járul hozzá. Jelentős átfutási idő csökkentés érhető el, ha a gazdálkodó rendelkezik – az ellátási lánc bonyolultságának függvényében – az alábbi engedélyek valamelyikével, vagy az egyes engedélyek kombinációjával:

- engedélyezett címzetti engedély,
- engedélyezett feladói engedély,

- különleges záruk használatára vonatkozó engedély,
- csökkentett adattartalmú vám-árnyilatkozat használatára vonatkozó engedély (vasúti, légi és tengeri fuvarozás esetén),
- elektronikus fuvarokmány (pl. eManifest) vám-árnyilatkozatként való használatára vonatkozó engedély (légi és tengeri fuvarozás esetén),
- összkezesési engedély.

Egy nagy forgalmat bonyolító gazdálkodó esetén elengedhetetlen, hogy rendelkezzen valamennyi egyszerűsítési lehetőséggel ahhoz, hogy vámhatósági közreműködés nélkül 0–24 óráig önállóan tudjon szállítmányokat fogadni és szállítmányokat indítani, növelve ezzel az ellátási lánc biztonságát, kiszámíthatóságát és hatékonyságát.

5.3.2. Tárolás

Vámraktározás

Ha egy gazdálkodó az Unión kívüli országokból származó árut importál, a vámraktár használata növelheti a cash flow-ját, sőt potenciálisan pénzt takaríthat meg, ha ezeket az árut azzal a céllal hozza be az Unió területére, hogy azokat később változatlan állapotban, vagy valamilyen feldolgozási műveletet követően harmadik országba exportálja tovább. Ráadásul az utóbbi esetben még a kettős vámfizetés kumulatív hatása is elkerülhető a rendeltetési országban. A vámraktározás alatt álló árut az importőr akár tovább is értékesítheti egy másik gazdálkodónak.

Vámraktárban az áruk korlátlan ideig tárolhatók anélkül, hogy az ott tárolt nem uniós árut terhelő vámot, vagy más adókat (beleértve a nem uniós árut terhelő jövedéki adót is) megfizetnék, vagy az ezekre az árukra vonatkozó kereskedelempolitikai intézkedések alkalmazásra kerülnének.

Vámraktár lehet:

- zárt helyiség, vagy terület,
- állandó jellegű, zárt tároló berendezés,
- egyéb tárolásra alkalmas helyiség, ahol a vámfelügyelet biztosított.

Folyadékokat csak a mérésügyi hatóság által hitelesített állandó jellegű, zárt tároló berendezésben lehet raktározni. A hitelesítési okmányokat az engedélyezési eljárás során be kell nyújtani a vámhatósághoz.

Ha az áruk veszélyesek, vagy más árukban kárt okozhatnak, vagy más okból különleges elhelyezést igényelnek, az engedélyben meghatározható, hogy az áruk csak a fogadásukra különlegesen felszerelt raktározási létesítményekben tárolhatók.

A vámraktárak tekintetében megkülönböztetünk közvámraktárakat és magánvámraktárat.

A közvámraktárban bárki rendelkezése alatt levő áru beraktározható, két típusa van:

- I. típusú közvámraktár: a felelősség az engedélyesre és a vámeljárás jogosultjára hárul;
- II. típusú közvámraktár: a felelősség a vámeljárás jogosultjára hárul.

A magánvámraktárat az engedélyes saját céljaira üzemelteti, oda csak a raktárengedélyes részére érkező áru tárolható, függetlenül attól, hogy ki az áru tulajdonosa.

A raktárnyilvántartások vezetése a raktár üzemeltetőjének a feladata. A raktárkészletről pontos adatokkal kell rendelkezniük olyan módon, hogy a vámhatóság a mindenkori raktárkészletet a nyilvántartás alapján ellenőrizni tudja.

Alkalmazása akkor javasolt, ha:

- Magas vámtételű árukat kívánnak behozni. Azt, hogy egy adott gazdálkodó esetében mi tekinthető magas vámtételnek, a vámraktár üzemeltetésével kapcsolatosan felmerülő költségek tükrében lehet megítélni.
- A behozott árukat részben, vagy egészben harmadik országba kívánják tovább értékesíteni (re-export), mentesülve ezzel az Unió vám és egyéb terhek megfizetése alól.
- Az árukat az Unióban fogják forgalomba hozni, de azt több részletben, hosszabb időn keresztül tervezik végrehajtani. Mivel a vámterhet csak a kitároláskor, illetve megfelelő vámjogi egyszerűsítések alkalmazása esetén a kitárolást követő 15–45 nap múlva kell megfizetni akár az is elérhető, hogy a tényleges vámfizetést csak az értékesítést, illetve az abból származó bevétel realizálását követően kell teljesíteni. Nyilvánvaló, hogy ez mennyire előnyös lehet egy vállalat számára likviditási szempontból.
- Csökkenteni akarják a készlet értéket és ezen keresztül a készletezés költségét, ugyanis a vám így nem jelenik meg a tárolás alatt álló nem uniós áruk készletértékében.

- A harmadik országba tovább értékesíteni kívánt árukra olyan uniós kereskedelempolitikai, vagy más tiltó, korlátozó intézkedések vonatkoznak, amelyek nem teszik lehetővé az áruk uniós szabad forgalomba bocsátását.
- Rendszeresen és jelentős mennyiségben keletkezik olyan árukészlet, amelyet a gazdálkodó már nem akar, vagy nem tud forgalomba hozni az Unió vámterületén, és azt harmadik országba sem tudja értékesíteni. Például lejárt szavatossági idejű termékek, lejárt kereskedelmi életciklus (obsolescence) miatt nem forgalmazható, megsemmisítésre szánt termékek. Ezeknek a termékeknek a vámfelügyelet alatti megsemmisítése esetén vámmentes szabad forgalomba helyezés kérhető, amely lezárja a vámraktározási eljárást.

Engedélyezés:

- az Unióban letelepedett személy kérheti,
- ahhoz a Vámigazgatósághoz kell benyújtani, ahol a gazdálkodó a vámraktár nyilvántartását vezeti,
- a gazdasági indokoltság vizsgálatához kereskedelmi szerződés vagy egyéb bizonyító okmány csatolása szükséges,
- vámbiztosítékot kell nyújtani a betárolni kívánt áruk után felmerülő vámtartozás és a nem közösségi adók fedezésére,
- nyilatkozni kell a vámraktári nyilvántartás vezetésére vonatkozóan és be kell mutatni a számítógépes programot.

A vámhatóságok engedélyezhetik:

- az áruk aktív feldolgozási, vagy meghatározott célra történő felhasználási eljárás szerinti, vámraktárban való feldolgozását az említett eljárásokhoz előírt feltételektől függően. Az ilyen áruk azonban nem állnak vámraktározási eljárás alatt,
- uniós áruk tárolását a vámraktár területén anélkül, hogy azok vámraktározási eljárás alatt állnának. Az árukat mindegyik árutípusra, vámjogi státusra és származásra nézve elkülönítetten kell könyvelni.

A vámraktározás eljárás alá vont árukon elvégezhetők a szokásos kezelési módok, amelyek az állaguk megóvását, a külső megjelenésük vagy eladhatóságuk javítását, illetve a forgalmazásuk

vagy viszonteladásuk előkészítését szolgálják. A megengedett szokásos kezelési módok felsorolását az FJA 71-03 melléklet tartalmazza.

Példa: A Beauty Expert Kft. magyarországi elosztóközpontjából uniós és nem uniós országokat is kiszolgálják uniós és nem uniós termékekkel. A vállalat magánvámraktárat üzemeltet, ahol az uniós és nem uniós árukat együtt tárolják. A különböző uniós státuszú árukat cikkszám alapján, a raktár nyilvántartási rendszerükben történő elkülönítéssel tartják nyilván. A gyári csomagolásban beérkező termékekből a vámraktár területén állítják össze a vevői megrendeléseknek megfelelő csomagokat és szállítják ki a rendeltetési országba. Egyes termékeket a célország előírásainak megfelelő címkékkel is ellátnak a kiszállítást megelőzően. A vállalat az uniós rendeltetésű szállítmányokat közvetlenül a kiszállítást megelőzően helyezi szabad forgalomba. A harmadik országba induló szállítmányok esetében az uniós árukat kiviteli, a nem uniós árukat újrakiviteli eljárásban vámkezelik.

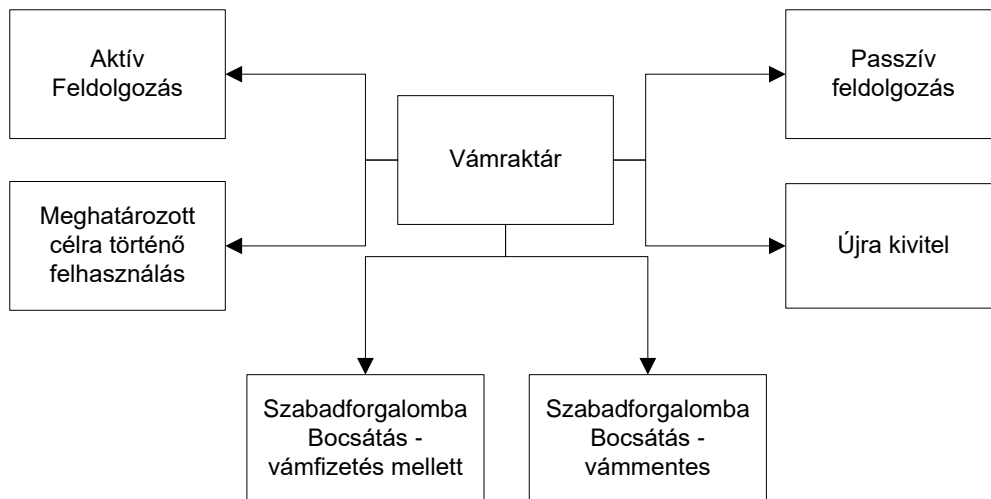
Arra is van lehetőség, hogy a megengedett szokásos kezeléseket a vámraktáron kívül végezzék el. Ilyen esetben kérhető az áruk ideiglenes kitárolása legfeljebb 3 hónapra.

A vámraktárban a kiskereskedelmi értékesítés, néhány kivételtől eltekintve nem megengedett, azonban a távoli értékesítés, ideértve az internetes kereskedelmet is, engedélyezhető.

A raktárnyilvántartásnak minden időpontban mutatnia kell az éppen akkor vámraktározási eljárás alatt lévő árukészletet. A vámraktári nyilvántartás és a vállalatirányítási rendszer megfelelő integrációján keresztül a rendelkezésre álló vámegyszerűsítési lehetőségek kihasználásával a vámraktár üzemeltetése a logisztikai folyamatokba illeszthető és költség és időhatékony módon képes támogatni akár a Just in Time (JIT), vagy Just in Sequence (JIS) típusú logisztikai rendszereket is.

A vámraktározási eljárást követő, illetve azt lezáró lehetséges vámeljárásokat a következő ábra szemlélteti.

5.1. ábra: Vámraktározási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vámeljárások

Forrás: Saját szerkesztés

Vámszabad területi eljárás

A nemzetközi gyakorlat szerint egy állam területére beszállított árukat vámfizetési kötelezettség terheli. Ugyanakkor a gazdasági kapcsolatok fejlődése azt igazolta, hogy indokolt megengedni a vámárak meghatározott feltételek melletti, vámtéher fizetés nélküli tárolását, feldolgozását. A vámszabad terület és vámszabad raktár (vámszabad területen álló épület) tekinthető a területi vámentesség egyik esetének is, ugyanis az ide beszállított árut úgy kell tekinteni, mintha nem lenne a vámterületen, feltéve hogy azokat nem bocsátják szabad forgalomba, nem vonják más vámeljárás alá, illetve nem használják fel vagy el a vámjogszabályban előírt feltételektől eltérő feltétel mellett.

Mindegyik vámszabad területre az adott tagállam állapítja meg az ahhoz tartozó területet és határozza meg a belépési és kilépési pontokat, amelyek vámfelügyelet alatt állnak. A területnek körülkerítettnek kell lennie, az oda belépő vagy onnan kilépő személyek, áruk és szállítóeszközök vámentellenőrzés alá vonhatók.

A tagállamok az Unió vámterületének egyes részeit vámszabad területnek jelölhetik ki, ha:

- az nemzetgazdasági szempontból indokolt,
- a nemzetközi áruforgalmat elősegíti és
- a gazdasági igények és az igazgatási költségek ésszerű arányát eredményezi.

A vámszabadterületre beszállított árukat vám elé kell állítani és el kell végezni a vámalakításokat.

Az engedély alapján, a vámszabad területen uniós áru is tárolható, feldolgozható, elfogyasztható, a nem uniós áru szabad forgalomba bocsátható, aktív feldolgozási, ideiglenes behozatali, meghatározott célú feldolgozási eljárás alá vonható. Az itt tárolt áruk kivihetők az vámterületéről, vagy az Unió más területére továbbíthatók.

Magyarország területének egyes részei tekintetében a vámszabad területté történő kijelöléséről a Pénzügyminiszter vámigazgatási eljárásban eljárva dönt.

Magyarország 2017-ben jelölte ki első, 17 000 m²-es vámszabad területét Záhony szabadvállalkozási zónájában, amelynek az engedélyese a MÁV csoporthoz tartozó Záhony-Port Zrt.

5.2. ábra: Záhony-Port Zrt. telephelye madártávlatban

Forrás⁶¹

⁶¹ <https://logisztika.com/ii-tipusu-vamszabadteruleti-engedelyt-kapott-zahony-tersege/>

Letöltés ideje: 2019. augusztus 28.

A vámszabad területen tárolási, raktározási, állagmegóvási, csomagolási, egységpakomány képzési, tulajdonosváltási és szállítóeszköz változásából eredő várakozási, logisztikai és vámügyi feladatokra, valamint esetleges termékfeldolgozási és gyártási tevékenységekre nyílik lehetőség.

5.3.3. Különleges felhasználás

Az Uniós Vámkódex két különleges felhasználást különböztet meg, az ideiglenes behozatalt és a meghatározott célra történő felhasználást. A közös jellemzőjük, hogy a nem uniós áru felhasználásán alapulnak, engedélyhez kötöttek (nem kell gazdasági indoklást igazolni) és az eljárás lezárásáig vámfelügyelet áll fenn. Különböznek viszont abban, hogy míg az ideiglenes behozatalban vámkezelt nem uniós áru megtartja a vámjogi státusát és változatlan állapotban véglegesen ki kell szállítani az Unió vámterületéről, addig a meghatározott célra történő felhasználás vámeljárás alá vont nem uniós áru a felhasználását követően uniós áruvá válik és jellemzően az Unió vámterületén marad. Különböznek továbbá abban, hogy míg az ideiglenes behozatalban történő vámkezelést az Unió vámterületén kívül letelepedett személy részére lehet engedélyezni, addig a meghatározott célra történő felhasználást az Unió vámterületén letelepedett személy kérheti.

A különleges felhasználás engedélyhez kötött tevékenység, mely kérhető:

- kérelem benyújtásával (CDMS rendszerben);
- vám-árnyilatkozaton (jellemzően alkalmanként);
- szóban (pl. rakodólapok, szállítótartályok) vagy más cselekmény révén (pl. külföldi gépjárművek behozatala);
- ATA/CDP-igazolvánnyal (ideiglenes behozatal).

A különleges eljárások előzetes kérelem benyújtásával és vám-árnyilatkozattal történő engedélyezése, illetve az engedélyek egyes lényeges elemeinek összehasonlítását az 5.1. táblázat tartalmazza.

5.1. táblázat: Az engedély lényeges elemeinek összehasonlítása

Engedélyezés kérdése	Előzetes engedélyezés (az első vám eljárás alá vonást megelőzően)	Engedélyezés vám-árnyilatkozattal (a vám eljárás alá vonással egy időben)
Engedélyező vámhivatal	Azon a helyen illetékes igazgatóság, ahol a határozat hatálya alá eső tevékenységeknek legalább egy részét végezni fogják, és a nyilvántartások hozzáférhetőek. (Kormányrendelet 35. § (5) bekezdése).	Vám elé állítás/vám-árnyilatkozat benyújtás helye szerint illetékes igazgatóság (Kormányrendelet 35. § (1) bekezdése és a 38. §-a.)
Vám eljárás alá vonást végző vámhivatal (FJA 1. cikk 17. pontja)	Az engedélyes kérelmét is figyelembe véve határozza meg az engedélyező vámhivatal. Egynél több ilyen vámhivatal lehetséges, akár más tagállamban is.	Megegyezik az engedélyező vámhivatallal.
Vám eljárást lezáró vámhivatal (UVK 215. cikk (1) bekezdése szerint eljáró vámhivatal)	Az engedélyes kérelmét is figyelembe véve határozza meg az engedélyező vámhivatal. Egynél több ilyen vámhivatal lehetséges, akár más tagállamban is.	Az engedélyes kérését is figyelembe véve határozza meg az engedélyező vámhivatal. Egynél több ilyen vám-hivatal lehetséges, más tagállamban viszont nem lehet, kivéve az ideiglenes behozatal esetét (FJA 163. cikk (2) bekezdés d) pontja)
Felügyelő vámhivatal (FJA 1. cikk 36. a) pontja)	Az engedélyes kérelmét is figyelembe véve határozza meg az engedélyező vámhivatal, amely eltérhet a vám eljárás alá vonást végző/engedélyező/lezáró vámhivataltól.	
Kérelemben megadandó adatok köre	FJA A. mellékletében az adott különleges eljárás engedélyezéséhez megkövetelt adatok	Az FJA 163. cikk (1) bekezdése alapján az FJA B. mellékletében meghatározott adatok kiegészítve az FJA 2. cikk (8) bekezdése szerinti adatokkal (az AES rendszer UVK szerinti korszerűsítését követően pedig az FJA A. melléklet 8f oszlopában az adott különleges eljárás engedélyezéséhez megkövetelt adatokkal)

Érvényességi idő/vámeljárási alá vonás esetszáma	Legfeljebb 3 vagy 5 év (FJA 173. cikke)/tetszőleges számú vámeljárási alá vonás (az engedélyben meghatározott árura vonatkozó mennyiségi és érté	Mivel egyetlen vámeljárási alá vonásra vonatkozik, az engedély érvényességi ideje egyetlen pillanat, az áru átengedésének pillanata. Ami egyben az engedély megadásának időpontja is (VA 262. cikke).
Engedélyezési határideje	Alapeset (csak Magyarországon érvényes engedélyek): 30 nap (FJA 171. cikke)	
Fontos egyéb eltérések	-	Nem engedélyezhető ilyen módon (FJA 163. cikke): – FJA 71-02 mellékletében felsorolt áruk különleges eljárás alá vonása, - vám-árnyilatkozatra vonatkozó egyszerűsítések alkalmazása esetén (egyszerűsített árnyilatkozat, központi vámkezelés, nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzés), – több tagállamot érintő engedély esetén (kivéve ideiglenes behozatal) – helyettesítő áruk felhasználására kerülne sor, – gazdasági feltételek vizsgálatára van szükség, – visszamenőleges hatályú engedélyezés

https://www.nav.gov.hu/nav/vam/vaminformaciok/egyeb/Az_Unios_Vamkodex_sze20190624.html
Letöltés ideje: 2019. augusztus 28.

Vám-árnyilatkozattal történő engedélyezés a következő vámeljárási esetekben lehetséges:

- aktív feldolgozás,
- passzív feldolgozás,
- meghatározott célra történő felhasználás,
- ideiglenes behozatal.

Megfelelő melléklet kóddal (IPO: 0357, OPO: 0359, EUS:0784) jeleznie kell, hogy a vám-árnyilatkozat egyben engedélykérelemként is szolgál. Ideiglenes behozatal (TEA) esetén nem szükséges kód megadása.

A vám-árunyilatkozatot az FJA 2. cikk (8) bekezdése szerinti adatokkal is ki kell egészíteni:

Valamennyi eljárásra vonatkozó adatkövetelmény:

- Feldolgozás vagy felhasználás helye(i)
- Javasolt vámhivatal(ok) a vámeljárás lezárására (meghatározott célra történő felhasználás esetében nem alkalmazandó)
- A vámeljárás lezárásának becsült időpontja
- Az áru és/vagy a feldolgozott termékek műszaki megnevezése és azonosításuk módja
- Feldolgozás vagy az áru felhasználásának jellege (tervezett tevékenység részletezése, műveletekből származó feldolgozott termékek adatai)

Aktív feldolgozás esetén további adatszolgáltatási követelmény:

- A behozatali vám összegét a Vámkódex 86. cikkének (3) bekezdésével összhangban kell-e kiszámítani („igen” vagy „nem” válasz megjelölése)
- A gazdasági feltételek kódjai az (EU) 2016/341 felhatalmazáson alapuló rendelet 12. mellékletének függeléke szerint
- A becsült elszámolási kulcs vagy a kulcs meghatározásának módszere:
- Megjegyzések (hasznosnak ítélt további információk – opcionális)

Vám-árunyilatkozattal történő engedélykérelem az alábbi esetekben nem alkalmazható:

- egyszerűsített árunyilatkozat esetén;
- központi vámkezelés esetén;
- nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzés esetén;
- egynél több tagállamot érintő engedélykérelem esetén (meghatározott célra történő felhasználás);
- helyettesítő áruk felhasználása esetén;
- ha a gazdasági feltételek vizsgálata szükséges;
- visszamenőleges hatályú engedélykérelem esetén.

A különleges felhasználás esetén az engedélyesnek vámhatóság által jóváhagyott nyilvántartást kell vezetnie, mely nyilvántartásnak tartalmaznia kell a vámfelügyelet ellátásához szükséges adatokat.

Példa: Ideiglenes behozatalban teljes behozatali mentességgel vámkezelnek rakodólapokat, illetve szállítótartályokat szóbeli árunyilatkozással, melynek forgalmáról nyilvántartást kell vezetnie a gazdálkodónak.

A különleges felhasználás során lehetősége van az engedélyesnek az eljárás alá vont árukat szabadon szállítani az Unió vámterületének különböző pontjai között, amelyhez a nyilvántartás vezetésén kívül nem szükséges egyéni feltételt teljesíteni.

Ideiglenes behozatal

Az ideiglenes behozatali eljárás lehetővé teszi, hogy nem uniós árukat ideiglenesen hozzanak be az Unió vámterületére a behozatali vám alóli teljes vagy részleges mentességgel, anélkül, hogy megfizetnék az egyéb terheket (pl. áfa, jövedéki adó) és vonatkoznának rájuk a kereskedelempolitikai intézkedések (amennyiben azok nem tiltják a nem uniós áru beléptetését a vámterületre). A nem uniós árukat csak végleges újrakivitel szándékával lehet ideiglenesen behozatalban vámkezelni. Azzal nem teljesül az újrakiviteli cél, ha alkalmanként kívánják csak kivinni az ideiglenes behozatalban vámkezelt nem uniós árut az Unió vámterületéről.

A vám eljárás alá vonás iránti kérelmet az első felhasználás helyén illetékes vámhivatalhoz kell benyújtani, kivéve, ha az indítvány szóbeli árunyilatkozással, cselekmény útján vagy ATA-/CDP-igazolvány benyújtásával történik, mely esetekben a bejelentés helye szerinti vámhivatal lesz az illetékes.

Az ideiglenes behozatalban vámkezelt nem uniós árukat változatlan állapotban kell kiszállítani az Unió vámterületéről a meghatározott visszaviteli határidőn belül, azaz azokon – a használatból eredő értékcsökkenést kivéve – nem hajtható végre semmilyen változtatás. Nem eredményez változást a nem uniós árun annak javítása, karbantartása, beállítása, illetve állagmegóvása érdekében végzett műveletek.

A vám eljárás jogosultja – eltérő rendelkezés hiányában – az Unió vámterületén kívül letelepedett személy lehet.

Az ideiglenes behozatali eljárás során – néhány esetet kivéve – biztosítani kell az eljárás alá vont nem uniós áru azonosságát és teljesíteni kell a teljes vagy részleges vámmentesség feltételeit.

Az ideiglenes behozatalban vámkezelt nem uniós áruk esetében főszabályként (ugyan azzal a céllal, ugyan annál az engedélyesnél) maximum 24 hónap lehet az ideiglenes behozatal időtartama, mely időtartamon belül kell kivinni az eljárás alá vont nem uniós árut az Unió vámterületéről, vagy következő vámeljárást kell kezdeményezni (pl. szabad forgalomba bocsátás). Az ideiglenes behozatal teljes időtartama nem haladhatja meg a 10 évet.

Példa: Az ideiglenes behozatalban vámkezelt nem uniós árut 24 hónap után árutovábbítási eljárás alá vonják, majd egy másik engedélyesnél ismét ideiglenes behozatalban vámkezelik, akinél újraindul a maximális 24 hónap. Új engedélyesek bevonásával ez mindaddig folytatható, amíg nem haladja meg az ideiglenes behozatal teljes időtartama a 10 évet.

A maximális 24 hónaptól eltérő határidőket is megállapít a vámjogszabály:

- rakodólapok: maximum 6 hónap;
- magáncélra használt közúti és légi szállítóeszközök: maximum 6 hónap;
- magáncélra használt tengeri és belvízi szállítóeszközök: maximum 18 hónap;
- vasúti kocsik: maximum 12 hónap;
- állatok: minimum 12 hónap;
- szállítótartályok: maximum 12 hónap;
- termelési eszközök pótlására szolgáló áruk: maximum 6 hónap;
- pénzügyi nyereséget nem hozó tesztek, kísérletek vagy bemutatók végrehajtására használt áruk: maximum 6 hónap;
- bevizsgálás céljából behozott áruk: maximum 6 hónap.

Az ideiglenes behozatal során teljes behozatali mentességgel vámkezelhetők az alábbi nem uniós áruk, amennyiben a vámjogszabály által meghatározott (UVK⁶² 208-216. cikkek és UVK 219-236. cikkek) feltételek teljesülnek:

- rakodólapok és ezek pótalkatrészei, tartozékai és felszerelései;
- szállítótartályok és ezek pótalkatrészei, tartozékai és felszerelései;

---

⁶² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476709538971&uri=CELEX:02013R0952-20131030>
Letöltés ideje: 2019. augusztus 28.

- szállítóeszközök és ezek pótalkatrészei, tartozékai és felszerelései;
- utasok által behozott személyes használati tárgyak és sportcélú áruk;
- tengerészeknek szánt jóléti anyagok;
- katasztrófák következményeinek felszámolásához használt anyagok;
- orvosi, sebészeti és laboratóriumi felszerelések;
- állatok;
- határövezetekben történő felhasználásra szánt áruk;
- hang-, kép- és adathordozó eszközök, reklámanyagok;
- szakmai felszerelések;
- pedagógiai anyagok és tudományos felszerelések;
- csomagolások;
- öntőformák, dombornyomó szerszámok, nyomólemezek, rajzok, vázlatok, mérő-, ellenőrző és tesztelő műszerek és más hasonló árucikkek;
- különleges szerszámok és eszközök;
- tesztelés végrehajtásához felhasznált és tesztelésre szánt áruk;
- minták;
- termelési eszközök pótlására szolgáló áruk;
- rendezvényekre vagy egyes helyzetekben való értékesítésre szánt áruk;
- pótalkatrészek, tartozékok és felszerelések.

Minden olyan nem uniós áru, ami nem tartozik a teljes behozatali mentességgel ideiglenes behozatalban vámkezelhető áruk közé, vagy nem teljesülnek a vámjogszabályban meghatározott feltételeket, csak részleges behozatali mentességgel vámkezelhetők ideiglenes behozatalban. A részleges behozatali mentességgel történő vámkezelés során vám és áfa fizetési kötelezettség keletkezik az ideiglenes behozatal minden megkezdett hónapjára. A fizetendő vám összege a behozatali vám összegének – az ideiglenes behozatal – minden megkezdett hónapjára számított 3%-a (és annak áfavonzata), ami nem haladhatja meg annak a vámnak az összegét, amit akkor kellett volna fizetni, ha a nem uniós árut az ideiglenes behozatal időpontjában szabad forgalomba bocsátották volna.

Példa: A szállítótartályok akkor vámkezelhetők teljes menteséggel ideiglenes behozatalban, ha fel van tüntetve rajtuk az öntömegük, azonosító jelzésük és számuk, illetve tulajdonosuk vagy üzemeltetőjük teljes neve. Azzal, ha ezek közül csak egy is hiányzik, részleges behozatali mentességgel vámkezelhetők csak ideiglenes behozatalban és havi szinten meg kell fizetni a behozatali vám 3%-t és annak áfavonzatát. Egy 12 hónapos ideiglenes behozatal során ez több lenne, mint az eredetileg fizetendő behozatali vám 1/3-a, ami kellő körültekintéssel elkerülhető.

Az ideiglenes behozatal során kérheti az engedélyes, hogy az eljárás alá vont nem uniós áru helyett más uniós árut használhasson vagy dolgozhasson fel (helyettesítő áruk), melynek során a helyettesítő áruk nem uniós árukká, míg a helyettesítendő áruk uniós árukká válnak. A helyettesítő áru vámtarifaszámának (első nyolc számjegy), továbbá minőségi és műszaki jellemzőinek meg kell egyeznie a helyettesítendő áruéval.

Meghatározott célra történő felhasználás

A meghatározott célra történő felhasználás lehetővé teszi, hogy nem uniós árukat bocsássonak szabad forgalomba csökkentett vagy nulla vámtétellel, akkor, ha a különleges felhasználás feltételeit teljesítik. Az engedélyesnek vállalnia kell, hogy a nulla vagy csökkentett vámtétellel vámkezelt árut – egy adott határidőn belül – meghatározott célra fogja felhasználni.

A meghatározott célra történő felhasználás alá vont áru vámfelügyeletét az alábbi esetek szüntetik meg:

- felhasználás a meghatározott célra;
- kivitel 3. országba;
- megsemmisítés;
- felajánlás az állam javára;
- eltérő felhasználási cél esetén a behozatali vám megfizetése (levonva a korábban megfizetett csökkentett behozatali vámot).

A felhasználás során keletkezett hulladék, maradék, valamint természetes súlyvesztés meghatározott célú felhasználásnak minősül, így azzal nem kell elszámolni.

A meghatározott célú felhasználás alá vont áru megsemmisítéséből keletkező hulladék és maradék – automatikusan – vámraktározási eljárásba kerül, amit újrakivitellel vagy szabad forgalomba bocsátással lehet lezárni.

A meghatározott célú felhasználást eredményezhet a felhasználási cél (pl. összeszerelés, feldolgozás), a tarifális besorolás (vámtarifaszámok „ipari összeszerelés”-re), vagy az Európai Unió által működtetett egyes autonóm vámfelfüggesztés alkalmazása. Bizonyos autonóm vámfelfüggesztések előírják meghatározott célra történő felhasználás alkalmazását ahhoz, hogy az árukat a vámfelfüggesztésnek megfelelő csökkentett vagy nulla vámtétellel lehessen vámkezelni.

Példa: A 7009100040 vámtarifaszám alá tartozó, automatikusan sötétedő belső visszapillantó tükrökre autonóm vámfelfüggesztés van érvényben 2020.12.31-ig, amelyhez 0% autonóm vámtétel tartozik. A termék meghatározása mellett a vámfelfüggesztési rendelet előírja azt is, hogy abban az esetben alkalmazható a 4%-os „erga omnes” vámtétel helyett a 0%-s autonóm vámtétel, ha a belső visszapillantó tükröt a 87. árucsoportba tartozó gépjárművek gyártásához kívánják felhasználni meghatározott célra történő felhasználás alkalmazása mellett.

A meghatározott célra történő felhasználás során nyújtott biztosíték felszabadítása két lépésben történhet. A vám eljárás alá vonáskor a szabad forgalomba bocsátás során alkalmazandó magasabb vámtétellel kell a vámbiztosítékot nyújtani, melyből a csökkentett vámtétellel számított vámteher befizetése után a befizetett rész felszabadítható, míg a különbözeti vámtétellel számított vámteher a vám eljárás elszámolásáig lekötve marad.

Példa: Egy magyar gazdálkodó kipufogórendszert importál Kínából személyautó gyártáshoz. A kipufogórendszert alapesetben a 8708923500 vámtarifaszám alá kell osztályozni, „erga omnes” vámtétele 4,5%. Amennyiben a kipufogó rendszert ipari összeszerelésre szánják, a 8708922000 vámtarifaszám alá osztályozható, melyhez 3%-os csökkentett vámtétel tartozik. Mivel a gazdálkodó teljesíti a vámtarifában előírt meghatározott célt, kérelmezte az illetékes vámhivatalnál meghatározott célra történő felhasználási engedély kiadását, amelyet meg is kapott. A gazdálkodó rendelkezik AEO C engedéllyel is, így az áfa összegére nem kell biztosítékot nyújtania. A 100 000 € értékű kipufogó szállítmány meghatározott célra történő felhasználási vám eljárásra vonáskor 4,5%-os vámtétel alkalmazásával kell

a garanciát nyújtani (lekötött összeg: 4500 €). Az illetékes vámhivatal dönt a vámeljárást alá vonásról és határozatában 3%-os vámtétel alkalmazásával 3000 € vám megfizetését írja elő, amelyet a gazdálkodó az előírt határidőn belül megfizet. A lekötött 4500 € garanciából, a befizetett 3000 € felszabadítható, maradvány 1500 €. A gazdálkodó a vámeljárást alá vont teljes mennyiséget a következő hónapban a gyártása során felhasználja és a felhasználásról elszámolást nyújt be az illetékes vámhivatalhoz. Az illetékes vámhivatal határozattal értesíti a gazdálkodót, hogy az elszámolást elfogadta, mely határozat birtokában az 1500 € maradványgarancia is felszabadíthatóvá válik.

A vámeljárást jogosultját bizonyos jogok illetik meg a vámeljárást során, mely jogok mellett bizonyos kötelezettségek is terhelik. A vámeljárást jogosultja ezeket a jogokat és kötelezettségeket teljesen vagy részben átruházhatja egy másik személyre (a felhasználást nem az engedélyes végzi, hanem egy másik gazdálkodó). A másik személynek nem kell rendelkeznie az eljárásra vonatkozó engedéllyel (a fő engedélyben szabályozza az átruházás feltételeit az illetékes vámhivatal), azonban teljesítenie kell a vámeljárást vonatkozó feltételeket. A jogok részbeni átruházásáról akkor beszélünk, amikor pl. csak a felhasználás átruházása történik, a fedezetnyújtás és elszámolás marad az engedélyesnél, teljes átruházás akkor, amikor a másik személy nyújt fedezetet és nyújt be elszámolást a felhasználásáról.

Példa: Egy magyar gazdálkodó („A” vállalat) egytengelyes kerti traktor gyártásához traktorok meghajtására szolgáló motort importál Kínából. Mivel a gyártás során teljesíti az ipari összeszerelésre vonatkozó feltételeket és rendelkezik a 84082010 vámtarifaszámra meghatározott célra történő felhasználásra jogosító engedéllyel, a motort meghatározott célra történő felhasználás vámeljárástban vámkezelési csökkentett vámtétellel (4,2% helyett 2,7%). A 6 hónapos elszámolási határidőn belül azonban nem használja fel a teljes mennyiséget, hanem – a jogok és kötelezettségek részbeni átruházása mellett – a fel nem használt mennyiséget felhasználásra továbbadja egy másik magyar traktorgyártó vállalatnak („B” vállalat), mely vállalat határidőn belül beépíti azokat a késztermékeibe. Amennyiben az „A” vállalat engedélye lehetővé teszi a jogok és kötelezettségek részbeni átruházását, az „A” vállalat kezdeményezheti az illetékes vámhivatalnál a teljes mennyiség elszámolását, melynek során igazolásként benyújtja mind a saját, mind pedig a „B” vállalat gyártási igazolását (pl. anyagfelhasználási kimutatás). Az illetékes vámhivatal elvégzi a

teljes mennyiség elszámolását és mentesíti az „A” vállalatot az 1,5% vámtétellel számolt különbözeti vámtéher megfizetése alól.

A meghatározott célra történő felhasználás során kérheti az engedélyes, hogy az eljárás alá vont nem uniós áru helyett más uniós árut használhasson vagy dolgozhasson fel (helyettesítő áruk). A helyettesítő áru vámtarifaszámának (első nyolc számjegy), továbbá minőségi és műszaki jellemzőinek meg kell egyeznie a helyettesítendő áruéval.

Meghatározott célra történő felhasználás esetén az alábbi esetekben szűnik meg a helyettesítendő áruk vámfelügyelete:

- helyettesítő áru felhasználása az engedélyezett célra;
- helyettesítő áru kivitele 3. országba;
- helyettesítő áru megsemmisítése;
- helyettesítő áru felajánlása az állam javára;
- eltérő felhasználási cél miatt az esedékes behozatali vámot megfizetik.

5.3.4. Feldolgozás

A bér munka és a feldolgozós ügyletekben azonos, hogy a harmadik országból behozott áruk állagváltozáson esnek keresztül, majd az így elkészült árukat harmadik országba kiszállítják. A lényeges eltérés a két ügylet között az, hogy a bér munka ügylet során a tulajdonjog nem száll át a bér munkát végzőre, az továbbra is a harmadik országbeli megbízó tulajdonában marad, ezzel szemben a feldolgozós ügylet során a feldolgozást végző megszerzi az importáru tulajdonjogát.

Bér munka ügyletről beszélünk, amikor az egyik országbeli termelő megbízza a másik országbeli termelőt, hogy az általa rendelkezésre bocsátott alapanyagot félkész vagy késztermékké dolgozza fel. A bér munka a megbízó szempontjából passzív, a bér munkát végző szempontjából pedig aktív.

A bér munka tárgya a bér munkáltató tulajdonában lévő alapanyag. A bér munkavállaló bér munkadíjat kap, ez lehet devizafizetés, előállított késztermék, többletként szállított alapanyag.

Aktív bér munka esetén az uniós bér munkát végző a beérkezett alapanyagot dolgozza fel és a visszaszállítandó késztermékben a hozzáadott munkáját exportálja a 3. országos megbízója részére.

Jellemzői:

- az alapanyag beszerzési kockázat, az alapanyag finanszírozási költsége az értékesítés költsége és kockázata a megbízót terhelik,
- a saját többlet kapacitás saját alapanyag hiányában is értékesíthető,
- a megbízó révén korszerű gyártási technológiához, speciális gépekhez, műszerekhez lehet jutni.

Passzív bér munka esetén az alapanyag Uniós tulajdonosa küld alapanyagot egy harmadik országba és a külföldi munkát importálja a visszahozott feldolgozott termékben.

Jellemzői:

- kihasználhatók a két ország közötti bérszínvonal különbségei, külföldi olcsó feldolgozási kapacitás vehető igénybe, a saját kapacitás pedig a jövedelmezőbb tevékenységre koncentrálható,
- saját feldolgozóipari kapacitások hiányában is lehet késztermék értékesítésével foglalkozni,
- igénybe vehető olyan külföldi know-how, amely a saját országban nem áll rendelkezésre.

Feldolgozási műveletek lehetnek:

- megmunkálás (beleértve az összeállítást és összeszerelést),
- feldolgozás,
- javítás (beleértve az áru helyreállítását és a beszállítását),
- egyes olyan áruk felhasználása, amelyek nem épülnek be a végtermékbe, de lehetővé teszik vagy megkönnyítik a végtermék előállítását, még akkor is, ha a folyamat során teljesen vagy részben elhasználódnak (pl. katalizátorok).

Az Uniós Vámcodek a bér munka és a feldolgozós külkereskedelmi ügyletekhez kapcsolódóan két féle feldolgozási típusú vámeljárást tesz lehetővé az aktív feldolgozást és a passzív feldolgozást.

Aktív feldolgozási eljárás

Az aktív feldolgozási vámeljárás alapja a bér munka vagy a feldolgozós külkereskedelmi ügylet lehet.

Alapszabályként a Vámhatóság csak az Unió területén letelepedett személynek engedélyezi az aktív feldolgozási eljárást, amennyiben az gazdaságilag indokolt. Kivételes esetben azonban EU-n kívüli személynek is engedélyezhető.

Az engedélyezés fontos alapfeltétele, hogy aktív feldolgozás alá vont árunak a végtermékben beazonosíthatónak kell lennie.

Aktív feldolgozási eljárást akkor lehet engedélyezni, ha a behozott alapanyag a vámtétel 0%-nál magasabb. A vámhatóság az engedélyben meghatározza a feldolgozási művelet elszámolási kulcsát, illetve annak módszerét.

Az aktív feldolgozás alatt lévő árukra vámbiztosítékot kell nyújtani annak elszámolásáig, az eljárás lezárása a végtermék újra-kivitelével, vagy más vámeljárás alá vonásával történik meg.

Az aktív feldolgozás csak akkor engedélyezhető, ha az áru eredeti állapota a feldolgozás után gazdaságosan már nem állítható vissza, illetve az eljárás igénybevételével nem a származási szabályokat és a mennyiségi korlátozásokat akarják megkerülni.

Berendezések és szerszámok nem vonhatók aktív feldolgozási eljárás alá, a tüzelőanyagok és energiahordozók, kenőanyagok pedig csak abban az esetben, ha azok a feldolgozott termékek teszteléséhez, az eljárás alá vont javításra szoruló áruk hibáinak kimutatásához, vagy beállításhoz szükségesek.

Indokolt esetben kérelemre a vámhatóság engedélyezheti helyettesítő áru alkalmazását is. Helyettesítő árunak nevezzük az olyan uniós árut, amelyet a nem uniós áru helyett használnak fel a végtermék előállításához és a helyettesítő áru, illetve a nem uniós áru vámtarifaszámának első nyolc számjegye, továbbá minősége és műszaki jellemzői megegyeznek egymással.

A helyettesítő termékből előállított készterméket már az importáru behozatala előtt is ki lehet szállítani az Unió területéről, ilyenkor a helyettesítő áru és az aktív feldolgozás céljából behozott áruk vámjogi helyzete felcserélődik. Ez azt jelenti, hogy a helyettesítő áruként az aktív feldolgozás során felhasznált uniós áruból nem uniós áru lesz, az importált nem uniós áru pedig unióssá válik.

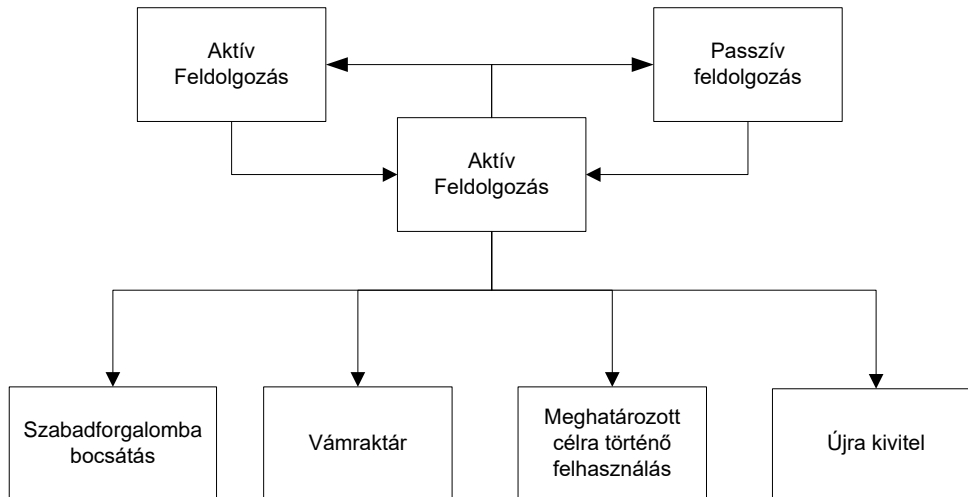
Példa: A PC Magic Kft. aktív bér munka szerződés keretében vállalta, hogy a megbízó által beszállított számítógép alkatrészekből, meghatározott felszereltségű számítógépeket állít össze Magyarországon. Az összeszereléshez szükséges csavarok azonban nem érkeztek meg időben a megbízótól, viszont a megbízónak határidős szerződése volt a PC-k leszállítására. Ezért abban állapodtak meg, hogy a PC Magic Kft. az aktív feldolgozás keretében behozott csavarok helyett ugyanolyan minőségű, de az Unióban gyártott csavarokat használ fel a feldolgozási tevékenység során. A később a megbízó által beszállított kínai származású csavarokat helyettesítő termékként, vámmentesen tudják majd vámkezeltetni és a PC Magic Kft. ezeket majd az Unió piacra szánt termékekbe építi be.

Kérelemre a vámhatóság engedélyezheti, hogy az aktív feldolgozási eljárás alá vont áruk vagy a feldolgozott termékek egy része vagy egésze ideiglenesen újból kivihető legyen az Unió vámterületén kívülre további feldolgozás céljából, a passzív feldolgozási eljárásra meghatározott feltételeknek megfelelően.

Az aktív feldolgozás általában újrakiviteli eljárással zárul, de ezen kívül még számos további vám eljárás is kérhető. Betárolható pl. vámraktárba, ha a megbízó még nem tudja biztosan, hogy az előállított termékeket az Unión belül, vagy kívül kívánja forgalomba hozni, vagy további feldolgozási műveletet végezhető vele. Kérhető szabad forgalom számára történő vámkezelési, vagy meghatározott célra történő felhasználási eljárás is. Ezek különösen akkor lehetnek indokoltak, ha végterméket az Unión belül kívánják majd véglegesen forgalmazni.

Az aktív feldolgozási eljárást követő, illetve azt lezáró lehetséges vám eljárásokat az 5.3. ábra szemlélteti.

5.3. ábra: Aktív feldolgozási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vám eljárások

Forrás: Saját szerkesztés

Passzív feldolgozási eljárás

A passzív feldolgozási eljárás lehetővé teszi az uniós áruk ideiglenes kivitelét az Európai Unió vámterületéről abból a célból, hogy ott feldolgozási műveleteknek vessék alá őket, majd a feldolgozott terméket visszazállítsák az Unió területére teljes vagy részleges behozatali vámmentességgel.

A passzív feldolgozási eljárásra vonatkozó engedélyt annak a személynek a kérelmére kell kiadni, aki a feldolgozási műveletek végrehajtásáról intézkedik.

Passzív feldolgozást a vámhatóság kérelemre akkor engedélyezi, ha:

- ha a kérelmező az Unió vámterületén letelepedett személy,
- amennyiben feldolgozott áru visszahozatalakor megállapítható, hogy a végtermékek az ideiglenesen kivitt áru feldolgozásából keletkeztek,
- gazdaságilag indokolt, azaz a passzív feldolgozási eljárás alkalmazásának engedélyezése nem jár az uniós feldolgozók alapvető érdekeinek súlyos sérelmével.

A passzív feldolgozási eljárás nem engedélyezhető az olyan uniós áruk esetében:

- amelyek exportja behozatali vámok visszatérítésével vagy elengedésével jár,

- amelyek a kivitel előtt, a végfelhasználásuk alapján teljes behozatali vámmentességgel kerültek szabad forgalomba bocsátásra mindaddig, amíg az ilyen mentesség megadásának feltételei fennállnak,
- amelyek kivitele export-visszatérítéssel jár, vagy amelyeknél az ilyen visszatérítéstől eltérő, a közös agrárpolitika szerinti, az említett áru kivitele alapján járó pénzügyi kedvezmény megadására kerül sor.

Passzív feldolgozás engedély írásbeli árnyilatkozat benyújtásával is kérelmezhető, ha a feldolgozási művelet javításra vonatkozik. Javítás esetén kérelmezhető az ún. „Szabvány csererendszer” alkalmazása, amely lehetővé teszi, hogy valamely importált termék („helyettesítő termék”) valamely végterméket helyettesítsen. Pl. hamarabb visszashállítják a jó terméket, minthogy kiszállítják a hibásat.

A vámhatóság a bér munka szerződésre tekintettel meghatározza azt az időtartamot, amelyen belül a végterméket újra be kell hozni az Unió vámterületére és megállapítja a művelet elszámolási kulcsát, illetve ennek meghatározási módját.

Ha a feldolgozási művelet célja az ideiglenesen kivitt áru díjmentes vagy jogszabályi kötelezettségből eredő garanciális kötelezettség, vagy gyártási hibából adódó javítása, az árut teljes behozatali vámmentességgel kell szabad forgalomba bocsátani.

Amennyiben a javítást a külföldi partner térítés ellenében végzi akkor részleges vámfizetési kötelezettség merül fel. Vámértékként a javítási költségek összegét kell figyelembe venni feltéve, hogy egyéb ellenszolgáltatást az engedélyes nem teljesített a művelet végrehajtója felé és nincs köztük olyan kapcsolat, amely erre hatással lenne.

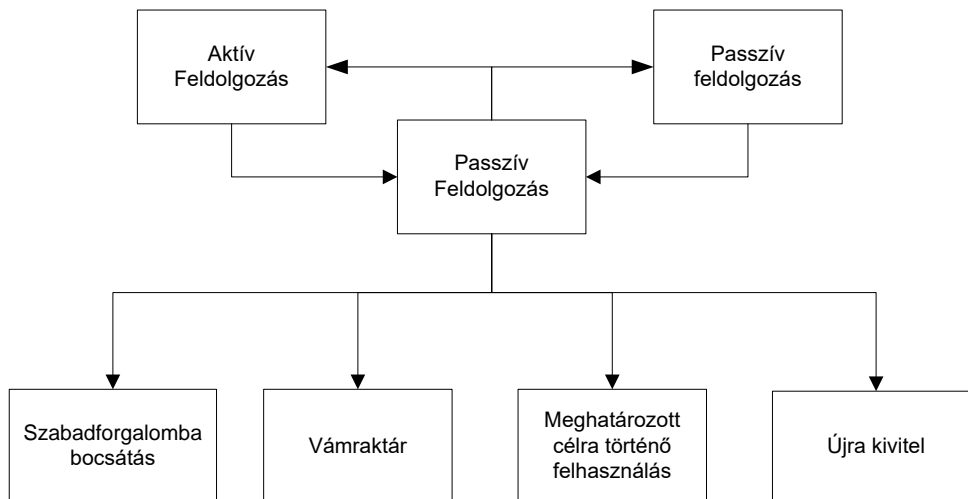
A részleges behozatali vámmentességet úgy kell teljesíteni, hogy a szabad forgalomba bocsátott végtermékre alkalmazható behozatali vámok összegéből le kell vonni azoknak a behozatali vámoknak az összegét, amelyek az ideiglenesen kivitt árura ugyanazon a napon akkor lennének alkalmazhatók, ha ezeket abból az országból importálnák az Unió vámterületére, amelyben a feldolgozási műveleten vagy az utolsó feldolgozási műveleten keresztülmentek.

Példa: egy Uniós cég mobiltelefon alkatrészeket gyárt, amelyeket Szerbiában építenek be a mobiltelefonba, majd visszahozzák Magyarországra. A vámtartozás összegét ebben az esetben úgy kell megállapítani, hogy a kiszállított mobiltelefon alkatrész után számított

vámot le kell vonni az összeszerelt mobiltelefon után behozatalkor megállapításra kerülő vám összegéből.

A passzív feldolgozási eljárást követő, illetve azt lezáró lehetséges vámeljárásokat az 5.4. ábra szemlélteti.

5.4. ábra: Passzív feldolgozási eljáráshoz kapcsolódó, illetve azt lezáró vámeljárások

Forrás: Saját szerkesztés

5.4. Hogyan valósul meg az elmélet a gyakorlatban?

A gazdasági folyamatok vámfolyamatokká történő leképzése az egyik legalapvetőbb vámszakmai feladat. Vegyünk például az E-RO-t⁶³, egy elektromos robogókat gyártó startup vállalatot, amely csak uniós alapanyagokból állítja elő termékeit, amelyeket kizárólag az Unió területén forgalmaz. Mivel kereskedelmi tevékenységét kizárólag uniós árukkal és uniós gazdálkodókkal folytat így közvetlenül nem kerül kapcsolatba a vámeljárásokkal. Egy idő után azonban azt látja, hogy a robogók működtetéséhez elengedhetetlen akkumulátor cellákat Kínából hasonló minőségben sokkal olcsóbban tudja beszerezni.

Az importált termékeknek át kell esniük a szabadforgalomba helyezési eljárás.

⁶³ Az E-RO esettanulmány kitalált történet, a képek illusztrációk.

Pár év múlva a vállalat úgy látja, hogy az időközben számos termékfejlesztésben alkalmazott innovatív technológiáknak köszönhetően termékeiket harmadik országos piacokon is versenyképes áron tudná forgalmazni.

Ezért több országban is kereskedelmi képviselőt hoz létre és megkezd az elektromos robogók exportját, Az export tevékenység révén a vállalat így máris kapcsolatba kerül a kiviteli vámeljárással. Amellett, hogy a vállalat termékeit egyre nagyobb népszerűség övezi a vásárlók körében, szakmai körökben is megnőtt a vállalat elismertsége. A vállalat világszinten legnagyobb kapacitású akkumulátorokat képes előállítani, ráadásul rendkívül olcsón. Egyedülálló gyártási technológiájukat világszintű szabadalom védi.

Az E-RO az utóbbi időben számos neves multinacionális motorgyárral tárgyalt az akkumulátor gyártásával kapcsolatos közös üzleti lehetőségek kialakításáról. A vállalat ezért úgy döntött, hogy kiszáll az elektromos motorgyártásból és minden energiájával, a sokkal nyereségesebb akkumulátor gyártást fejleszti tovább. Ma már a legtöbb motorgyár az E-RO-val állíttatja elő az elektromos motorjaikhoz az akkumulátorokat, bér munka szerződés keretében. Ezért a vállalat aktív feldolgozási eljárásra kért és kapott engedélyt a vámhatóságtól. Az aktív feldolgozást követően elkészült akkumulátorokat szintén az E-RO üzemeltetésében lévő vámraktárba tárolják be, ahonnan a megbízók diszpozíciója alapján tárolják ki, illetve szállítják tovább más Unió országokba, vagy harmadik országban található motorgyárakba, illetve a motor alkatrészeket forgalmazó márkakereskedésekbe.

A vállalat azért döntött a bér munka ügylet mellett, mert így az alapanyag és a késztermék beszerzés, valamint a készletezés és az értékesítés teljes költsége és kockázata a megbízókat terheli. Az E-RO pedig ezzel arra a fő tevékenységére tud összpontosítani, amelyben egyedülállóan a legjobb. Anyagi erőforrásait pedig a készletekbe való lekötés helyett kutatásra és gyártásfejlesztésre tudja fordítani, folyamatosan biztosítva ezzel a versenyelőnyt a világpiacon.

Az utóbbi két évben világszerte ugrásszerűen megnőtt a kereslet az elektromos robogók iránt. A nemzetközi külkereskedelmi előrejelzések miatt a megbízók egyre nagyobb nyomást gyakoroltak az E-RO-ra, hogy időben kezdje el megnövelni gyártási kapacitását. A piackutatási információk arra is felhívták a figyelmet, hogy az elektromos robogók iránti évi 25%-os kereslet növekedés várhatóan két évig fog tartani, majd az ezt követő két év során a jelenlegi keresleti szintre fog csökkenni és ezen a szinten hosszú ideig stabilizálódik.

A vállalatot ez a helyzet nehéz döntés elé állította, hiszen azt nyilvánvalóan nem engedheti meg, hogy nem elégíti ki az üzleti partnerek megnövekedett igényeit, mivel ez olyan piaci rést eredményezne, amely megteremtheti egy új technológia kifejlesztését és egy konkurens vállalat belépését, akár a jelenlegi tőkeerős partner motorgyárak támogatásával is. Amellett, hogy a gyártási kapacitás növelésének szükségessége megkérdőjelezhetetlen volt, a vállalatot óriási dilemma elé állította a bővítés több milliárd Eurós költsége, illetve piackutatások által prognosztizált 4 év múlva bekövetkező kereslet visszaesés. Az E-RO gazdasági szakemberei kimutatták, hogy az 50%-os gyártási kapacitás bővítés költségét ugyan hitelekből fedezni lehetne, azonban a beruházás költsége legkorábban 10 év múlva térülhetne meg. Ezért a 4 év múlva bekövetkező kereslet visszaesésre tekintettel ez a beruházás nyilvánvalóan hatalmas veszteséget jelentene. A vállalat menedzsmentjének ezért azt javasolták, hogy keressenek olyan hasonló, szabad gyártási kapacitással rendelkező partnert, amellyel együttműködve el tudnák látni ezt a feladatot az elkövetkező 4 évben.

Az E-RO több hónapos kutatási munkát követően, Ukrajnában talált egy akkumulátor gyárat, amely éppen részleges bezáráson és létszám leépítésen gondolkodott az export megrendeléseik visszaesése miatt.

Az ukránok ezért nagy örömmel fogadták az együttműködés lehetőségét és vállalták, hogy fél éven belül részben állami támogatásból, részben saját tőkeerőből megvalósítják azokat az alapvető technológiai fejlesztéseket, amelyek a termelés megkezdéséhez szükségesek. Az E-RO bér munka szerződést kötött az ukrán gyárral és vállalta, hogy 1 millió EUR értékben szállít részükre olyan HighTec gépsort, amellyel az ukrán gyár a saját gépsorát kiegészítve, az előírt műszaki paraméterekkel elő tudja állítani a termékeket. A gyártásban részt vevő ukrán munkavállalók betanítását az E-RO szakemberei végzik. Az E-RO által ráfordított költségek a termelés beindulását követő egy év elteltével 15%-os mértékben a bér munkadíjban kerülnek kompenzálásra.

A vállalat passzív feldolgozási vám eljárás keretében szállította ki az elektromos robogó gyártáshoz szükséges alkatrészeket, így a késztermék visszahozatalakor csak az Ukrajnában hozzáadott érték (bér munkadíj) után keletkezik vámfizetési kötelezettség. Ráadásul a passzív feldolgozásból visszahozott késztermékek a behozatalakor közvetlenül a vállalat vámraktárába kerülnek betárolásra, így az előbb említett vámfizetési kötelezettség kizárólag az Unióban forgalomba hozott

termékek esetében jelentkezik, míg a harmadik országba re-exportált termékek újrakiviteli eljárásban az Uniós vám megfizetése nélkül szállíthatók ki az Unió vámterületéről.

Az aránylag olcsó ukrán munkaerő és az alacsony energia- és üzemeltetési költségeknek köszönhetően, a magasabb szállítási és a vám költségeket is beleszámolva, a beruházás három éven belül megtérül az előállított termékek árában.

Az esettanulmány alapján látható, hogy ha egy vállalkozás kilép a külföldi piacokra és aktív külkereskedelmi tevékenységbe kezd, akkor minden egyes külkereskedelmi ügylethez megtalálhatja azokat a vámtechnikai megoldásokat, amellyel költségeit optimalizálni tudja.

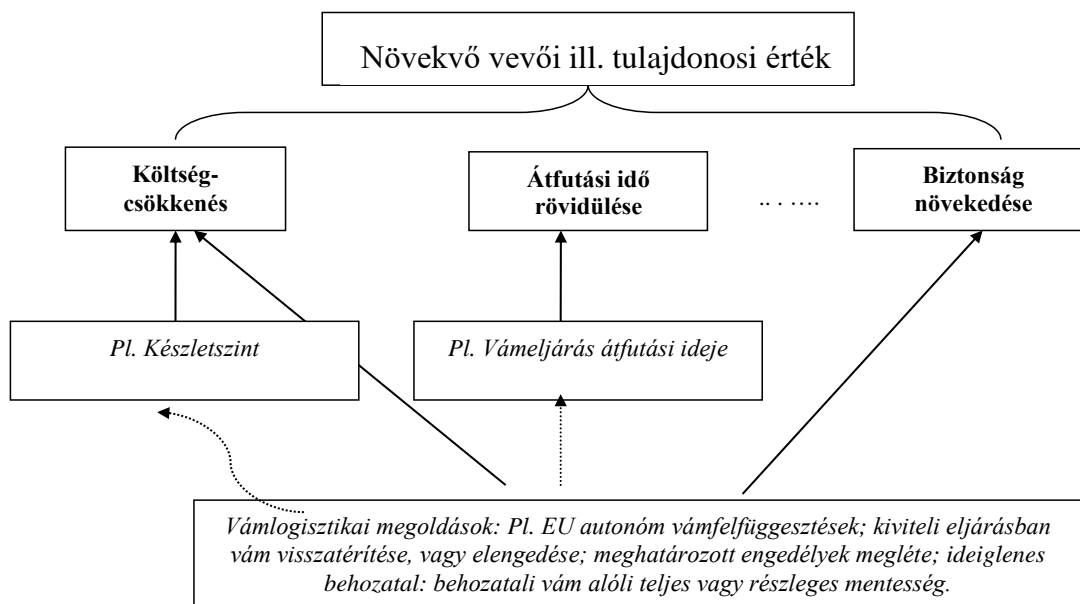
A kiélezett globális piaci versenyben csak azok a vállalkozások tudnak talpon maradni, amelyek képesek a megfelelő időben felismerni és kihasználni a költség megtakarítási lehetőségeket, biztosítva ezzel termékeik versenyképességét.

A vámjogszabályok oldaláról ezt a költséghatékony működés támogatják az Uniós Vámkódex által biztosított különleges vámeljáráások.

Záró gondolatok

A fejezet összefoglaló jelleggel bemutatta azokat a vámeljáráásokat, melyek segítségével a nemzetközileg aktív EU-ban bejegyzett vállalatoknak egyrészt kezelniük szükséges, másrészt, menedzselniük lehetséges a vámuniós határon túlnyúló áruáramlási folyamataikat. Mint arra már az ellátási lánc-menedzsment elméleti alapjait tárgyaló 1. fejezetben utaltunk, ezeknek a vámeljáráásoknak a tudatos alkalmazásával az ellátási lánc teljesítménye javítható. Jelen fejezet konkrét példákat hozott erre vonatkozóan.

5.5. ábra: Vámeljáráások és kapcsolódó vámlogisztikai megoldások hatása a vevői és a tulajdonosi értékre – példák

Forrás: Chikán – Gelei, 2010, 33. old. alapján

Ahhoz, hogy a rendelkezésre álló vámlogisztikai megoldások közül ki tudjuk választani a számunkra megfelelő megoldások kombinációját, természetesen nagyon fontos ismerni a szabályozást. Legalább ennyire fontosnak tartjuk ugyanakkor annak hangsúlyozását is, hogy a kérdéskörhöz ellátásilánc-menedzsment szakemberként is közelítsünk. Ismerjük ellátási láncunk felépítését, a benne zajló áramlási folyamatok intenzitását, irányát, de azok összekapcsolódását is.

Hivatkozások jegyzéke

Chikán, A. – Gelei, A. (2010). New insight into the competitiveness of supplier firms: Aligning competences and customer expectations. In Supply Chain Forum: An International Journal (Vol. 11, No. 2, pp. 30-44).

Az internetes források letöltésének ideje: 2019. szeptember 3.

952/2013/EU (Unió Vámcodekx – UVK) az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 09.) az Unió Vámcodekx létrehozásáról

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476709538971&uri=CELEX:02013R0952-20131030>

EU 2015/2446 (FJA) a Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. július 28.) a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Unió Vámcodekx egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476710283250&uri=CELEX:02015R2446-20160501>

EU 2015/2447 (VA) a Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete (2015. november 24.) az Unió Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476710894052&uri=CELEX:02015R2447-20151229>

EU 2016 /341 (ÁFJA) a Bizottság (EU) 2016/341 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. december 17.) a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Unió Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó, a szükséges elektronikus rendszerek működésbe lépéséig alkalmazandó átmeneti szabályok tekintetében történő kiegészítéséről, valamint az (EU) 2015/2446 bizottsági felhatalmazáson alapuló rendelet módosításáról

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1476711169258&uri=CELEX:02016R0341-20160501>

2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=205371.346683

2017. évi CLXIX. törvény az áruk ideiglenes behozatali eljárás alá vonására vonatkozó A.T.A. igazolványról szóló Vámegegyezmény és módosítása kihirdetéséről

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=205406.346703

11/2016. (IV.29.) NGM rendelet az uniós vámjog végrehajtásának részletes szabályairól

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=195208.362273

12/2016. (IV.29.) NGM rendelet a vámmentes vám eljárás végrehajtásának részletes szabályairól

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=195210.362274

13/2016. (IV.29.) NGM rendelet a vám eljárás során alkalmazandó NATO okmányok köréről, alkalmazásuk és kibocsátásuk eljárási szabályairól, valamint a katonai csapat- és árumozgásokra vonatkozó vám eljárás különös szabályairól

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=195212.321185

„II. típusú vámszabadterületi engedélyt kapott Záhony térsége” című internetes cikk

<https://logisztika.com/ii-tipusu-vamszabadterületi-engedelyt-kapott-zahony-tersege/>

6. Versenyképes vámszakmai megoldások feltételrendszere fókuszban a vámspecifikus engedélyek összekapcsolódó rendszere

Szerzők: Rozgonyi Sándor, Gödöny Miklós

A fejezet célja, hogy bemutassa a gazdálkodók által megszerezhető vámjogi engedélyeket, ezen belül kiemelten az egyszerűsítéshez, azaz a gyorsításhoz elengedhetetlenül fontos jogosultságokat. Bemutatjuk az egyes engedélyek logikai összekapcsolódását, a gyártók saját jogon végzett vámtevékenységét, a közvetlen illetőleg közvetett vámjogi képviseleti formába megvalósítható kiszervezési alternatívákat.

- AEO engedély;
- A vámlogisztikai eszközök közötti kapcsolat.

Bevezetés

A világkereskedelem az emberi történelemben sokat változott, de a kereskedelem nemhogy vesztett volna jelentőségéből, a világgazdaság egyik fő mozgatóelemévé vált. A múlt század utolsó negyedétől, de különösen a '80-as '90-es évektől a multinacionális vállalatok globális stratégiájának következtében a gazdasági kapcsolatok, a világgazdaság, a világkereskedelem különféle formáinak korábban soha nem látott nemzetköziesedését tapasztalhattuk.

Kijelenthetjük, hogy a nemzetközi kereskedelem a nemzetközi munkamegosztás miatt a világgazdaság, ezen belül az egyes régiók és országok gazdasági működéséhez elengedhetetlenül szükséges elem.

A földrészeken, országhatárokon átívelő árukereskedelmet szabályok (pl. adószabályok, pénzügyi szabályok, kereskedelmi szokványok, nemzetközi intézmények és egyezmények stb.) igyekeznek keretek között tartani. A vámok ősidők óta a kereskedelem lefőlözésére szolgáltak, mint áruáramlást akadályozó tényezők. A modern korban így azt ismerték fel, hogy könnyíteni kell pénzügyileg is az áramlást, mert nagyobb érdek a nemzetközi gazdasági vérkeringésben benne lenni, mint a vámok miatt kikerült szigetként maradni.

Éppen ezért igaz, hogy a modern vámhatárok elsősorban már nem fiskális, hanem biztonság-
védelmi, kereskedelempolitika szerepet töltenek be. Jelenünkben a kereskedelempolitika új, a

liberális gazdaságpolitika irányából az újra erősödő protekciónizmusba való visszatérés felé halad, amely az érdeklődések miatt kereskedelmi háborúkat képes szítani.

Technikailag viszont még mindig elvárás, hogy az árut át kell vinni ezen az akadályon, az árunak, terméknek, alapanyagának, félkész-terméknek, készterméknek el kell jutniuk a szállítótól a vevőig, gyorsan, még gyorsabban, a lehető leggyorsabban.

Tehát, aki nemzetközi kereskedelmet folytat, annak vámkezelnie is kell, de alapvető kérdéssé vált ennek gyorsasága is.

A gyorsaság elvárássá vált. A 20. század utolsó évtizede, illetve a 21. századi folyamataiban látható a társadalmi, gazdasági folyamatok exponenciális gyorsulása. A társadalomban, a fogyasztókban, ezen belül bizonyos fogyasztói csoportokban kialakult és egyre növekszik az igény, hogy a javakhoz, erőforrásokhoz minél előbb, lehetőleg más szereplőket megelőzve kívánnak hozzájutni. Az idő értékteremtő tényezővé vált. Amennyiben a vállalat úgy ítéli meg, hogy a gyorsaság, az idő a vevő számára érték, igyekeznek az ellátási lánc időtényezőjét javítani, azaz gyorsítani.

Az ellátási láncokat az időtényező miatt többoldalú nyomás terheli. Egyrészt a saját vevőik felől, másrészt a versenytársak felől is. Aki „kézben tudja tartani” az időt, aki a lehetőségek kihasználásával menedzselni tudja azt, az az időérzékeny vevői, versenytársi környezetben értéket tud teremteni vevői számára.

Az Európai Unió vámhatárát átlépő kereskedelmi áruforgalom adminisztratív akadályba ütközik, a vámszabályok által előírt, meghatározott követelmények teljesítésébe. Az eljárások alapesetben jelentősen lelassíthatják az árumozgásokat. A logisztikai folyamatok, a JIT (just-in-time, éppen időben), a JIS (just-in-sequence, pontosan a szerelési sorrendnek megfelelően), a „lean”, az akadálytalan anyagáramlási rendszerek „nem tűrik” vagy „nehezen viselik” a várakozásokat, így a normál vámkezelésekkel kapcsolatos idővesztéseket, vagy nem kiszámítható áramlásokat. A logisztika feladata, hogy az ellátási lánc vámfeladatainak pontos megtervezésével és hatósági ügyintézési határidőkhöz nem kötötten működjön a vámtevékenység, a megrendelők a lehető legkevesebbet érzékeljenek azokból.

Elsőként a 6.1 és 6.2. táblázatokban összefoglaljuk a későbbiekben használt legfontosabb rövidítéseket és szakmai fogalmakat.

6.1. táblázat: A vámlogisztika témaköre szempontjából legfontosabb rövidítések jelentése

Rövidítés	Jelentés
UVK	az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete az Uniós Vámkódex létrehozásáról
FJA	a Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő
VA	a Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról
ÁFJA	a Bizottság (EU) 2016/341 felhatalmazáson alapuló rendelete a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó, a szükséges elektronikus rendszerek működésbe lépéséig alkalmazandó átmeneti szabályok tekintetében történő kiegészítéséről, valamint az (EU) 2015/2446 bizottsági felhatalmazáson alapuló rendelet módosításáról
VTV	2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról
VTV Vhr	11/2016. (IV. 29.) NGM rendelet az uniós vámjog végrehajtásának részletes szabályairól
EORI	„gazdálkodók nyilvántartási és azonosító száma”: vámhatóság által gazdálkodóhoz vagy más személyhez annak vámcélokából történő nyilvántartásba vétele érdekében hozzárendelt, az Unió vámterületén belül egyedi azonosító szám
AEO	Authorizad Economic Oprerator – Engedélyezett Gazdálkodó
BEGYA	Belépési Gyűjtő Árunyilatkozat
NCTS	New Computerised Transit System – Új Számítógépesített Tranzit Eljárás
CDMS	Customs Decisions Management System – Vámhatározatokat kezelő rendszer
AIS	Automatizált Import Rendszer
CDPS	Vám-árunyilatkozat Feldolgozó Rendszer
MRN	Movement Refence Number – Művelethivatkozási szám, „fő hivatkozási szám”, az illetékes vámhatóság által a Vámkódex 5. cikkének 9–14. pontjában meghatározott árunyilatkozatokhoz és értesítésekhez, a TIR-műveletekhez, valamint az áruk uniós vámjogi státusát igazoló okmányokhoz rendelt nyilvántartási szám;
HÉA	hozzáadott érték adó, angolul Value Added Tax (VAT), németül Die <i>Mehrwertsteuer</i> (MwSt), Magyarországon általános forgalmi adó (áfa)
CCI	Centralised Clearance for Import

Forrás: Saját szerkesztés

6.2. táblázat: A vámlogisztika témaköre szempontjából legfontosabb fogalmak jelentése

Fogalom	Jelentés
vámjogi képviselő	az a személy, akit egy másik személy kijelöl a vámhatóságok előtti ügyeiben a vámjogszabályok által megkövetelt cselekmények és vámalakítások elvégzésére
közvetlen képviselő	a vámjogi képviselő egy másik személy nevében és érdekében jár el
közvetett képviselő	a vámjogi képviselő saját nevében, de egy másik személy érdekében jár el.
engedélyezett címzett státusz (EC)	lehetővé teszi az engedélyes számára, hogy engedélyezett helyen uniós árutovábbítási eljárás keretében szállított árukat fogadjon az eljárás befejezése érdekében
átmeneti megőrzés	a nem uniós áruk azon helyzete, amikor azokat a vám elé állításuk és a vámeljárás alá vonásuk vagy újrakivitelük közötti időszakban vámfelügyelet alatt ideiglenesen tárolják;
átmeneti megőrzési létesítmény (ÁML)	az átmeneti megőrzésben lévő nem uniós áruk vámhatóság által engedélyezett tárolási helye
vámtartozás	valamely személynek a hatályban lévő vámjogszabályok alapján az adott árura vonatkozó behozatali vagy kiviteli vám összegének megfizetésére való kötelezettsége
ÁFA biztosítás alóli mentesség	A vámhatóság kérelemre engedélyezi az általános forgalmi adó biztosítása alóli 100 %-os vagy 50 %-os mentességet a vámigazgatási eljárásban a saját nevében eljáró adóalanynak. Mentés az általános forgalmi adó biztosítása alól a vámigazgatási eljárásban az AEO engedéllyel rendelkező gazdálkodó.
összkezeség	A vámhatóság engedélye két vagy több művelethez, árunyilatkozathoz vagy vámeljáráshoz kapcsolódó vámtartozásnak megfelelő behozatali vagy kiviteli vám összegének fedezésére.
halasztott vámfizetés	A vámhatóság az érintett személy által benyújtott kérelem alapján és biztosíték nyújtása mellett, engedélyezi a fizetendő vám megfizetésének halasztását, a következő módok valamelyike szerint: a) könyvelésbe vett minden egyes behozatalivám- vagy kivitelivám-összeg vonatkozásában külön-külön;

	<p>b) a vámhatóság által megállapított, 31 napot nem meghaladó időtartam során könyvelésbe vett valamennyi behozatalivám- vagy kivitelivám-összeg vonatkozásában együttesen;</p> <p>c) egyetlen bejegyzést képező valamennyi behozatalivám- vagy kivitelivám-összeg vonatkozásában együttesen.</p>
önadózás	Termék importja esetében alapesetben az adót a vámhatóság állapítja meg az adófizetésre kötelezetre. Az adófizetésre kötelezett kérelmére, az áfatörvényben meghatározott feltételek teljesítés esetén a vámhatóság engedélyezi, hogy az adót önadózással állapítsa meg.
BNYNY	Bejegyzés a nyilatkozattevő nyilvántartásába. A vámhatóság kérelem alapján engedélyezhetik, hogy valamely személy a nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzés formájában nyújtson be vám-árunyilatkozatot – ideértve az egyszerűsített árunyilatkozatot is –, amennyiben az említett árunyilatkozat adatai a nyilatkozattevő elektronikus rendszerében a vám-árunyilatkozatnak a nyilatkozattevő nyilvántartásába való bejegyzés formájában történő benyújtásakor a vámhatóságnak is rendelkezésére állnak.
központi vámkezelés	A vámhatóságok kérelem alapján engedélyezhetik valamely személy számára, hogy a letelepedési helyén illetékes vámhivatalnál nyújtson be vám-árunyilatkozatot olyan árukra vonatkozóan, amelyeket egy másik vámhivatalnál állítanak vám elé.

Forrás: Saját szerkesztés

6.1. Az AEO engedély

Az egyszerűsített vámeljáráások alkalmazásához elengedhetetlen alapfeltétel az UVK 38. cikke szerinti AEOC engedély megléte. Ezért elsőként fejezetünk ezt tárgyalja.

Az AEO rendszer az EU „válasza” volt a 2011. szeptember 11-i New York-i terrortámadás indukálta új biztonság-védelmi kihívásokra. Az AEO engedély megkapható biztonság-védelmi, célból, ez az AEOS engedély, illetőleg kérhető vámjogi egyszerűsítésekre (customs simplicity), ez az AEOC engedély. Továbbá a kettő egy időben is kérhető, az UVK-t megelőző Közösségi Vámkódexben ez volt az AEOF, azaz a full engedély.

Az UVK szerinti vámjogi egyszerűsítési engedélyekhez logikailag az AEOC engedély kapcsolódik, az AEOS engedély nem feltétele vámjogi egyszerűsítéseknek, illetőleg az nem tartalmaz olyan kritériumot, melynek teljesítése feltétele lenne vámjogi egyszerűsítésnek.

Tekintettel arra, hogy jegyzetünk egyik fő eleme a „gyorsaság”, nem mehetünk el említés nélkül az AEOS mellett. Azon áruforgalom vonatkozásában, ahol a biztonsági szempontból kockázatos árukört mozgat, fontos, sőt elengedhetetlen tényező az AEOS megléte is.

A jelen jegyzet fő fókuszát a vámjogi folyamatok elemzése jelenti, ezért a továbbiakban nem érintjük az AEOS működését, feltételrendszerét.

Az AEOC engedéllyel kapcsolatban rögzíteni szükséges, hogy ezen engedély birtokában önmagában nem kezdeményezhető vámeljáráás, ez csupán egy „alap”, igaz, hogy létfontosságú alap az egyszerűsítések megvalósításához.

A vámjogi folyamatok gyorsítását szolgáló eszközrendszernek van olyan eleme, amelynél kötelező az AEOC, ilyen például a központi vámkezelés, illetve van olyan, amelyeknél az engedélyezési eljárás bizonyos AEO kritériumok mentén vizsgálendő.

A két típusú engedéllyel egyszerre is rendelkezhet egy gazdálkodó. (korábban AEO-F)

AEO engedélyek általános jellemzői:

- Az engedély minden Unió tagállamban érvényes (Vámunió)
- Az AEO nemzetközileg elismert védjegyet jelent, amely a cég kiválóságát tanúsítja a nemzetközi kereskedelemben.
- Kölcsönös elismerési programok EU-n kívüli államokkal (USA, Japán, stb.)

Ellátási lánc szereplőinek felelőssége:

A nemzetközi – végponttól végpontig terjedő – szállítási lánc a vám szempontjából az a folyamat, amely a kivitelre szánt áru előállításától az áruknak azon fél számára történő leszállításáig terjed, amelynek az árukat ténylegesen szállítványozzák, egy másik vámterületre.

A világkereskedelem nagy részét bonyolító multinacionális vállalatok kizárólag úgy tudják biztosítani teljes ellátási láncuk lefedettségét, biztonságát, hogy ha annak minden résztvevője – a feladatokat outsourcing keretében végző gazdálkodók is – megszerzi a tevékenységüknek megfelelő AEO tanúsítványt!

AEO engedélyezési eljárás főbb szakaszai:

- Önértékelési kérdőív kitöltése
- Elkészült kérdőív és mellékleteinek benyújtása
- Kérelem befogadása – EU-s tagállamok Vámhatóságainak értesítése
- Vámhatósági helyszíni vizsgálat
- Döntés a kérelemről (kiadás vagy elutasítás)

6.2. A vámlogisztikai eszközök közötti kapcsolat

A folyamatok gyorsítását lehetővé tevő vám- és adójogi eszközök között szoros kapcsolat áll fenn, melyeket a 6.3. táblázat foglal össze.

6.3. táblázat: A vámlogisztikai eszközök közötti kapcsolatrendszer

ESZKÖZ	KAPCSOLÓDÓ ESZKÖZ	KAPCSOLAT FORMÁJA
EC	AEO	Engedélyezés AEO-kritériumok alapján (UVK 39. cikk a), b) és d) pontok) – vámjogszabályok és adószabályok súlyos vagy ismételt megsértésének hiánya, – műveletek és az áruforgalom kérelmező általi szigorú ellenőrzése a kereskedelmi, szállítási nyilvántartások vezetésével, ami lehetővé teszi a megfelelő vámellenőrzést – tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó, a gyakorlati jellegű szakértelem, vagy szakmai képesítés bizonyítása
	ÁML	Gyakorlati működési feltétel. Az EC alapján érkezett nem uniós áru átmeneti megőrzésbe kerül. Előre engedélyezett ÁML esetében nem kell szállítmányonként engedélyt kérni az átmeneti megőrzési helyre.
ÁML	EC	Az EC alapján érkezett nem uniós áru automatikusan átmeneti megőrzésbe kerül.
	AEOC	AEOC engedéllyel rendelkező gazdálkodó alanyi jogon mentes az ÁFA biztosítása alól.
		AEO kritériumok teljesítése esetén van lehetőség a referenciaösszeg csökkentésére
	ÁFA bizt. alóli ment.	Vámbiztosíték megállapítása során az áfa összegét nem kell figyelembe venni.
Össze- zesség	A szóba jöhető vámteher biztosítására összekezeség formájában kell vámbiztosítékot nyújtani.	
BNYNY	Halasztott vámfizetés	A kiegészítő árunyilatkozat a könyvelésbe vételre vonatkozó határidőn túl kerülhet benyújtásra, ezért a vámfizetés kizárólag halasztott vámfizetés keretében valósítható meg. A halasztott vámkezelésre összekezeség formájában kell biztosítékot nyújtani.
	Központi vámkezelés	A központi vámkezelés a normál és az egyszerűsített vám-árunyilatkozat mellett megvalósítható BNYNY keretében is.
KÖZP. VÁMK.	AEO	Engedélyezési alapfeltétel.
	BNYNY	A központi vámkezelés a normál és az egyszerűsített vám-árunyilatkozat mellett megvalósítható BNYNY keretében is.
Önadózás	AEOC	AEOC engedélyesének a vámhivatal külön vizsgálat nélkül, kérelemre engedélyezi az importtermékre vonatkozó áfa önadózás útján való teljesítését.

Forrás: Saját szerkesztés

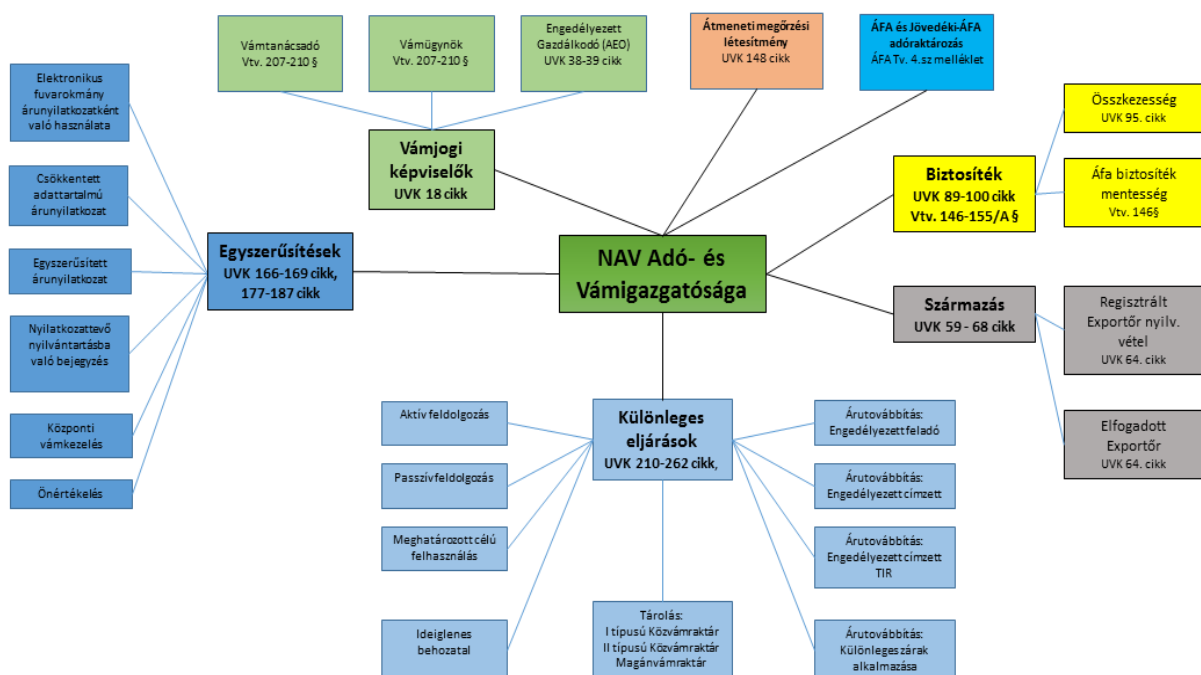
6.2.1. A vámjogi engedélyek rendszere

A 6.1. ábrán látható a vámeljárások során használható engedélyek összetett rendszere. A mindennapi gyakorlatban ezeknek az engedélyeknek a megszerzése lehetőséget és kötelezettséget jelent a gazdálkodók számára.

Azon vámjogi megoldások esetén, amelyek a gazdálkodó számára valamilyen kedvezményt (időbeli és/vagy pénzügyi) nyújtanak, minden esetben kötelező az AEO engedély megléte vagy a feltételek teljesítése. Ilyen engedély például az ún. összekezesesség nyújtási engedély, nyilatkozattevő nyilvántartásba való bejegyzése, halasztott vámfizetési engedély, import áfa önadózási engedély.

Az engedélyek egy másik csoportjában az Uniós Vámkódex nem követeli meg az AEO feltételek teljesítését, azonban ez nem jelenti azt, hogy az engedély kiadását megelőzően a Vámhatóság nem vizsgálja meg az engedély kiadásának összes szükséges követelményeit. Ilyen pl. az ún. engedélyezett címzett, átmeneti megőrzési létesítmény üzemeltetése, vámtanácsadó.

6.1. ábra: A vámjogi engedélyek rendszere

Forrás: Saját szerkesztés

A vámjogi engedélyek szükségességét minden esetben a gazdálkodó tevékenysége és üzleti stratégiája alapján célszerű meghatározni.

Alapvetően eltérő típusú engedélyekkel rendelkezhet egy termékeket előállító vállalat valamint egy logisztikai és vámszolgáltatásokat nyújtó gazdálkodó.

A vámjogi engedélyek megszerzésének döntési folyamatában figyelembe kell venni, hogy a vállalaton belül rendelkezésre állnak-e azok az erőforrások és forgalmi volumenek, amely lehetővé és célszerűvé teszik a vámtevékenység vállalaton belüli lebonyolítását.

Ilyen erőforrások elemek lehetnek:

- szakképzett vámszakember/vámcsoport,
- vállalat stabil pénzügyi háttere,
- vámszoftver (akár a vállalatirányítási rendszer részeként is),
- fizikai raktár/gyártó terület stb.

Amennyiben a fenti feltételek nem, vagy csak részben állnak rendelkezésre, vagy rendelkezésre állnának ugyan, de a vámforgalom volumene nem indokolja a vállalaton belüli vámtevékenység lefolytatását, akkor célszerű a vámtevékenységet kiszervezni egy vám- / logisztikai szolgáltató részére.

Az előzőekben említett két vállalat típus esetében a jellemző engedély típusok:

Termelő vállalat esetén:

- AEO engedély
- Import áfa önadózási engedély
- Engedélyezett címzetti engedély
- Engedélyezett feladói engedély
- Különleges zár alkalmazása
- Összkezeségi engedély
- Halasztott vámfizetési engedély
- Tárolási engedély típusok
  - Átmeneti megőrzési létesítmény üzemeltetési engedély

- Köz- és/vagy magánvámraktár üzemeltetési engedély
- Nyilatkozattevő nyilvántartásba történő bejegyzése engedély:
  - Kiviteli irányú vámeljárásokra
  - Behozatali irányú vámeljárásokra
- Egyszerűsített árunyilatkozat
- Előállított termék származásnak igazolása:
  - Elfogadott exportőr
  - REX regisztráció

Logisztikai szolgáltató / Vámügynökség esetén:

- AEO engedély
- Engedélyezett címzetti engedély
- Engedélyezett feladói engedély
- Összkezeségi engedély
- Tárolási engedély típusok
  - Átmeneti megőrzési létesítmény üzemeltetési engedély
  - Köz- és/vagy magánvámraktár üzemeltetési engedély
  - Jövedéki tároló adóraktári engedély
  - Áfa adóraktári engedély
- Nyilatkozattevő nyilvántartásba történő bejegyzése engedély:
  - Kiviteli irányú vámeljárásokra
  - Behozatali irányú vámeljárásokra
- Vámügynök / Vámtanácsadói regisztráció

A felsorolás természetesen csak példa jellegű, hiszen ahogy korábban említettük, az engedélyek rendszere mindig igazodik a vállalat konkrét tevékenységéhez, logisztikai szolgáltató/vámügynökség esetén az ellátott képviselő módjához (lásd közvetett / közvetlen vámügyi képviselő közötti különbségek).

A következő két esetpéldában bemutatásra kerül egy gyártó vállalat és egy logisztikai szolgáltató lehetséges vámszakmai kapcsolata eltérő vámjogi képviselő ellátása esetén:

6.2.2. Vámszolgáltatási tevékenység közvetlen vámjogi képviseletben

Ebben a modellben a termelő vállalat nem rendelkezik saját erőforrásokkal az import/export küldeményeinek saját maga által történő elvégzésére, így e tevékenységre vámügynökséget vagy vámszolgáltatási tevékenységet is nyújtó fuvarozó/szállítmányozó vállalatot bíz meg.

A közvetlen vámjogi képviselet esetén a vámjogi képviselő (vámügynök) egy másik személy (megbízó – termelő vállalat) nevében és érdekében jár el.

Ebben az esetben a vámügynök „csak” a szaktudását adja a vámeljárás során, hiszen ő rendelkezik olyan szakismerettel, technikai infrastruktúrával valamint szükséges vámjogi engedélyekkel, ami lehetővé teszi a kért vámkezelés elvégzését.

Közvetlen képviselet esetén a jogok és kötelezettségek az importőrt/exportőrt terhelik.

Import vámeljárás esetén a vámfizetésre kötelezett a megbízó lesz, azaz neki kell a vámhatározatban szereplő vámterhet a megadott határidőn belül megfizetni (biztosítania).

A logisztikai szolgáltató/vámügynök vámjogi engedélyei lehetőséget biztosíthatnak arra, hogy a termelő vállalat áruját akár néhány órán belül is vámkezelje.

6.2.3. Vámszolgáltatási tevékenység közvetett vámjogi képviseletben

Ebben a modellben a termelő vállalat nem rendelkezik saját erőforrásokkal az import/export küldeményeinek saját maga által történő elvégzésére, így e tevékenységre vámügynökséget vagy vámszolgáltatási tevékenységet is nyújtó fuvarozó/szállítmányozó vállalatot bíz meg.

A közvetett vámjogi képviselet esetén a vámjogi képviselő (vámügynök) a saját nevében DE egy másik személy (megbízó – termelő vállalat) érdekében jár el.

Ebben az esetben a vámügynök már nem „csak” a szaktudását és infrastruktúráját adja a vámeljáráshoz, hanem kötelezettségeket is vállal.

Import vámeljárás esetén már vámfizetésre kötelezetté válik, azaz az ő kötelezettsége lesz a vámteher határidőn belüli megfizetése a vámhatóság felé.

Közvetett képviselet esetén az elévülési határidőn belül (3 év) a vámhatóság megkeresheti a vámügynököt az elvégzett vámkezelés jogszerűségének részleges vagy teljes ellenőrzése során. Ebben az esetben a vámhatóság elsődleges „ügyfele” a vámkezelést kérő vámügynök lesz. Természetesen amennyiben az áru importőre (megbízó – termelő vállalat) még létezik, akkor átadhatja azokat információkat és dokumentumokat a NAV részére, amely az ellenőrzés lefolytatásához szükséges.

Amennyiben az ellenőrzést követően a NAV pótlólagosan vámterhet és bírságot állapít meg, úgy ennek megfizetésére a vámügynököt kötelezik. A vámügynök az elszenvedett „kárát” polgári peres úton érvényesítheti a megbízója felé, ha ennek okozója a megbízó.

Mindkét képviseleti forma esetén a vámkezelés elvégzésének egyik alapfeltétele a képviseleti jogosultság igazolása, amely lehet:

- eseti vámkezelési megbízás,
- állandó vámkezelési megbízás.

Az eseti vámkezelési megbízásnak nincs a NAV által előírt kötött formátuma és tartalma, arról a szerződő felek szabadon állapodnak meg. E forma csak egy egyszeri ügylet lebonyolítására érvényes.

Az állandó vámkezelési megbízást akkor alkalmazzák, ha szerződő felek rendszeres áruforgalom vámkezelésében állapodnak meg. Erre a képviseleti formára a NAV kötött okmányformát állapít meg, amelynek a neve EGYKE (*Egységes Képviseleti adatlap az Állami Adó- Vámhatóság előtt intézhető ügyek tekintetében az állandó képviseleti jogosultság bejelentéséhez*) Az EGYKE nyomtatványt a NAV által üzemeltetett ÁNYK rendszeren keresztül elektronikusan kell beküldeni.

6.2. ábra: Az EGYKE nyomtatvány – példa

EGYKE EGYSÉGES KÉPVISELETI ADATLAP AZ ÁLLAMI ADÓ- ÉS VÁMHAÓSÁG ELŐTT INTEZHETŐ ÜGYEK TEKINTETÉBEN AZ ÁLLANDÓ KÉPVISELETI JOGOSULTSÁG BEJELENTÉSÉHEZ		vonalkód helye
Benyújtandó az állami adó- és vámhatósághoz - 1 példányban		
Hívatali töltés ki	Az átvéő kódja	Az átvéő szervezet kódja
	Beérkezés év hó nap	Az átvéő aláírása
Postára adás év hó nap		
A. Képviselő adatai:		
1. Családi és utóneve: _____		
2. Adószáma: _____		3. Adóazonosító jele: _____
4. Képviselő jogcíme: _____ Adótanácsadó, adószakértő, okleveles adószakértő esetében a nyilvántartási száma: _____		
Igazolvány típusa: _____		Igazolvány száma: _____
5. Szervezet elnevezése (amennyiben a képviselő a 4. pontban írt 6, 14, 15, 16, 17, 18, 24, 25, 35-ös jogcíme alapján szervezet alkalmazásában, illetve képviselésében jár el): _____		
6. Az 5. pont szerinti szervezet adószáma: _____		
7. Az 5. pont szerinti szervezet jogelődjének adószáma: _____		
8. Az adatlapon jelölt jogosultságokhoz tartozó ügyekben valamennyi állami adó- és vámhatósági irat átvétele: ☐		
9. Az 5. pont szerinti szervezet Magyarországi székhely címmel nem rendelkezik: ☐		
B. Képviselt adózó/ügyfél adatai:		
1. Neve/ elnevezése: _____		
2. Adószáma, csoportazonosító száma: _____		
3. Adóazonosító jele: _____		
4. Magyarországon kiadott EORI (VPID) szám / Más tagállamban kiadott EORI szám: _____		
5. Ügyműködő neve: _____		6. Telefonszáma: _____
C. A képviselési jogosultság megszüntetésének bejelentése		
1. A képviselés megszüntetését képviselőként kívánom bejelenteni ☐		
2. A képviselés megszüntetését képviseltként kívánom bejelenteni. ☐		
Az állami adó- és vámhatósági ügyek intézésére vonatkozó állandó meghatalmazás visszavonásának, felmondásának, a törvényes képviselési jogosultság megszüntetésének időpontja:		év hó nap
A nyomtatvány pótlapjaként szereplő állandó meghatalmazást mellékelem ☐		Beadott 9-es lapok száma: _____
Egyéb formában megírt állandó meghatalmazást, jogi személy létesítő okiratát mellékelem ☐		
Az adatlapot személyesen vagy papír alapon, postai úton nyújtom be: (Akkor jelölhető, ha a "B" blokk szerinti adózó/ügyfél az állami adó- és vámhatósággal elektronikus kapcsolattartásra nem kötelezett) ☐		
Az adatlap papír alapon történő benyújtója megegyezik az „A” blokkban nevesített képviselővel: ☐		Bejelentő neve
helység	év hó nap	Bejelentő aláírása

Záró gondolatok

A jegyzet célkitűzése az volt, az Európai Unión kívüli harmadik országból importáló, azaz a vámkezelésre kötelezett gazdálkodók esetében vizsgálja a folyamataik vámlogisztikai szempontú megközelítését.

A harmadik országos relációkban tevékenykedőknek meg kell oldaniuk a vámhatárt átlépő nem uniós áruk vám- és adójogi szempontú szabad forgalomba helyezését, vagy más vám eljárásban történő vámkezelését azért, hogy az import terméket felhasználhassák, feldolgozhassák, értékesíthessék. A folyamatok szervezése szempontjából lényegesnek tartottuk kiemelni, és láttatni, hogy a gazdálkodók eredményesebbek tudnak eleget tenni saját, partnereik, illetőleg a hatóságok elvárásainak, amennyiben a logisztikai folyamataikhoz a megfelelő, a legjobban illeszkedő vámtechnikát alkalmazzák.

A folyamatok középpontjába az időt helyeztük, azt vizsgáltuk, hogy a meghatározott hatósági folyamatokat milyen módon lehet a leggyorsabban lebonyolítani. A gyorsaság mellett természetesen figyelmet fordítottunk a szakszerűség és a jogszerűség követelményeire.

A jogszabályok kötelezően betartandó és végrehajtandó mozzanatokat, viselkedésformákat írnak elő. A jogszabályi környezet, azaz az Uniós Vámkódex és a hozzá kapcsolódó nemzeti joganyag nemcsak kereteket ad, hanem lehetőségeket is biztosít a vám eljárási folyamatokban résztvevők számára. Ezen lehetőségek a vámjogi egyszerűsítések.

Fontos kiemelni, hogy a vámjogi egyszerűsítésekben rejlő előnyök önmagukban nem biztosítanak komplex megoldást. A vám eljárás technológiáját azonban ki kell egészíteni azokkal a nemzeti jogszabályok biztosította lehetőségekkel, melyek ugyan nem minősülnek egyszerűsítésnek, viszont pénzügyi oldalról támogatják az uniós szinten kimagasló 27%-os általános forgalmi adó biztosításával és megfizetésével kapcsolatos kötelezettségeket is.

A logisztikai folyamatokat gyorsító elemeket kiemeltük a jogszabályokból és láncra fűztük azokat, bemutatva, hogy egymás között milyen kötelező, vagy éppen logikai kapcsolat épül, vagy építhető,

amely biztosítja a lánc minden elemének másikba illeszkedését, biztosítva ezáltal a teljes lánc erősségét.

Bizonyítottunk látjuk, hogy amennyiben egy gazdálkodó számára prioritás a vámfolyamatai gyors, pontos, költséghatékony és jogszerű lebonyolítása akkor ezeknek az elvárásoknak csak a vámjogi egyszerűsítések alkalmazásával képes eleget tenni.

Hivatkozások jegyzéke

Európai Parlament és Tanács: az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete az Uniós Vámkódex létrehozásáról. Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 269 2013.10.10.

Európai Bizottság: a Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Uniós Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről. Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 343 2015.12.29.

Európai Bizottság: a Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról. Európai Unió Hivatalos Lapja HL L 345 2015.12.29.

Országgyűlés: 2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról

Nemzetgazdasági Minisztérium: 11/2016 (IV.29) NGM rendelet az uniós vámjog végrehajtásának részletes szabályairól

Az internetes források letöltésének ideje: 2019. szeptember 10.

DG TAXUD: EGYSZERŰSÍTÉSEK – Az Uniós Vámkódex V. címe / „Iránymutatás a tagállamok és a kereskedelmi szereplők részére”, TAXUD/A2/07/04/2017 https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/guidance_simplifications_hu.pdf

EGYKE - Egységes Képviselési Adatlap - Bejelentés az állami adó- és vámhatósági ügyek képviselő útján történő intézéséhez. https://nav.gov.hu/nav/letoltesek/nyomtatvanykitolto_programok/nyomtatvanykitolto_programok_nav/adatbejelentok_adatmodositok/NAV_egyke.html